

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
КАФЕДРА САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

**«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

**Тези доповідей учасників
Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет конференції 26 травня 2026 року**

Умань – 2026

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
КАФЕДРА САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

**«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

**Тези доповідей учасників
Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет конференції**

26 травня 2026 року

УДК 635.9

ББК 42.37

Рекомендовано до друку методичною комісією факультету
біоресурсів і природокористування УНУ
протокол № 8 від 07.07.2026 року

Редакційна колегія:

Величко Ю.А., к. с.-г. н., доцент, завідувач кафедри садово-паркового господарства;

Поліщук В.В., д. с.-г. н., професор;

Балабак А.Ф., д. с.-г. н., професор;

Заморський О.О., к. с.-г. н., доцент;

Пушка І.М., к. с.-г. н., доцент;

Осіпов М.Ю., к. с.-г. н., доцент;

Бровді А.А., д.ф.н., старший викладач;

Кунпан Л.В., д.ф.н., старший викладач.

Відповідальний секретар:

Осіпов М.Ю., к. с.-г. н., доцент кафедри садово-паркового господарства

Сучасні тенденції ландшафтного дизайну: історія, сучасність та перспективи розвитку: матер. Всеукраїнської науково-практичної Інтернет конференції (26 травня 2026 року), Умань : УНУ, 2026. 88 с.

У збірнику матеріалів Всеукраїнської науково-практичної Інтернет конференції висвітлено результати наукових досліджень викладачів і студентів факультету біоресурсів і природокористування Уманського національного університету та інших наукових установ України.

©Уманський національний
університет, 2026

ЗМІСТ

ВІТЕР В.Я., ВЕЛИЧКО Ю.А.	БІОЛОГО-ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ <i>TAXUS BASSATA</i> L. ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЙОГО В ОЗЕЛЕНЕННІ	7
МАЙБОРОДА С.В., КУНПАН Л.В.	ПРОЄКТНІ РІШЕННЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В МІСТІ ВІННИЦЯ	10
ТРЕТЯКОВ Д.Л., КУНПАН Л.В.	ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНОГО САДУ З ВІДКРИТИМ ГАЗОННИМ ПРОСТОРОМ НА ПРИСАДИБНІЙ ДІЛЯНЦІ В МІСТІ КИЇВ	13
ТРУШЕВСЬКА Т.О., ОСІПОВ М.Ю.	САКРАЛЬНО-РЕКРЕАЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРИХРАМОВОЇ ТЕРИТОРІЇ В МІСТІ УМАНЬ	16
НЕЧИПОРЕНКО А.М., ПУШКА І.М.	ФОРМУВАННЯ ДЕКОРАТИВНОГО САДУ З РОЗАРІЄМ ТА ВОДОЙМОЮ НА ПРИСАДИБНІЙ ДІЛЯНЦІ В МІСТІ ТЕРНОПІЛЬ	19
БАЛАНЮК Р.В., ОСІПОВ М.Ю.	ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В МІСТІ КИЇВ	23
БОРОВИК П. М., РУДИЙ Р.М., КИРИЛЮК В. П.	ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЗЕМЛЕУСТРОЮ	27
ДЕМАШОК Н.Д., ОСІПОВ М.Ю.	ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНІ РІШЕННЯ ТЕРАСОВАНОЇ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В МІСТІ УМАНЬ	28
ДАНИЛОВ Ю.А., ПУШКА І. М.	ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З РЕКОНСТРУКЦІЇ ОРАНЖЕРЕЇ № 3 УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	31

ЖИТПЕЛЄВ С.О., ЗАМОРСЬКИЙ О. О.	ПРОЄКТ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В С. ГЛИБОЧОК, ГАЙСИНСЬКОГО Р-Н, ВІННИЦЬКОЇ ОБЛ. ВУЛ. НАБЕРЕЖНА, 57	35
МАРУЩЕНКО В.В., ОСІПОВ М.Ю.	ПРОЄКТНІ РІШЕННЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В МІСТІ ІРПІНЬ	39
КОЛІСНИК Б. П., ПОЛІЩУК В. В.	СЕЗОННІ РИТМИ РОЗВИТКУ ВИДІВ РОДУ <i>RHUS</i> L. В УМОВАХ М. ВІННИЦЯ СТІЙКЕ УПРАВЛІННЯ ЛІСАМИ ЯК ОСНОВНИЙ	42
КОСТЮКЄВИЧ Т.К.	ПРИНЦИП СУЧАСНОЇ ПРАКТИКИ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА	45
КУДІН В. М., БРОВДІ А. А.	ПЛАНУВАННЯ ТА РЕКОНСТРУКЦІЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ВІЛЬШАНСЬКОЇ ДИТЯЧОЇ ШКОЛИ ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА	46
БІЛОЗОВИЧ О.В., КУНПАН Л.В.	ЛАНДШАФТНА ЦІННІСТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ <i>PHILADELPHUS</i> L. В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОЗЕЛЕНЕННЯ	48
МУРАВЧЕНКО М. С., БРОВДІ А. А.	АНАЛІЗ ВИДОВОГО СКЛАДУ НАСАДЖЕНЬ ПАРКОВОЇ ЗОНИ СЕЛИЩА ЛЮБАШІВКА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	50
ПАЇЦЬКА Д. О., БРОВДІ А. А.	ОЦІНЮВАННЯ ВИДІВ РОДУ <i>FORSYTHIA</i> VANL. ЗА ДЕКОРАТИВНИМИ ЯКОСТЯМИ	52
ПОРХУН Я. Д., БРОВДІ А. А.	МОРФОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИДІВ І СОРТІВ РОДУ <i>BERBERIS</i> L.	54
РУДАС А.О., ПУШКА І. М.	ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ СТВОРЕННЯ ТЕРАПЕВТИЧНОГО САДУ НА ТЕРИТОРІЇ УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	56
ПОЛІЩУК В.В., СВИЩ Д.В., КУНПАН Л.В.	ОСОБЛИВОСТІ ОСНОВНИХ ШКІДНИКІВ АЙСТРИ КИТАЙСЬКОЇ (<i>CALLISTEPHUS CHINENSIS</i> (L.) NESS.) У ЛІСОСТЕПОВІЙ ЗОНІ УКРАЇНИ	60

БАКЛАН Є. В., ПУШКА І. М.	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РОКАРІЮ, ЯК ЕЛЕМЕНТУ ДЕКОРАТИВНИХ САДІВ РІЗНИХ СТИЛЬОВИХ НАПРЯМКІВ	63
КАЧУР О. Л., ПУШКА І. М.	БІОЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИКОРИСТАННЯ В ОЗЕЛЕНЕННІ ВИДІВ РОДУ ROASEAE	65
ПОРОЩУК В. В., ПУШКА І. М.	ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІЇ ПРИЛЕГЛОЇ ДО КАРТИННОЇ ГАЛЕРЕЇ М. УМАНЬ	67
ЄРМАКОВ Д.М., ЗАМОРСЬКИЙ О. О.	КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОЕКТ ЛАНДШАФТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В УМОВАХ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА (НА ПРИКЛАДІ ОБ'ЄКТА ПО ВУЛ. СХІДНІЙ, М. УМАНЬ)	70
СОЛОВЕЙ О. Ю., ПУШКА І. М.	БІОЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИКОРИСТАННЯ В ОЗЕЛЕНЕННІ ВИДІВ РОДУ SYRINGA L.	72
ОСІПОВ М.Ю.	ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРА РОСТУ НА СХОЖІСТЬ НАСІННЯ HYDRANGEA L.	75
СМІРНОВ Б.М., ЗАМОРСЬКИЙ О. О.	ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОСТОРУ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ В МІСТІ ЗВЕНИГОРОДКА ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ	77
ЯНІШЕВСЬКА Є. В., ПУШКА І. М.	АНАЛІЗ СОРТОВОГО РІЗНОМАНІТТЯ RAEONIASAEAE ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В САДОВО- ПАРКОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ	81
ТЕРТИЧНИЙ Є. О., ПОЛІЩУК В. В.	ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З ОЗЕЛЕНЕННЯ ПРИБУДИНКОВОЇ ТЕРИТОРІЇ В С. КАРАПИШІ ОБУХІВСЬКОГО РАЙОНУ	83
ЯЦЕНТЮК К. В., КУНПАН Л. В.	ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ВИДІВ РОДУ MAGNOLIA L. В ОЗЕЛЕНЕННІ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ	85

БІОЛОГО-ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ *TAXUS BACCATA* L. ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЙОГО В ОЗЕЛЕНЕННІ

ВІТЕР В.Я., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ВЕЛИЧКО Ю.А., кандидат с.-г. наук, доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

Сучасне садово-паркове будівництво потребує розширення асортименту довговічних, декоративних і стійких деревних рослин, здатних зберігати естетичну цінність упродовж усього року. Особливої уваги в цьому контексті заслуговують вічнозелені хвойні види, які виконують не лише декоративну, а й санітарно-гігієнічну, середовищотвірну та композиційну функції. Одним із найцінніших представників цієї групи є тис ягідний (*Taxus baccata* L.) – реліктовий вид родини *Taxaceae*, що поєднує високу тіньовитривалість, довговічність, здатність добре переносити стрижку, повільний ріст і виразні декоративні властивості.

Актуальність дослідження *Taxus baccata* L. зумовлена тим, що в природних умовах України вид трапляється обмежено, зокрема у Карпатах і Криму, та потребує охорони. Водночас у культурі тис ягідний має значний потенціал для використання в озелененні населених пунктів, приватних садиб, парків, скверів, територій закладів освіти, адміністративних будівель і рекреаційних зон. Його здатність витримувати затінення робить вид особливо цінним для ділянок, де інші хвойні рослини втрачають декоративність або розвиваються недостатньо інтенсивно. Крім того, тис є одним із класичних матеріалів для створення формованих живоплотів, бордюрів, топіарних елементів і регулярних композицій.

Метою роботи було дослідити біолого-екологічні особливості *Taxus baccata* L. в умовах Правобережного Лісостепу України та обґрунтувати перспективні напрями його застосування в озелененні. Об'єктом дослідження були рослини тису ягідного та його декоративні форми у насадженнях міста Умань. Під час виконання роботи застосовували польові, лабораторні та аналітичні методи.

Дослідження проводили в умовах міста Умань Черкаської області, що належить до Правобережного Лісостепу України.

Taxus baccata L. є вічнозеленим деревом або великим кущем із густою, часто широкояйцеподібною кроною. Хвоя пласка, лінійна, темно-зелена, розміщена спірально, але через скручування черешків здається дворядною. Вид є дводомним, тобто чоловічі й жіночі генеративні органи формуються на різних особинах. Характерною ознакою є утворення яскраво-червоного м'ясистого принасінника, що підвищує декоративність рослин у період плодоношення. Водночас під час використання виду на об'єктах загального користування необхідно враховувати, що хвоя, кора, деревина й насіння містять токсичні речовини, тому розміщення рослин поблизу дитячих майданчиків потребує обережного проектного підходу.

Фенологічні спостереження засвідчили, що в умовах Умані рослини *Taxus baccata* L. нормально проходять основні фази сезонного розвитку. Початок вегетації припадає переважно на другу-третю декаду квітня, пилювання – на кінець квітня – початок травня, а дозрівання насіння – на вересень-жовтень. Рослини зберігають декоративність упродовж року, добре переносять зимовий період, хоча молоді екземпляри потребують захисту від зимово-весняних сонячних опіків і різких температурних коливань.

Морфометричні дослідження рослин віком 18-22 роки показали, що середньорічний приріст пагонів становить $11,5 \pm 0,8$ см. Довжина хвої становила $24,6 \pm 1,1$ мм, ширина – $2,3 \pm 0,1$ мм, а тривалість її життя – 5–7 років. Отримані показники підтверджують характерний для виду повільний ріст і здатність формувати компактну, щільну крону. Саме ці особливості є важливими перевагами під час використання тису в обмежених міських і присадибних просторах, де небажане швидке неконтрольоване збільшення розмірів насаджень.

Оцінювання санітарного стану насаджень показало високу життєздатність *Taxus baccata* L. у культурі. Близько 75 % досліджених рослин були віднесені до категорії здорових, 20 % – до рослин у задовільному стані, і лише 5 % – до ослаблених. Основними причинами ослаблення були надмірне затінення, механічні пошкодження або недостатній догляд у перші роки після висаджування. Небезпечних уражень хворобами та шкідниками не виявлено, що свідчить про достатню стійкість виду в умовах Правобережного Лісостепу.

Важливою умовою ширшого впровадження тису ягідного в озеленення є налагодження ефективного розмноження. Вегетативне розмноження вивчали на напівздерев'янілих живцях завдовжки 8–12 см, заготовлених у червні–липні з «п'яткою». Живці обробляли розчинами Корневіну в різних концентраціях, а контролем були живці, витримані у воді. Результати дослідження показали, що в контрольному варіанті укорінилося 35 % живців, тоді як обробка стимулятором у концентрації 0,05 % забезпечила найвищу укорінюваність – 81 %. Подальше підвищення концентрації до 0,1 % було менш ефективним, що може бути пов'язано з пригнічувальною дією надмірної дози регулятора росту.

Біометричні показники укорінених живців також були найкращими за використання укорінювача 0,05 %. У цьому варіанті кількість коренів становила 7,9 шт., середня довжина кореня – 4,6 см, а приживлюваність під час дорощування – 92 %. Отже, для прискореного отримання якісного садивного матеріалу *Taxus baccata* L. доцільно застосовувати обробку напівздерев'янілих живців укорінювачем у концентрації 0,05 %.

Насіннєве розмноження тису ягідного ускладнюється глибоким фізіологічним спокоєм насіння. У досліді порівнювали варіанти без стратифікації, теплу стратифікацію впродовж 3 місяців, холодну стратифікацію впродовж 4 місяців і комбіновану тепло-холодну стратифікацію впродовж 6 місяців. Без стратифікації схожість насіння становила лише 8 %, тоді як комбінована тепло-холодна стратифікація

підвищила її до 55 %. Це підтверджує необхідність обов'язкової передпосівної підготовки насіння для отримання дружних сходів і використання насінневого способу в розсадницькій практиці.

На основі виявлених біолого-екологічних особливостей визначено основні напрями використання *Taxus baccata* L. в озелененні. Завдяки високій тіньовитривалості вид доцільно застосовувати для озеленення північних експозицій будівель, внутрішніх дворів, ділянок під наметом дерев і місць із недостатнім освітленням. Здатність добре переносити стрижку робить тис придатним для створення формованих живоплотів, бордюрів, зелених стін, геометричних і фігурних топіарних форм. Повільний ріст рослин зменшує частоту формувальних робіт і дає змогу тривалий час підтримувати чітку композиційну структуру насаджень.

Для формованих живоплотів рекомендовано використовувати типову форму виду з висаджуванням 3-4 рослин на 1 погонний метр. Для солітерних і акцентних посадок перспективними є форми 'Fastigiata', 'Dovastoniana' та 'Sempere aurea'. У ґрунтопокривних насадженнях і на схилах доцільно застосовувати 'Repandens' та інші низькорослі розлогі форми. Для створення кольорових і контрастних композицій цінними є 'Aurea' й 'Elegantissima', які вирізняються золотистим або строкатим забарвленням хвої. У регулярних композиціях тис може використовуватися для формування куль, конусів, спіралей, бордюрів і складніших топіарних елементів.

Агротехніка догляду за *Taxus baccata* L. має бути спрямована на забезпечення помірної вологості ґрунту, якісного дренажу, мульчування пристовбурних кругів, захисту молодих рослин від зимово-весняних опіків і своєчасного санітарного обрізування. У весняний період доцільно проводити підживлення повним мінеральним добривом, упродовж вегетації – полив у посушливі періоди, прополювання та формувальну стрижку. У вересні-жовтні ефективними є фосфорно-калійні підживлення й вологозарядковий полив. Для живоплотів і топіарних форм важливими є регулярність стрижки та поступове формування щільної поверхні крони.

Таким чином, *Taxus baccata* L. є перспективною декоративною культурою для використання в озелененні населених пунктів Правобережного Лісостепу України. Вид поєднує високу декоративність упродовж року, довговічність, тіньовитривалість, стійкість до стрижки, добру адаптацію до умов культури та широкий спектр композиційного застосування. Проведені дослідження підтвердили доцільність ширшого впровадження тису ягідного в садово-паркове господарство, зокрема для створення живоплотів, бордюрів, солітерів, топіарних форм, ґрунтопокривних і контрастних композицій. Оптимізація способів розмноження та дотримання агротехнічних заходів догляду дають змогу отримувати якісний садивний матеріал і підвищувати ефективність використання *Taxus baccata* L. у сучасному ландшафтному дизайні.

ПРОЄКТНІ РІШЕННЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В МІСТІ ВІННИЦЯ

МАЙБОРОДА С.В., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

КУНПАН Л.В., д.ф.н., старший викладач, науковий керівник
Уманський національний університет

Озеленення присадибних територій є важливою складовою формування комфортного життєвого середовища людини. Приватна ділянка сьогодні розглядається не лише як територія навколо житлового будинку, а як багатофункціональний простір для проживання, відпочинку, рекреації та естетичного сприйняття.

Актуальність теми зумовлена зростанням вимог до якості благоустрою приватних територій, необхідністю ефективного використання площі, добору адаптованого рослинного асортименту та впровадження сучасних технологій догляду за насадженнями. Важливими елементами таких об'єктів є продумане функціональне зонування, система доріжок і майданчиків, газонне покриття, декоративні деревно-чагарникові композиції, автоматичний полив, зовнішнє освітлення та малі архітектурні форми.

Метою роботи є розробка проєктних пропозицій з озеленення та благоустрою присадибної ділянки в місті Вінниця. Об'єктом дослідження є присадибна ділянка площею 1429 м², розташована в межах міста. Предметом дослідження є проєктні рішення щодо озеленення та благоустрою території з використанням сучасних принципів ландшафтного проєктування.

Досліджувана присадибна ділянка має прямокутну форму та рівнинний рельєф без значних перепадів висот. Це створює сприятливі умови для проведення будівельних і ландшафтних робіт, влаштування доріжок, майданчиків, газону та декоративних композицій. На території розміщено житловий будинок, під'їзну зону, парковку та пішохідні зв'язки. Існуючі насадження представлені поодинокими деревними й чагарниковими рослинами: черешнею звичайною (*Prunus avium* L.), яблунею домашньою (*Malus domestica* Borkh.), бузком звичайним (*Syringa vulgaris* L.), барбарисом звичайним (*Berberis vulgaris* L.) та шипшиною собачою (*Rosa canina* L.). Їхній стан оцінено як задовільний, однак у зв'язку з передбаченим підняттям рівня ґрунту на 50 см проєктом заплановано заміну існуючих насаджень новими декоративними композиціями.

Основною композиційною ідеєю проєкту є створення відкритого газонного простору навколо житлового будинку з декоративними групами рослин по периметру ділянки та в ключових оглядових точках.

Проєктом передбачено поділ території на кілька функціональних зон: вхідну зону та зону паркування, прогулянкову зону, рекреаційну зону, ігрову зону відпочинку та декоративну зону заднього двору.

Вхідна зона та зона паркування розташовані у південно-західній частині ділянки. Вона включає в'їзд, парковку, головну пішохідну доріжку до будинку та декоративне оформлення. Для цієї частини території передбачено використання спіреї японської (*Spiraea japonica* 'Goldflame'), барбарису Тунберга (*Berberis thunbergii* 'Atropurpurea'), лаванди вузьколистої (*Lavandula angustifolia* Mill.) та чебрецю повзучого (*Thymus serpyllum* L.). Таке поєднання рослин забезпечує декоративність упродовж вегетаційного періоду, створює кольорові акценти та формує охайний вигляд вхідної частини.

Прогулянкова зона охоплює головний фасад житлового будинку та прилеглі декоративні композиції. Основним акцентом тут виступає клен гостролистий 'Globosum' (*Acer platanoides* 'Globosum') у кількості 2 шт. Куляста форма крони цього культивару створює виразний архітектурний ефект і підкреслює композиційну вісь входу. Для оформлення підніжжя дерев використано гейхеру (*Heuchera* spp.), хосту гібридну (*Hosta hybrida*) та дерен білий 'Elegantissima' (*Cornus alba* 'Elegantissima'). Поєднання рослин із різною фактурою, висотою та забарвленням листя дозволяє сформувати декоративну композицію, привабливу протягом усього сезону.

Рекреаційна зона розміщена у північно-східній частині ділянки. Її площа становить 54,5 м². Проектом передбачено майданчик із твердим покриттям, садові меблі, барбекю-комплекс і місце для сімейного відпочинку та прийому гостей. Навколо майданчика запроєктовано декоративні насадження з гортензії волотистої 'Limelight' (*Hydrangea paniculata* 'Limelight'), дерену білого 'Elegantissima' (*Cornus alba* 'Elegantissima'), ялівцю козацького (*Juniperus sabina* L.) та міскантусу китайського (*Miscanthus sinensis* Andersson). Гортензія забезпечує тривале літньо-осіннє цвітіння, дерен створює світлий листяний акцент, ялівець підтримує декоративність у зимовий період, а міскантус надає композиції природності та динаміки.

Центральна частина території (ігрова зона) представлена відкритим простором, який є важливим композиційним і функціональним елементом ділянки. Загальна площа озеленення становить 806,0 м², або 56,4 % території. Газон виконує кілька функцій: формує відкритий огляд простору, підкреслює декоративність деревних і чагарникових груп, створює місце для активного та пасивного відпочинку, а також забезпечує візуальну єдність усієї території. Передбачено влаштування посівного газону з автоматичним поливом.

Декоративна зона заднього двору розташована вздовж північної межі ділянки та виконує просторово-організуючу й декоративну функції. Основними деревними акцентами є липа дрібнолиста 'Greenspire' (*Tilia cordata* 'Greenspire') та слива декоративна 'Nigra' (*Prunus cerasifera* 'Nigra'). Липа формує вертикальний зелений акцент, а декоративна слива завдяки пурпуровому забарвленню листя створює контраст у композиції. Додатково використовуються гортензія волотиста (*Hydrangea paniculata* Siebold), спірея японська (*Spiraea japonica* L.f.), дерен білий (*Cornus alba* L.) та ялівець козацький (*Juniperus sabina* L.), що забезпечують різні строки декоративності й підтримують привабливий вигляд зони протягом року.

Баланс території сформовано з урахуванням функціонального призначення об'єкта та потреб власників. Будівлі та споруди займають 218,0 м², що становить 15,3 % площі ділянки. Тверде покриття доріжок і майданчиків займає 294,5 м², або 20,6 %. Покриття парковки передбачено на площі 56,0 м², що становить 3,9 %. Зона відпочинку займає 54,5 м², або 3,8 %. Найбільшу частку території становить озеленення – 806,0 м², або 56,4 %. Такий розподіл площ забезпечує оптимальне співвідношення між забудовою, твердими покриттями та зеленими насадженнями.

Важливою складовою проєктних рішень є благоустрій території. Запроєктована дорожньо-стежкова мережа забезпечує зручний доступ до всіх функціональних зон і формує логічні маршрути пересування. Тверді покриття рекомендовано виконувати з матеріалів, стійких до атмосферного впливу та зручних в експлуатації. Зона паркування передбачена таким чином, щоб забезпечити комфортний під'їзд до будинку без порушення цілісності озелених ділянок.

Проєктом також передбачено систему автоматичного поливу, джерелом водопостачання для якої є індивідуальна свердловина. Це дозволяє підтримувати оптимальний водний режим газону, деревних, чагарникових і трав'янистих насаджень упродовж вегетаційного періоду. Автоматичний полив є особливо важливим у літній період, коли можливий дефіцит природного зволоження. Для підвищення ефективності догляду режим поливу доцільно коригувати відповідно до погодних умов, фази розвитку рослин і рівня вологості ґрунту.

Реалізацію проєкту доцільно здійснювати поетапно. На першому етапі проводять підготовчі роботи: очищення території від сміття, будівельних залишків, бур'янів і небажаної рослинності, демонтаж елементів, що не відповідають новій концепції, та розмітку основних проєктних рішень у натурі. На другому етапі виконують земляні роботи, вирівнювання території, підготовку основи під доріжки, майданчики, газон і посадкові місця. Далі влаштовують інженерні системи, тверді покриття, освітлення, висаджують дерева, кущі та багаторічники, після чого створюють газонне покриття.

Отже, розроблені проєктні пропозиції забезпечують комплексний підхід до озеленення та благоустрою присадибної ділянки в місті Вінниця. Запропоноване функціональне зонування, збалансований розподіл площ, використання адаптованого асортименту деревних, чагарникових і трав'янистих рослин, влаштування газону та автоматичного поливу дозволяють сформувати сучасний зручний простір.

ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНОГО САДУ З ВІДКРИТИМ ГАЗОННИМ ПРОСТОРОМ НА ПРИСАДИБНІЙ ДІЛЯНЦІ В МІСТІ КИЇВ

ТРЕТЯКОВ Д.Л., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

КУНПАН Л.В., д.ф.н., старший викладач, науковий керівник

Уманський національний університет

У сучасному ландшафтному проектуванні присадибна ділянка розглядається не лише як територія навколо житлового будинку, а як повноцінний простір щоденного життя родини. Вона має забезпечувати зручне пересування, можливість відпочинку, візуальний комфорт, безпечне перебування дітей, естетичну привабливість і раціональне використання площі. Особливої актуальності такі завдання набувають у межах Київського регіону, де інтенсивна забудова приватних територій потребує продуманого поєднання архітектури, озеленення, інженерного забезпечення та рекреаційних елементів.

Актуальність теми полягає у необхідності створення функціонального сімейного саду, який відповідає сучасним вимогам. На відміну від декоративних садів, де основна увага зосереджена на видових акцентах, у цьому проєкті провідною ідеєю є формування відкритого, зручного та безпечного простору для проживання сім'ї з трьох осіб. Саме тому важливого значення набуває організація великої газонної площини, зон відпочинку, декоративного обрамлення будинку, хвойної композиції, живої огорожі та автоматизованої системи догляду за насадженнями.

Метою роботи є розроблення проєктних пропозицій озеленення та благоустрою присадибної ділянки в місті Київ із урахуванням сучасних принципів ландшафтному проектування, природно-кліматичних умов території, архітектурного стилю забудови та потреб власників. Об'єктом дослідження є присадибна ділянка площею 1279 м², розташована у районі Софіївської Борщагівки. Предметом дослідження є проєктні рішення щодо функціонального зонування, формування зелених насаджень, благоустрою території, створення газону і декоративних композицій.

Під час виконання роботи використано методи аналізу літературних джерел, оцінювання природно-кліматичних умов Київського регіону, передпроєктного обстеження території, графічного моделювання, функціонального зонування та добору асортименту рослин відповідно до умов місцезростання.

Загальна площа об'єкта становить 1279 м². На території розміщено житловий будинок площею 135 м² та господарську споруду площею 75 м². Сумарна площа забудови становить 210 м², або 16,4 % від загальної площі ділянки. Решта території – 1069 м², або 83,6 %, відводиться під благоустрій, озеленення, газон, доріжки, майданчики, декоративні групи та рекреаційні елементи.

Рельєф ділянки рівний, без значних перепадів висот. На момент обстеження територія не мала сформованих декоративних насаджень, що дало змогу розробити нову цілісну ландшафтну концепцію без необхідності значної реконструкції існуючої рослинності.

Планувальне рішення базується на принципах пейзажної організації простору. Композиція передбачає плавні лінії доріжок, відкриту газонну площину, багатоярусні рослинні групи та декоративне обрамлення будинку. Центральним елементом ділянки є житловий будинок, навколо якого організовано систему пішохідних зв'язків, квітників, хвойних композицій, газону та функціональних зон.

Функціонально територію поділено на вхідну зону, майданчик для паркування, відкритий газонний простір, майданчик відпочинку, господарську зону, хвойну композицію, квітники та живу огорожу. Вхідна зона розташована у південній частині ділянки й включає ворота, хвіртку та основну доріжку до будинку. Її завданням є створення охайного першого враження та зручного переходу від вулиці до приватного садового простору.

Для декоративного оформлення вхідної зони використано спірею японську 'Goldflame' (*Spiraea japonica* L.f. 'Goldflame'), барбарис Тунберга 'Atropurpurea' (*Berberis thunbergii* DC. 'Atropurpurea'), лаванду вузьколисту (*Lavandula angustifolia* Mill.) та котовник Фассена (*Nepeta* × *faassenii* Bergmans ex Stearn). Поєднання пурпурових, жовто-зелених, сріблястих і фіолетових відтінків створює декоративний ефект протягом усього вегетаційного періоду.

Функціональна зона паркування розташована у південно-західній частині ділянки та передбачена для розміщення одного автомобіля. Вона частково відокремлена від основного садового простору декоративними посадками туї західної 'Brabant' (*Thuja occidentalis* L. 'Brabant'), ялівцю козацького 'Green Carpet' (*Juniperus sabina* L. 'Green Carpet'), ялівцю середнього 'Mint Julep' (*Juniperus* × *media* 'Mint Julep') і дерену білого 'Elegantissima' (*Cornus alba* L. 'Elegantissima'). Таке рішення дозволяє пом'якшити сприйняття технічної зони та включити її в загальну декоративну систему саду.

Найбільшу частину території займає відкритий газон площею 620 м². Він є головним просторовим і рекреаційним ядром саду. Газон забезпечує відчуття простору, формує основну перспективу огляду з вікон житлового будинку, слугує місцем для активного дозвілля дитини та візуально об'єднує всі функціональні зони. На фоні газону виразно сприймаються декоративні дерева, хвойні групи, квітники та архітектурні елементи.

По периметру газону та вздовж доріжок сформовано систему квітників і декоративних груп загальною площею 120 м². Основу композицій становлять гортензія волотиста 'Limelight' (*Hydrangea paniculata* Siebold 'Limelight') – 10 шт., спірея японська 'Goldflame' – 15 шт., дерен білий 'Elegantissima' – 10 шт., барбарис Тунберга 'Atropurpurea' – 10 шт., пухироплідник калинолистий 'Diabolo' (*Physocarpus opulifolius* (L.) Maxim. 'Diabolo') – 10 шт. У нижньому ярусі використано лаванду вузьколисту, ехінацею пурпурову (*Echinacea purpurea* (L.) Moench), рудбекію волосисту (*Rudbeckia hirta* L.), шавлію

дібровну, флокс волотистий (*Phlox paniculata* L.) та пенісетум лисохвостий 'Hameln' (*Pennisetum alopecuroides* (L.) Spreng. 'Hameln').

Особливе значення у проєкті має хвойна композиція площею 50 м², розташована у південно-східній частині ділянки. Її основу формують ялина колюча (*Picea pungens* Engelm.) – 6 шт., сосна чорна (*Pinus nigra* J.F. Arnold) – 4 шт., туя західна 'Smaragd' (*Thuja occidentalis* L. 'Smaragd') – 12 шт., ялівець скельний 'Blue Arrow' (*Juniperus scopulorum* Sarg. 'Blue Arrow'), ялівець середній 'Mint Julep' та тис ягідний 'Fastigiata' (*Taxus baccata* L. 'Fastigiata'). Хвойна група виконує роль зимового акценту, формує стабільний зелений каркас і підтримує декоративність ділянки в період, коли листопадні та трав'янисті рослини втрачають сезонну виразність.

Майданчик відпочинку розміщено у північно-східній частині ділянки. Він запроєктований як напівзакритий простір для сімейного дозвілля, спілкування та відпочинку на відкритому повітрі. Навколо майданчика передбачено декоративні посадки гортензій, троянд, ялівців і декоративних злаків. Таке рослинне оточення створює затишний мікроклімат, частково ізолює зону від решти території та забезпечує приємний ароматичний ефект у період цвітіння.

Господарська споруда площею 75 м² розташована у північній частині ділянки. Для її візуального пом'якшення використано декоративні групи з туї західної 'Smaragd', дерену білого, спіреї японської та лаванди вузьколистої. Завдяки цьому господарський об'єкт не сприймається як окремий технічний елемент, а включається у загальну ландшафтну композицію саду.

По межах ділянки передбачено формування живої огорожі з туї західної. Вона виконує функції візуального екранування, захисту від пилу, зменшення шумового впливу та створення фону для декоративних композицій. Жива огорожа підкреслює межі приватного простору, забезпечує відчуття захищеності й формує завершеність композиції.

Благоустрій території передбачає влаштування системи твердих покриттів загальною площею 250 м². Вхідна зона займає 75 м², а під'їзд і майданчик для паркування – 80 м². Для доріжок, під'їзду та майданчиків передбачено використання бруківки, яка характеризується довговічністю, стійкістю до атмосферних впливів і зручністю в експлуатації. Доріжки забезпечують логічний зв'язок між будинком, господарською спорудою, майданчиком відпочинку, газоном і декоративними зонами.

Агротехнічні заходи передбачають очищення території від бур'янів і будівельних залишків, розпушування ґрунту, внесення родючого шару, органічних і мінеральних добрив, підготовку посадкових місць, посадка дерев, кущів і багаторічників, створення газону, мульчування пристовбурних кругів і регулярний догляд.

Отже, розроблені проєктні пропозиції дозволяють сформувати на присадибній ділянці в місті Київ сучасний сімейний сад із відкритим газонним простором, декоративними квітниками, хвойним каркасом, майданчиком відпочинку та живою огорожею.

САКРАЛЬНО-РЕКРЕАЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРИХРАМОВОЇ ТЕРИТОРІЇ В МІСТІ УМАНЬ

ТРУШЕВСЬКА Т.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

ОСІПОВ М.Ю., кандидат с.-г. наук, доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

Прихрамові території належать до особливого типу відкритих громадських просторів, у яких поєднуються духовна, естетична, рекреаційна та комунікаційна функції. На відміну від звичайних скверів або прибудинкових зелених зон, простір біля храму має формувати атмосферу спокою, зосередженості, гармонії та внутрішнього відновлення. Саме тому його озеленення повинно не лише забезпечувати декоративність, а й підкреслювати сакральне значення архітектурної споруди, сприяти впорядкуванню пішохідних потоків і створювати комфортні умови для короткочасного відпочинку відвідувачів.

Актуальність теми зумовлена потребою комплексного впорядкування прихрамових територій у міському середовищі. Такі об'єкти часто виконують одночасно кілька функцій: є місцем проведення богослужінь і релігійних заходів, транзитною ділянкою для мешканців прилеглих кварталів, зоною короткочасного перебування та простором для духовного усамітнення. У зв'язку з цим проєктні рішення мають бути спрямовані на поєднання функціональної зручності, безпеки, естетичної виразності та символічного змісту ландшафтної композиції.

Метою роботи є розроблення проєктних пропозицій з озеленення та благоустрою прихрамової території в місті Умань з урахуванням її сакрального призначення, ландшафтно-планувальних особливостей, рекреаційного навантаження та естетичних вимог. Об'єктом дослідження є прихримова територія розташована у місті Умань Черкаської області. Предметом дослідження є проєктні рішення щодо формування зелених насаджень, організації дорожньо-стежкової мережі, створення водойми, місць відпочинку та елементів благоустрою.

Під час виконання роботи було проаналізовано теоретичні засади озеленення та благоустрою громадських і прихрамових територій, розглянуто особливості формування сакральних ландшафтів, проведено урбоекологічний і ландшафтний аналіз об'єкта, виконано інвентаризацію існуючих насаджень та обґрунтовано добір нового рослинного асортименту. У роботі використано методи натурного обстеження, фотофіксації, ландшафтного аналізу, інвентаризації насаджень, функціонального зонування та графічного проєктування.

Загальна площа об'єкта становить 2888 м². Територія розміщена в межах житлової забудови, має зручне транспортне та пішохідне сполучення, поруч розташовані автобусна зупинка, магазини та заклади обслуговування. Храм

виступає головною духовною й композиційною домінантою простору, навколо якої повинні підпорядковуватися всі елементи благоустрою та озеленення. Особливістю ділянки є її використання не лише прихожанами, а й транзитними пішоходами, що потребує чіткої організації руху та збереження відкритості простору.

Ландшафт території переважно рівнинний, з окремими незначними нерівностями, які потребують вирівнювання та підсилення. Просторова структура поєднує відкриті й напіввідкриті ділянки. Відкриті простори зосереджені біля храму та можуть використовуватися під час релігійних заходів, тоді як напіввідкриті формуються завдяки наявним деревам і чагарникам. Закритих просторів на території немає, що створює хорошу оглядовість, але водночас потребує формування нових композиційних і рекреаційних вузлів.

За результатами інвентаризації встановлено, що на території наявні липа дрібнолиста (*Tilia cordata* Mill.) – 15 шт., верба плачуча (*Salix babylonica*) – 2 шт., береза повисла (*Betula pendula* Roth.) – 7 шт., самшит вічнозелений (*Buxus sempervirens* L.) – 45 шт. та ліщина звичайна (*Corylus avellana* L.) – 1 шт. Живопліт із самшиту, розміщений біля храму, має довжину 21 м і виконує декоративно-планувальну функцію. Водночас більшість дерев перебуває у незадовільному стані, має ознаки ураження омелою, сухостій і втрату декоративної цінності. У зв'язку з цим проєктом передбачено санітарне видалення аварійних і ослаблених дерев, розчищення території від заростей і створення нової системи декоративних насаджень.

Провідною ідеєю проєкту є формування сакрального-рекреаційного простору. Такий підхід дозволяє поєднати символіку споглядання, природність, водний елемент, камінь, декоративні містки, виразні хвойні акценти та місця для усамітнення. На відміну від традиційного озеленення, запропонована концепція спрямована на створення простору тиші, гармонії та духовного відновлення.

Центральним композиційним елементом проєкту є декоративна водойма, яка займає важливе місце в структурі прихрамової території. Вона виконує естетичну, мікрокліматичну та психологічну функції, створює відчуття прохолоди, спокою й рівноваги. Водойму доповнено невеликим кам'яним водоспадом, декоративними коропами кої (*Cyprinus carpio* var. *koi*) та пішохідними містками, які забезпечують огляд композиції з різних точок. Водний елемент стає не лише візуальною домінантою, а й символічним центром простору.

Навколо водойми сформовано декоративні рослинні композиції з хвойних, листяних, красивоквітучих, ґрунтопокровних і злакових рослин. До складу насаджень входять ялівець горизонтальний (*Juniperus horizontalis* Moench), верба цільнолиста (*Salix integra* Thunb.), сосна жовта (*Pinus ponderosa* Douglas ex C. Lawson), сосна гірська (*Pinus mugo* Turra), бамбук золотистий (*Phyllostachys aurea*), туя західна (*Thuja occidentalis* L.), форзиція проміжна (*Forsythia* × *intermedia* Zabel), ялівець віргінський (*Juniperus*

virginiana L.), гортензія волотиста (*Hydrangea paniculata* Siebold), клен пальмолистий (*Acer palmatum* Thunb.), юка нитчаста (*Yucca filamentosa* L.), мікробіота перехреснопарна (*Microbiota decussata* Kom.), рододендрон (*Rhododendron* spp.), ялина колюча форма блакитна (*Picea pungens* 'Glauca') та хаконехлоя велика (*Hakonechloa macra*).

Особливим акцентом композиції біля водойми є садовий бонсай із сосни чорної (*Pinus nigra* J.F.Arnold). Його формована крона створює образ споглядання та гармонії, а також виконує роль солітера. Такий прийом є доречним для прихрামової території, оскільки поєднує декоративну виразність із символікою стриманості, довговічності й внутрішньої рівноваги.

Протилежний берег водойми оформлено окремою декоративною групою, до складу якої входять міскантус китайський (*Miscanthus sinensis* Andersson), сосна смолиста (*Pinus resinosa* Aiton), клен гостролистий (*Acer platanoides* L.), клен пальмолистий, форзиція проміжна, сосна італійська (*Pinus pinea* L.), сосна жовта, юка нитчаста, багаторядник багатощетинковий (*Polystichum polyblepharum*), туя західна, ялівець віргінський, ялівець прибережний (*Juniperus conferta* Parl.), хаконехлоя велика та барбарис Тунберга (*Berberis thunbergii* DC.). Ця група перегукується з насадженнями на іншому березі, але має власне поєднання фактур, кольорів і форм.

Вхідна зона представлена алеєю, що організовує основний напрям руху відвідувачів. На початку алеї передбачено висадження сакури (*Prunus serrulata* Lindl.), яка створює яскравий весняний акцент і підсилює урочистість входу. У композиціях уздовж алеї використано клен гостролистий, клен пальмолистий, сосну чорну, сосну італійську, тую західну, ялівець віргінський, скумпію звичайну (*Cotinus coggygria* Scop.), хосту (*Hosta* spp.), барбарис Тунберга, рододендрон, азалію (*Azalea* spp.), юку нитчасту, ялівець прибережний, форзицію проміжну, спірею японську (*Spiraea japonica* L.f.) та топіарну форму туї західної.

Між сакурою та основною композицією запроєктовано перголу з лавами. Загалом у межах проєкту передбачено три перголи, які виконують функцію зон усамітнення. Вони створюють умови для індивідуальної молитви, спокійного перебування, короткочасного відпочинку й духовних роздумів. Архітектурно ці елементи не перевантажують простір, а навпаки – формують локальні куточки тиші, що є важливим для сакрального середовища.

Друга прогулянкова алея виконує не лише транзитну, а й композиційну функцію. По один бік алеї передбачено рядові насадження бузку звичайного (*Syringa vulgaris* L.) у кількості 7 шт., які забезпечують весняне цвітіння та ароматичний ефект. З іншого боку розташовано солітерні рослини: ялівець західний (*Juniperus occidentalis* Hook.), ялівець китайський (*Juniperus chinensis* L.) та ялину сербську (*Picea omorika* (Pančić) Purk.). Таке рішення формує перспективу руху та підсилює просторову впорядкованість території.

Окремі солітерні насадження виконують роль видових акцентів. До них належать магнолії (*Magnolia* spp.) з білими та рожевими квітками, ялівець китайський і кипарисовик туполистий (*Chamaecyparis obtusa* (Siebold & Zucc.)

Endl.). Біля бічної частини храму передбачено висадження трьох ялин колючих блакитних (*Picea pungens* 'Glauca'), які гармонійно поєднуються з архітектурою будівлі, підкреслюють її вертикальність і забезпечують декоративність у зимовий період.

Основну частину території займає спортивний газон, вибір якого зумовлений необхідністю витримувати помірне рекреаційне навантаження. Таке газонне покриття є доцільним для прихрамового простору, оскільки забезпечує акуратний вигляд, зручність пересування, стійкість до витоптування та можливість використання території під час масових релігійних заходів. Газон водночас виконує роль відкритої зеленої площини, що врівноважує насиченість декоративних композицій.

Благоустрій території передбачає створення раціональної мережі доріжок і алей. Основні пішохідні доріжки запроектовано з тротуарної плитки загальною площею 528 м². Вони забезпечують зручне пересування, поєднують ключові функціональні зони, організовують пішохідні потоки та створюють впорядкований вигляд території. Переходи між окремими ландшафтними композиціями запропоновано виконати у плавних дугоподібних формах із каменю, що підтримує природний характер проєкту.

Важливою складовою благоустрою є система освітлення. Ліхтарі доцільно розміщувати вздовж основних доріжок, біля водойми, містків, пергол, вхідної зони та окремих композиційних акцентів. Освітлення забезпечує безпечне пересування у вечірній час, підкреслює декоративні елементи й посилює атмосферу спокою та урочистості.

Отже, запропоновані проєктні рішення дозволяють сформувати на прихрамовій території цілісний сакральнорекреаційний простір, що поєднує духовну, естетичну та транзитну функції. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню декоративної цінності території та створенню комфортних умов для прихожан і формуванню гармонійного ландшафтного середовища біля храму.

ФОРМУВАННЯ ДЕКОРАТИВНОГО САДУ З РОЗАРІЄМ ТА ВОДОЙМОЮ НА ПРИСАДИБНІЙ ДІЛЯНЦІ В МІСТІ ТЕРНОПІЛЬ

НЕЧИПОРЕНКО А.М., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ПУШКА І.М., кандидат с.-г. наук, доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

Ландшафтний дизайн присадибних територій є важливим напрямом садово-паркового господарства, оскільки саме приватні території формують безпосереднє життєве середовище людини. На відміну від парків і скверів, присадибна ділянка має обмежене коло користувачів, тому її планувальна

організація повинна враховувати не лише загальні принципи ландшафтного проєктування, а й щоденні потреби власників, характер забудови, умови догляду та бажаний декоративний ефект. У таких об'єктах особливого значення набуває поєднання рекреаційної, декоративної та господарської функцій.

Значна частина приватних ділянок має недостатньо сформовану ландшафтну структуру, обмежений асортимент рослин, відсутність виразних композиційних центрів і слабо розвинену систему благоустрою. У таких умовах проєктування повинно бути спрямоване не лише на збільшення кількості зелених насаджень, а й на створення цілісного садового простору, де рослини, доріжки, водойми, малі архітектурні форми та інженерні системи працюють як єдина композиційна система.

Метою роботи є розроблення проєктних пропозицій з озеленення та благоустрою присадибної ділянки в місті Тернопіль. Об'єктом дослідження є процес озеленення та благоустрою присадибної ділянки в умовах міста Тернопіль.

Під час виконання роботи застосовано методи аналізу літературних і нормативних джерел, рекогносцирувального обстеження території, інвентаризації зелених насаджень, таксаційно-фітоценотичної та естетичної оцінки рослин, порівняльного добору асортименту, графоаналітичного й картографічного моделювання. Це дало змогу оцінити вихідний стан об'єкта, визначити основні недоліки території та обґрунтувати проєктні рішення щодо її подальшого озеленення й благоустрою.

Об'єктом проєктування є присадибна ділянка площею 1726 м², розташована в межах міста Тернопіль. Територія має видовжену конфігурацію та використовується для житлових потреб. На ділянці розміщено житловий будинок, гараж і господарську будівлю. Баланс вихідного стану представлений будівлями площею 318 м² та територією, що відводиться під озеленення, площею 1408 м². Такий показник свідчить про значний потенціал ділянки для формування повноцінної системи озеленення, рекреаційних зон і декоративних композицій.

Передпроєктний аналіз показав, що існуючий стан території не відповідає сучасним вимогам до організації приватного саду. Основну частину площі займає трав'яне покриття без чіткого функціонального зонування та композиційної структури. Існуючі насадження представлені двома екземплярами яблуні домашньої (*Malus domestica* L.), одним екземпляром горіха грецького (*Juglans regia* L.) та п'ятьма кущами півонії деревовидної (*Paeonia suffruticosa* Andrews). Рослини розміщені без єдиної композиційної концепції, не формують цілісного ландшафтного образу та перебувають у незадовільному стані. У зв'язку з цим проєктом передбачено їх видалення та створення нової системи озеленення.

Дорожньо-стежкова мережа у вихідному стані представлена під'їздом до гаража та ґрунтовою доріжкою до житлового будинку. На території відсутні облаштовані рекреаційні майданчики, декоративні водойми, квітникові

композиції, малі архітектурні форми та система зовнішнього освітлення. Це знижує комфортність використання ділянки та не дозволяє повною мірою реалізувати її декоративний і рекреаційний потенціал.

Основною ідеєю проєкту є створення декоративного саду з вираженим композиційним центром, системою видових акцентів і чітким функціональним поділом території. На відміну від варіантів, де домінує лише газонний простір або терасована структура, у цьому проєкті провідну роль відіграє поєднання регулярних і пейзажних прийомів: круглий розарій із фонтаном формує організований центр композиції, а декоративна водойма та вільні рослинні групи надають саду природності й мальовничості.

У результаті проєктування територію поділено на чотири функціональні зони: вхідну, рекреаційну, декоративну садову та господарську. Такий поділ забезпечує логічну організацію простору, зручне пересування, чітке розмежування функцій і водночас збереження цілісності ландшафтної композиції. Вхідна зона виконує презентаційну функцію, рекреаційна – забезпечує умови для відпочинку, декоративна садова – формує основний естетичний образ території, а господарська – маскує допоміжні споруди та пом'якшує їхнє візуальне сприйняття.

Вхідна зона розташована біля головного входу та під'їзду до гаража. Основним її завданням є створення охайного першого враження та забезпечення комфортного доступу до будинку. У цій частині запроєктовано регулярні квітникові композиції та топіарні форми із самшиту вічнозеленого (*Buxus sempervirens* L.) у кількості 8 шт. Біля вхідної групи висаджується солітерний екземпляр клена гостролистого 'Royal Red' (*Acer platanoides* 'Royal Red'), який завдяки темно-пурпуровому забарвленню листків створює виразний колористичний акцент. Додатково передбачено використання барбарису Тунберга 'Atropurpurea' (*Berberis thunbergii* 'Atropurpurea') – 5 шт., спіреї японської (*Spiraea japonica*) – 6 шт. та лаванди вузьколистий (*Lavandula angustifolia*) – 10 шт.

Рекреаційна зона сформована навколо декоративної водойми та розарію. Саме ця частина є головним композиційним центром усієї території. Круглий розарій із декоративним фонтаном у центрі створює урочисту й водночас затишну атмосферу. Кільцева доріжка навколо розарію забезпечує можливість огляду композиції з різних точок і підкреслює регулярний характер цієї частини саду. Розарій доповнено багаторічниками, зокрема хостою (*Hosta* sp.) – 8 шт. та гейхерою (*Heuchera* sp.) – 10 шт., які формують декоративне листяне обрамлення та підтримують привабливість композиції після основної хвилі цвітіння троянд.

У задній частині двору передбачено влаштування декоративної водойми. Вона виконує не лише декоративну, а й мікрокліматичну функцію, оскільки зволожує повітря, створює відчуття прохолоди та посилює рекреаційну цінність саду. Поруч із водоймою запроєктовано магнолію суланжа (*Magnolia soulangeana*) – 1 шт., яка забезпечує яскравий весняний акцент. Водойму оточують композиції з дерену білого 'Elegantissima' (*Cornus alba*

‘Elegantissima’) – 3 шт., гортензії волотистої (*Hydrangea paniculata*) – 4 шт. та лаванди вузьколистої. Таке поєднання рослин забезпечує зміну декоративних ефектів упродовж сезону: весняне цвітіння магнолії, літнє цвітіння лаванди та гортензій, а також декоративність листя дерену.

У південно-західній частині ділянки розміщено ялину колючу блакитну (*Picea pungens* ‘Glauca’) – 1 шт. Вона виконує роль вертикального композиційного акценту та підтримує декоративність саду в зимовий період. Хвойні рослини в цьому проєкті мають важливе значення, оскільки вони формують стабільний просторовий каркас, забезпечують візуальну структуру насаджень і компенсують сезонність квітникових композицій.

Декоративна садова зона займає центральну та північну частини ділянки навколо житлового будинку. Тут сформовано композиції в природному стилі з плавними контурами квітників і груповими посадками декоративних рослин. До складу насаджень входять півонія деревовидна (*Paeonia suffruticosa*) – 5 шт., бузок звичайний (*Syringa vulgaris*) – 2 шт., гортензія волотиста – 4 шт., ялівець козацький (*Juniperus sabina*) – 6 шт. та туя західна ‘Smaragd’ (*Thuja occidentalis* ‘Smaragd’) – 12 шт. Поєднання хвойних, листяних і красивокувітучих рослин дозволяє створити багаторівневі насадження, що мають декоративний вигляд у різні періоди року.

Господарська зона розташована біля гаража та господарської будівлі. Її озеленення має переважно декоративно-маскувальне призначення. Для оформлення цієї частини території передбачено дерен білий ‘Elegantissima’, спірею японську, барбарис Тунберга та лаванду вузьколисту. Ці рослини пом’якшують візуальне сприйняття господарських споруд, створюють декоративний перехід між функціональними частинами ділянки та забезпечують охайний вигляд території.

По периметру ділянки передбачено створення живої огорожі з туї західної ‘Brabant’ (*Thuja occidentalis* ‘Brabant’) у кількості 60 шт. Жива огорожа виконує кілька функцій: захисну, санітарно-гігієнічну, декоративну та просторово-організаційну. Вона формує зелений каркас ділянки, підсилює приватність, захищає від вітру й пилу та створює фон для внутрішніх декоративних композицій.

Загалом для озеленення підібрано 17 таксонів декоративних дерев, кущів, багаторічників і ґрунтопокривних рослин. Асортимент сформовано з урахуванням морозостійкості, декоративності протягом року, біологічної сумісності та придатності до умов Західного Лісостепу України. Рослини різних життєвих форм забезпечують багатоярусність композицій, кольорові контрасти, тривале цвітіння, декоративність листя й зимову структуру насаджень.

Баланс території за проєктом передбачає: будівлі та споруди – 318 м², або 18,4 %; тверді покриття – 396 м², або 22,9 %; газонне покриття – 708 м², або 41,0 %; квітники та розарій – 112 м², або 6,5 %; декоративну водойму – 24 м², або 1,4 %; живу огорожу та мульчовані площі – 168 м², або 9,8 %. Такий розподіл площ забезпечує оптимальне співвідношення між забудовою,

твердими покриттями, газоном, квітниками та декоративними насадженнями. Найбільшу частку займає газон, який виконує роль композиційної основи та об'єднує окремі елементи саду в єдину систему.

Благоустрій території передбачає влаштування системи доріжок і майданчиків із плиткового покриття, що забезпечує зручне пересування між усіма функціональними зонами. Особливу увагу приділено підходам до житлового будинку, гаража, розарію, водойми та господарської частини. Доріжки виконують не лише утилітарну, а й композиційну функцію, оскільки задають напрям руху, відкривають видові точки та підкреслюють структуру саду.

Отже, запропоноване планувальне рішення передбачає раціональний поділ території на вхідну, рекреаційну, декоративну садову та господарську зони, що забезпечує зручність користування ділянкою та логічну організацію простору. Поєднання регулярних і пейзажних прийомів, влаштування газону, квітників, зовнішнього освітлення та автоматичного поливу забезпечує підвищення декоративності й функціональності території об'єкту озеленення.

ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В МІСТІ КИЇВ

БАЛАНЮК Р.В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОСІПОВ М.Ю., кандидат с.-г. наук, доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

У сучасних умовах розвитку міського середовища особливої актуальності набуває якісне озеленення приватних присадибних ділянок. Така територія є не лише простором, що обслуговує житловий будинок, а й важливою частиною повсякденного життя мешканців, де поєднуються відпочинок, естетичне сприйняття, побутова зручність і взаємодія з природою. Для міста Києва, де щільна забудова, значна частка твердих покриттів і літнє теплове навантаження впливають на комфорт проживання, формування невеликих приватних садів має важливе значення.

Метою роботи є розроблення проєктних пропозицій з озеленення та благоустрою присадибної ділянки в місті Києві на основі аналізу вихідних планувальних матеріалів, природно-кліматичних умов, функціональних потреб території та декоративних властивостей рослин. Об'єктом проєктування є присадибна ділянка площею 812,9 м² у межах міської забудови Києва.

Під час виконання роботи було використано методи аналізу літературних і нормативних джерел, камерального опрацювання ситуаційного та генерального планів, розрахунку балансу території, порівняльного аналізу

площ, біоекологічного добору асортименту рослин, графічного моделювання функціональних зон та розроблення агротехнічних регламентів. Такий підхід дозволив обґрунтувати планувальну структуру ділянки та сформувавши проєктні рішення, придатні для практичного впровадження.

Ґрунтові умови конкретної ділянки потребують польового уточнення, проте для проєктної стадії передбачено створення родючого шару під газони та посадкові групи. Для більшості запроєктованих рослин оптимальною є слабокисла або нейтральна реакція ґрунтового розчину в межах рН 6,2-7,0. Для газонного покриття рекомендовано родючий шар потужністю 15-20 см, а для кущових груп – 30-40 см. Також важливими умовами є достатній вміст гумусу, добра дренажність, відсутність тривалого застою води та якісна підготовка посадкових місць.

Досліджувана територія є частиною комплексу таунхаусів і закріплена за окремим житловим будинком. Ділянка має прямокутну конфігурацію, що сприяє раціональному плануванню простору та зручному розміщенню основних елементів благоустрою. Орієнтовні габарити ділянки становлять 29,0 м за шириною та 28,03 м за довжиною. На території розміщено частину житлового будинку, сауну та теплицю. Така планувальна структура формує три основні функціональні вузли, між якими необхідно забезпечити зручні пішохідні зв'язки та візуально цілісну композицію.

За вихідним балансом території частина житлового будинку займає 23,0 м², сауна – 93,0 м², теплиця – 12,0 м², а територія, що підлягає озелененню та благоустрою, становить 684,9 м², або 84,3 % загальної площі. Такий показник свідчить про значний потенціал ділянки для формування повноцінного малого саду з відкритими газонними площинами, декоративними групами рослин і функціональними зонами відпочинку.

Проєктний баланс території передбачає більш чіткий розподіл площ між забудовою, твердими покриттями та озелененням. Площа забудови становить 128,0 м², або 15,7 % території. Плиткове покриття займає 259,4 м², що становить 31,7 %. Газонне покриття передбачено на площі 347,5 м², або 43,0 %. Декоративні зелені насадження займають 78,0 м², або 9,6 %. Сумарна частка озеленення разом із газонним покриттям становить 52,6 %, що є прийнятним для присадибної ділянки з розвиненою дорожньо-стежковою мережею та кількома функціональними спорудами.

Концепція проєкту ґрунтується на створенні сучасного камерного саду з відкритими газонними просторами, м'якою криволінійною мережею доріжок і сезонно виразними декоративними групами. Головною ідеєю є не максимальне заповнення території рослинами, а формування збалансованого середовища, у якому будинок, сауна, теплиця, газон, плиткове покриття та зелені насадження сприймаються як єдина композиційна система. Такий підхід дозволяє зберегти відчуття простору, забезпечити зручність пересування та водночас надати території декоративної виразності.

Функціонально територію поділено на п'ять зон: житлово-вхідну, центральну рекреаційну, оздоровчо-відпочинкову біля саун, господарсько-

садову біля теплиці та декоративно-захисну по периметру. Житлово-вхідна зона забезпечує підхід до будинку та формує перше візуальне враження від садиби. Центральна рекреаційна зона представлена відкритим газоном і призначена для сімейного відпочинку. Зона сауни має камерний характер і потребує більшої приватності, яку забезпечують хвойні та декоративні кущові групи. Господарсько-садова зона пов'язана з теплицею та потребує зручного доступу без надмірного затінення. Декоративно-захисна зона по периметру виконує функцію обрамлення меж, часткового візуального захисту та підвищення декоративності території.

Дорожньо-стежкова мережа запроектована з урахуванням необхідності зручного руху між будинком, сауною, теплицею та газонними просторами. Плавні криволінійні доріжки пом'якшують прямокутну форму ділянки та створюють зміну видових точок під час пересування. Важливо, що доріжки не повинні надмірно фрагментувати газонні площини, оскільки відкриті зелені простори є основним композиційним ресурсом малого саду.

Асортимент рослин підбрано з урахуванням кліматичних умов Києва, масштабу ділянки, декоративної тривалості, зимостійкості, посухостійкості та технологічності догляду. Проектом передбачено 150 одиниць деревно-чагарникових і ліаноподібних рослин. Основу композиції формують хвойні, листопадні декоративні кущі, декоративні яблуні, плодові кущі та ліани.

Хвойні рослини виконують каркасну функцію та забезпечують декоративність території протягом усього року. У проекті використано тую західну 'Brabant' (*Thuja occidentalis* L. 'Brabant') у кількості 3 шт., ялівець скельний 'Blue Arrow' (*Juniperus scopulorum* Sarg. 'Blue Arrow') – 1 шт., ялівець середній (*Juniperus* × *media* Pfitzeriana) – 10 шт., ялівець горизонтальний 'Glauca' (*Juniperus horizontalis* Moench 'Glauca') – 15 шт. та сосну гірську 'Pumilio' (*Pinus mugo* Turra 'Pumilio') – 3 шт. Ці рослини створюють вертикальні й горизонтальні акценти, підсилюють зимову структуру саду та формують стабільну основу композиції.

Листопадні декоративні кущі забезпечують сезонну зміну кольору, фактури та цвітіння. У проекті використано дерен білий 'Elegantissima' (*Cornus alba* L. 'Elegantissima'), спірею Вангутта (*Spiraea* × *vanhouttei* (Briot) Zabel), спірею японську 'Froebelii' (*Spiraea japonica* L.f. 'Froebelii'), спірею японську 'Golden Princess' (*Spiraea japonica* L.f. 'Golden Princess'), спірею сіру 'Grefsheim' (*Spiraea* × *cinerea* Zabel 'Grefsheim'), спірею японську 'Goldflame' (*Spiraea japonica* L.f. 'Goldflame'), пухироплідник калинолистий 'Diabolo' (*Physocarpus opulifolius* (L.) Maxim. 'Diabolo'), пухироплідник калинолистий 'Luteus' (*Physocarpus opulifolius* (L.) Maxim. 'Luteus'), барбарис Тунберга 'Admiration' (*Berberis thunbergii* DC. 'Admiration'), гортензію волотисту 'Candlelight' (*Hydrangea paniculata* Siebold 'Candlelight'), жасмин садовий (*Philadelphus coronarius* L.) та калину 'Бульденеж' (*Viburnum opulus* L. 'Roseum'). Таке поєднання забезпечує декоративність із ранньої весни до пізньої осені.

Декоративні яблуні (*Malus hybrida hort.*) у кількості 4 шт. розміщено як невеликі деревні акценти. Вони забезпечують виразний весняний ефект цвітіння та декоративність плодів в осінній період. Плодові кущі – смородина червона (*Ribes rubrum L.*) та агрус (*Ribes uva-crispa L.*) – пропонується у периферійну садову частину, де поєднують декоративну й утилітарну функції. Жимолость звичайна (*Lonicera xylosteum L.*) використовується для фонових посадок, а жимолость капріфоль (*Lonicera caprifolium L.*) – як ліана для вертикального озеленення.

Газонне покриття є основною відкритою поверхнею саду. Воно виконує декоративну, рекреаційну та композиційну функції, візуально об'єднує територію й підкреслює декоративні групи рослин. Для створення газону доцільно використовувати травосуміш із костриці червоної (*Festuca rubra L.*) – 35 %, тонконогу лучного (*Poa pratensis L.*) – 25 %, райграсу пасовищного (*Lolium perenne L.*) – 25 % та костриці очеретяної (*Festuca arundinacea Schreb.*) – 15 %. Такий склад забезпечує щільний дерновий покрив, швидке закриття поверхні, самовідновлення дернини та достатню стійкість до посухи й витоптування.

У квітникових і бордюрних композиціях рекомендовано використовувати лаванду вузьколисту (*Lavandula angustifolia Mill.*), шавлію дібровну (*Salvia nemorosa L.*), котячу м'яту Фассена (*Nepeta × faassenii*), хосту гібридну (*Hosta hybrida hort.*), гейхеру (*Heuchera sp.*) та ехінацею пурпурову (*Echinacea purpurea (L.) Moench*). Ці рослини підвищують декоративність переднього плану, забезпечують тривале цвітіння, приваблюють запилювачів і доповнюють деревно-чагарникові групи.

Благоустрій території передбачає влаштування зручної дорожньо-стежкової мережі, плиткових майданчиків біля будинку й сауни, підходів до теплиці, газонних площин, мульчованих посадкових смуг і локальних декоративних композицій. Плиткове покриття виконує транзитну та експлуатаційну функції, однак його площу необхідно візуально врівноважити зеленими насадженнями й газоном. У місцях прилягання до газону доцільно використовувати прихований або низький бордюр для зручності косіння та збереження чіткої межі покриття.

Таким чином, розроблені проєктні пропозиції забезпечують комплексний підхід до озеленення та благоустрою присадибної ділянки в місті Києві. Запропонована планувальна структура поєднує функціональне зонування, відкриті газонні площини, зручну дорожньо-стежкову мережу, декоративні деревно-чагарникові групи, хвойний каркас, сезонно виразні квітникові елементи та систему агротехнічного догляду.

ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЗЕМЛЕУСТРОЮ

БОРОВИК П. М., кандидат економічних. наук, доцент,

РУДИЙ Р.М., доктор тех. наук, професор

КИРИЛЮК В. П., кандидат с.-г. наук, доцент

Уманський національний університет

Організація використання земель сьогодні не обмежується інженерними чи адміністративними процедурами. Вона дедалі більше інтегрує природоохоронні підходи, адже будь-які рішення щодо земель і територій безпосередньо впливають на стан довкілля. Саме тому екологічна складова стає визначальним чинником у формуванні ефективної системи управління земельними ресурсами.

Земля в сучасній науці сприймається як багатофункціональний природний комплекс, що поєднує ґрунтовий покрив, водні об'єкти, флору, фауну, ландшафт та інші її компоненти. Її використання потребує обережності та наукового обґрунтування, оскільки надмірне господарсько-підприємницьке навантаження на неї може викликати деградаційні процеси: виснаження ґрунтів, ерозійні явища, забруднення природних компонентів і зниження біологічної різноманітності. Відтак пріоритетом стає досягнення рівноваги між економічними інтересами бізнесу та землекористувачів і екологічними потребами місцевих громад, регіонів і держави.

Однією з сучасних концептуальних засад екологоорієнтованого землекористування є просторове планування, яке забезпечує потреби суспільства сьогодні, не підриваючи ресурсної бази майбутнього. Практична реалізація зазначеного підходу передбачає впровадження оптимальних агротехнічних систем, формування захисних насаджень, науково обґрунтоване розміщення угідь і встановлення низки обмежень та обтяжень стосовно використання земель у зонах підвищеної екологічної чутливості.

Важливим інструментом екологізації землекористування також є диференціація територій за їх природними характеристиками та рівнем антропогенного впливу. Такий поділ дозволяє визначати режими використання земель: від їх охорони до відновлювальних заходів на деградованих ділянках. Завдяки цьому формується гнучка система ефективного управління землями, здатна враховувати як господарсько-бізнесові, так і природоохоронні пріоритети різних учасників земельних відносин.

Суттєву роль в забезпеченні ефективності землекористування окремих територій відіграють сучасні технології обробки просторової інформації. Використання геоінформаційних систем з метою управління земельними ресурсами дає змогу аналізувати територіальні дані, моделювати варіанти розвитку процесів землекористування і оцінювати можливі наслідки від конкретних управлінських рішень. Їх використання дає змогу підвищити рівень точності просторового планування та сприяє запобіганню екологічним

ризикам [1].

З урахуванням глобальних кліматичних змін значення екологоорієнтованого підходу до землекористування лише зростає. Трансформація погодних умов і зростання частоти екстремальних явищ на нашій планеті вимагають зміни підходів до використання земель. Серед необхідних заходів, на наше переконання, повсюдне впровадження новітніх технологій збереження родючості ґрантів, регулювання водного режиму та відновлення природних ландшафтів як екологостабілізуючих елементів землекористування.

Екологічна складова нині виступає не допоміжною складовою, а базисом (основою) сучасного землеустрою. Лише врахування природних закономірностей і впровадження надсучасних підходів до використання земель забезпечить належний рівень раціонального використання територій, збереження їх потенціалу та стійкого розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Боровик П. М., Удовенко І. О., Рудий Р. М., Іванчук О. М., Піщана С. В. (2025). Геоінформаційні технології в земельнокадастрових роботах та управлінні земельними ресурсами і ринком земель. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, (18). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15503163>.

ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНІ РІШЕННЯ ТЕРАСОВАНОЇ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В МІСТІ УМАНЬ

ДЕМАШОК Н.Д., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОСІПОВ М.Ю., кандидат с.-г. наук, доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

Проектування присадибних територій зі складним рельєфом потребує особливої уваги до просторової організації, інженерної підготовки та добору рослинного асортименту. На таких ділянках ландшафтне рішення не може обмежуватися лише декоративним озелененням, оскільки першочергового значення набувають безпечне пересування, раціональне використання перепадів висот, запобігання ерозійним процесам, організація поверхневого водовідведення та створення зручних функціональних рівнів. Саме тому благоустрій території з вираженим ухилом доцільно розглядати як поєднання архітектурно-планувальних, інженерних, екологічних і декоративних заходів.

Метою роботи є розроблення проектних пропозицій з озеленення та благоустрою присадибної ділянки в місті Умань з особливостей рельєфу, сучасних вимог до організації прибудинкового простору та потреб власників. Об'єктом дослідження є присадибна ділянка загальною площею 826,4 м²,

розташована у місті Умань Черкаської області. Предметом дослідження є планувальні, дендрологічні, агротехнічні та благоустрійні рішення, спрямовані на формування комфортного й декоративного садового середовища.

Під час виконання роботи використано методи аналізу фахової літератури, натурного обстеження території, фотофіксації, ландшафтного аналізу, графічного моделювання та проектування. На основі цих методів визначено вихідний стан об'єкта, оцінено природно-кліматичні умови, встановлено основні проблеми території та запропоновано комплекс рішень щодо її функціонального й декоративного перетворення.

У процесі обстеження території виявлено низку проблем, пов'язаних із новим характером забудови. На території розміщено житловий будинок площею 141,7 м², ганок площею 7,3 м² та тераса площею 41,6 м². Решта площі, а саме 624,8 м², відводиться під благоустрій та озеленення. Існуючі зелені насадження на ділянці відсутні, що дає змогу сформувати рослинні композиції відповідно до єдиної проєктної концепції, але одночасно потребує повної підготовки території до озеленення.

Особливістю об'єкта є значний перепад висот, який сягає до 5 м. Така рельєфна ситуація визначає основний принцип планувального рішення – терасування території з формуванням кількох функціональних рівнів. Це дозволяє не лише забезпечити зручну експлуатацію ділянки, а й використати рельєф як композиційну перевагу. Завдяки терасуванню простір набуває більшої виразності, окремі зони отримують чітке функціональне призначення, а переміщення між ними стає безпечним і логічним.

Перед початком робіт з озеленення передбачено комплекс підготовчих заходів: очищення території від будівельного сміття, вивезення сторонніх матеріалів, планування поверхні, формування проєктного рельєфу та заміна верхнього шару ґрунту родючим рослинним субстратом. Такий підхід є необхідним для покращення водно-повітряного режиму ґрунту, підвищення приживлюваності рослин і забезпечення довговічності насаджень.

Планувальна композиція присадибної ділянки передбачає створення системи взаємопов'язаних функціональних зон. До них належать вхідна група з паркуванням, зона тераси з вуличною кухнею, обідня та лаунж-зона, зона багаття, плодово-декоративний сад, зона каркасного басейну, декоративні квітники та відкриті газонні площини. Така структура забезпечує різні сценарії використання території: щоденне пересування, сімейний відпочинок, прийом гостей, декоративне споглядання, догляд за рослинами та сезонне рекреаційне використання.

Вхідна зона розташована у південній частині ділянки та включає в'їзд, паркувальний майданчик і підхід до житлового будинку. Її площа разом із твердими покриттями становить близько 250 м². Для створення охайного парадного вигляду використано вічнозелені рослини, які зберігають декоративність протягом року. Основу озеленення цієї частини формують туя західна 'Smaragd' (*Thuja occidentalis* 'Smaragd') – 21 шт., ялівець козацький

‘*Tamariscifolia*’ (*Juniperus sabina* ‘*Tamariscifolia*’) – 32 шт., сортові троянди (*Rosa hybrida*) – 3 шт. та самшит вічнозелений (*Buxus sempervirens* L.) – 5 шт. Поєднання вертикальних хвойних акцентів, сланких форм ялівцю та квітучих елементів формує стриману, але декоративно насичену вхідну композицію.

Центральним елементом відпочинкової частини є дерев’яна тераса площею 41,6 м², що безпосередньо примикає до житлового будинку. На ній передбачено обідню зону, вуличну кухню та місця для відпочинку. Озеленення навколо тераси створює м’який перехід від архітектури будинку до садового простору. У цій зоні використано гортензію деревовидну ‘*Annabelle*’ (*Hydrangea arborescens* ‘*Annabelle*’) – 5 шт., півонію деревовидну (*Paeonia suffruticosa* Andrews) – 1 шт., бузок амурський (*Syringa reticulata* subsp. *amurensis*) – 1 шт., лаванду вузьколисту (*Lavandula angustifolia* Mill.) – 20 шт., шавлію дібровну ‘*Caradonna*’ (*Salvia nemorosa* ‘*Caradonna*’) – 28 шт. та роговик повстяний (*Cerastium tomentosum* L.) – 45 шт. Такий асортимент забезпечує поєднання тривалого цвітіння, ароматичності, різної фактури листя та м’якого природного вигляду композиції.

Відкриті газонні простори виконують важливу композиційну й рекреаційну функцію. Вони забезпечують візуальну легкість території, відкривають огляд на основні декоративні групи та створюють простір для відпочинку. Загальна площа озелених територій перевищує 180 м², що дозволяє врівноважити тверді покриття й сформувати комфортне середовище з достатньою часткою зелених поверхонь.

У західній частині ділянки запроєктовано компактний плодово-декоративний сад. До його складу входять яблуня шпалерна (*Malus domestica* Borkh.) – 3 шт., малина (*Rubus idaeus* L.) – 3 шт., лохина високоросла (*Vaccinium corymbosum* L.) – 4 шт., виноград ‘*Veitchii*’ (*Parthenocissus tricuspidata* ‘*Veitchii*’) – 7 шт. та плющ вічнозелений (*Hedera helix* L.) – 8 шт. Така зона поєднує декоративну та господарську функції, що є доцільним для сучасної присадибної ділянки. Вона не лише збагачує композицію, а й надає території практичного значення.

У північно-східній частині території розташовано каркасний басейн із майданчиком для відпочинку. Для забезпечення приватності та декоративного оформлення цієї зони передбачено використання хвойних і красиво-квітучих рослин. Запроєктовано ялицю корейську (*Abies koreana* E.H.Wilson) – 1 шт., ялівець козацький (*Juniperus sabina* L.) – 13 шт., додаткові групи туї ‘*Smaragd*’, а також гортензії, лаванди, шавлії та декоративні злаки. Рослинні групи виконують роль просторового екрану, пом’якшують вигляд інженерних елементів і створюють затишну атмосферу для відпочинку.

Особливу роль у проєкті відіграє благоустрій території. Для зручного пересування передбачено мережу доріжок і майданчиків із різних типів покриттів. Основним матеріалом є фігурні елементи мощення площею 169,83 м², які використовуються для під’їзної зони, основних пішохідних маршрутів і майданчиків. У функціонально важливих зонах застосовано керамогранітне

покриття площею 10,86 м². Такий добір матеріалів забезпечує міцність, зручність експлуатації та відповідність сучасному стилю забудови.

Проектом також передбачено систему зовнішнього освітлення. Освітлюються основні маршрути пересування, вхідна група, тераса, вулична кухня, зона басейну, лаунж-зона, кострище та декоративні композиції. Для цього доцільно використовувати ландшафтні LED-світильники вздовж доріжок, акцентне підсвічування окремих дерев і декоративне освітлення зон відпочинку. Освітлення виконує не лише утилітарну функцію, а й підсилює вечірнє сприйняття саду.

Газонні площі поливаються за допомогою висувних дощувачів, які забезпечують рівномірне зволоження травостою. Для квітників, декоративних композицій, живоплотів, ягідних культур і декоративних грядок передбачено краплинне зрошення. Робота системи контролюється автоматичним контролером, що дозволяє програмувати режими поливу відповідно до погодних умов і сезонних потреб рослин.

Отже, запропоновані проєктні рішення дозволяють перетворити складну за рельєфом присадибну ділянку на функціонально організований, декоративний і комфортний садовий простір. Основними перевагами проєкту є використання терасування, чітке зонування території, поєднання рекреаційних і господарсько-декоративних функцій, добір рослин із тривалою сезонною виразністю, влаштування автоматичного поливу та системи зовнішнього освітлення.

ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З РЕКОНСТРУКЦІЇ ОРАНЖЕРЕЇ № 3 УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ДАНИЛОВ Ю.А., студент 41-сп групи
ПУШКА І. М., к. с.-г. н., доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

У сучасних умовах розвитку садово-паркового господарства оранжерейні комплекси розглядаються не лише як споруди для культивування рослин у закритому ґрунті, а й як багатофункціональні простори, що поєднують навчально-наукову, експозиційну, рекреаційну та естетичну зони. Актуальність реконструкції таких об'єктів зумовлена необхідністю збереження рослинного різноманіття, удосконалення мікрокліматичних умов, підвищення енергоефективності та адаптації простору до сучасних вимог біофільного дизайну [1–5]. Особливого значення це набуває для навчальних закладів, де оранжереї можуть використовуватися як база для практичної підготовки студентів, проведення досліджень, екскурсій і культурно-просвітницьких заходів.

Мета дослідження – розробити науково обґрунтовані проєктні

пропозиції щодо реконструкції, озеленення, агротехнічного забезпечення та благоустрою оранжереї № 3 УНУ з урахуванням її навчально-наукового, експозиційного та рекреаційного призначення.

Методики дослідження. Об'єктом дослідження є оранжерея № 3 теплично-оранжерейного комплексу УНУ. Предметом дослідження виступають ландшафтно-планувальні, агротехнічні та інженерні рішення стосовно реконструкції, формування зелених насаджень і благоустрою оранжереї.

У процесі роботи застосовано аналіз літературних джерел, порівняльний метод, натурне обстеження території, інвентаризацію насаджень, морфологічну ідентифікацію рослин, ландшафтно-планувальний (рис.1.). Добір асортименту рослин здійснювався з урахуванням декоративності, екологічних вимог, ярусності, сезонної динаміки, композиційної ролі видів і умов закритого ґрунту. Проектні рішення були відображені засобами графічного моделювання у програмі Realtime Landscaping Architect.

Рис. 1. Ситуаційний план розташування оранжереї № 3 УНУ

Натурне обстеження оранжереї № 3 показало, що об'єкт має задовільний санітарний стан і вигідне розташування в межах навчально-наукової території університету. Водночас виявлено недоліки, які знижують ефективність використання простору: недостатня герметичність скління, відсутність сучасної зонованої системи поливу, потреба у відновленні опалення та необхідність оновлення композиційної структури насаджень. Інвентаризація засвідчила наявність 314 рослин.

Проект реконструкції передбачає адаптації. Оранжереї до сучасного експозиційного простору. Запропоновано створення п'яти взаємопов'язаних зон: «Холодостійкі екзоти», «Водні рослини», «Кактуси та сукуленти»,

«Гірський масив» і рекреаційна зона з бонсаєм та барельєфом. Таке зонування забезпечує поєднання ботанічної, декоративної, освітньої та рекреаційної функцій (рис.2.)

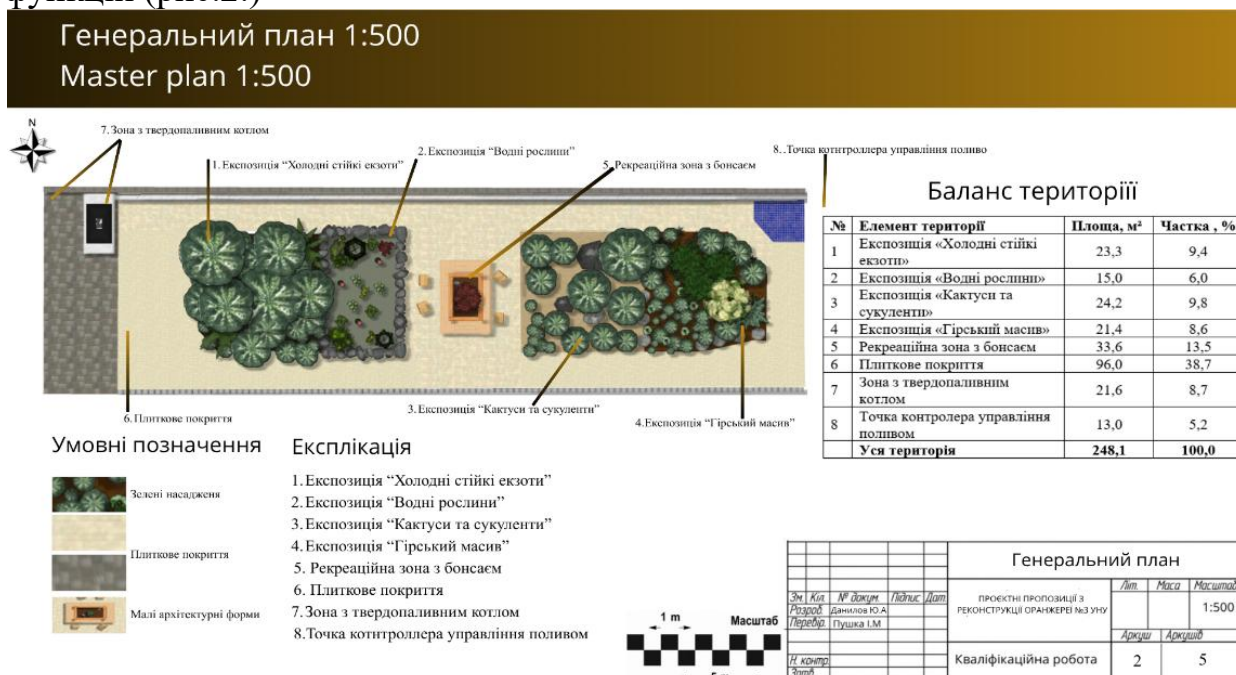

Рис. 2. Генеральний план реконструкції оранжереї № 3 УНУ

Експозиція «Холодостійкі екзоти» формує образ субтропічного фітоценозу з видів, здатних витримувати зниження температури до $-5...-10^{\circ}\text{C}$. Ділянка побудована за принципом лісової екосистеми з тріярусною структурою. Верхній ярус формують банан японський (*Musa basjoo*) і тетрапанакс папероносний (*Tetrapanax papyrifer*), середній – аукуба японська (*Aucuba japonica*), ціатея Купера (*Cyathea cooperi*) та магонія падуболиста (*Mahonia aquifolium*), нижній – багаторядник серпоподібний (*Cyrtomium falcatum*) і альпінія японська (*Alpinia japonica*). Вертикальним акцентом виступає трахелоспермум жасминовидний (*Trachelospermum jasminoides*).

Експозиція «Водні рослини» ґрунтується на поєднанні гідрофітів і гігрофітів, розміщених відповідно до їхніх вимог щодо глибини занурення та вологості субстрату. Поверхню водойми формує латаття карликове (*Nymphaea 'Pygmaea Helvola'*), вертикальну структуру створює хвощ зимуючий (*Equisetum hyemale*), а об'ємність композиції забезпечує смикавець довгий (*Cyperus longus*). Екзотичним акцентом є сарраценія пурпурова (*Sarracenia purpurea*), яка несе пізнавальну цінність експозиції.

Зона «Кактуси та сукуленти» імітує ландшафт посушливих територій і формується з холодостійких ксерофітів. Композиційними домінантами виступають агава американська (*Agave americana*), агава Паррі (*Agave parryi*) та юка клювовидна (*Yucca rostrata*). Додаткову фактурність створюють алое смугасте (*Aloe striatula*), циліндропунція черепитчаста (*Cylindropuntia imbricata*), дазиліріон Вілера (*Dasyliirion wheeleri*) та опунція приземкувата (*Opuntia humifusa*). Для безпеки відвідувачів передбачено функціонально-

декоративний бар'єр.

Експозиція «Гірський масив» відтворює образ кам'янистого ландшафту з використанням прийомів геопластики. Композиційний центр формують сосна гірська (*Pinus mugo*) та рододендрон жовтий (*Rhododendron luteum*). Декоративність посилюють костриця сиза (*Festuca glauca*), офіопогон японський (*Ophiopogon japonicus*), ломикамінь волотистий (*Saxifraga paniculata*), левізія сім'ядольна (*Lewisia cotyledon*), очиток їдкий (*Sedum acre*) та очиток несправжній (*Sedum spurium*).

Рекреаційна зона з бонсаєм та барельєфом виконує композиційну й функціональну роль. Кам'яний барельєф у тропічному стилі інтегрується в опорну стіну, нівелює її візуальну порожнечу та створює декоративний фон для різних експозицій. Навпроти нього розміщується бонсай із клена долонеподібного (*Acer palmatum*), який формує камерний акцент і підсилює художню виразність простору. Зона з посадковими місцями може використовуватися для проведення освітніх семінарів, наукових заходів і рекреаційного відпочинку.

Рис. 3. Дендрологічний план проєктованих насаджень оранжереї № 3 УНУ

Інженерні рішення спрямовані на стабілізацію мікроклімату та зменшення енерговитрат. Проєктом передбачено відновлення системи опалення за допомогою твердопаливного котла, встановлення циркуляційного насоса, розширювального бака, автоматизованих регуляторів температури та теплоізоляції труб. Для зменшення тепловтрат запропоновано заміну скла на стільниковий полікарбонат, який має кращі теплоізоляційні властивості та забезпечує розсіяне освітлення. Додатково передбачено пасивне використання сонячної енергії шляхом фарбування фасадних поверхонь у темний колір, що сприятиме акумуляції тепла в холодний період.

Система поливу передбачає поєднання крапельного зрошення та туманоутворення. Система туманоутворення доцільна для зон, де необхідно підтримувати підвищену вологість повітря. Зоноване управління поливом дає змогу врахувати відмінності між ксерофітами, мезофітами та гігрофітами, що є принципово важливим для ефективного функціонування оранжереї.

Запропоновані рішення спрямовані на комплексну реконструкцію оранжереї №3 УНУ та її перетворення на навчально-науковий, експозиційний і рекреаційний простір. Тематичне зонування, добір стійких декоративних рослин, відновлення опалення, удосконалення поливу й заміна скла на полікарбонат покращать мікроклімат, підвищать естетичну цінність об'єкта та розширять можливості його використання в освітній, науковій і просвітницькій діяльності університету, що в свою чергу, посилить практичну базу УНУ.

Список використаних джерел

1. Ситник О. І., Трохименко Т. Г. Кліматичні умови та агрокліматичні ресурси Черкаської області : монографія. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2016. 192 с.
2. Соколова А. В. Містобудівні особливості розміщення оранжерей та оранжерейних комплексів на території України. Регіональні проблеми архітектури та містобудування. 2021. № 15. С. 89–97.
3. Соколова А. В., Колеснікова Н. Ю. Архітектура культивацийних споруд з енергозберігаючими технологіями. Регіональні проблеми архітектури та містобудування. 2019. Вип. 13. С. 106–111.
4. Давиденко Є. П. Пасивне використання сонячної енергії в архітектурних формах. Енергоефективність в будівництві та архітектурі. 2016. Вип. 8. С. 107–112.
5. Martin R., Choi S. Biophilic design: an introduction for designers. Environment Design Guide. 2018. EDG 93 RM. P. 1–15.

ПРОЄКТ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В С. ГЛИБОЧОК, ГАЙСИНСЬКОГО Р-Н, ВІННИЦЬКОЇ ОБЛ. ВУЛ. НАБЕРЕЖНА, 57

ЖИТПЕЛЄВ С.О., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ЗАМОРСЬКИЙ О. О., кандидат с.-г. наук, доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

Сучасний ландшафтний дизайн присадибної ділянки – це складний комплекс інженерних та біологічних рішень, спрямованих на створення гармонійного екосередовища, яке поєднує естетичну привабливість, ергономіку та практичність у догляді. Представлений проєкт розроблено для

індивідуальної житлової забудови, розташованої у мальовничій зоні села Глибочок Гайсинського району Вінницької області. Особливістю ділянки є складний природний рельєф із вираженим схилом та безпосередня близькість до водойми (річки), що відкриває широкі можливості для створення видових точок та терасного зонування простору.

Основна архітектурно-ландшафтна ідея полягає у плавному переході від регулярного, парадного стилю прибудинкової зони до пейзажного, природного стилю на схилах та нижніх терасах ділянки. Завдяки інтеграції вічнозелених хвойних порід, квітучих декоративних чагарників, текстурних злакових трав та плодово-ягідних насаджень створюється збалансований простір, який зберігає високі декоративні якості протягом усього календарного року. Проєкт вирішує низку важливих завдань: інженерне укріплення схилів за допомогою підпірних стінок, функціональне зонування для активного та пасивного відпочинку, а також створення сприятливого мікроклімату для мешканців.

Вхідна (парадна) група формує перше враження про садибу, тому її художнє рішення є максимально вивіреном. Проєктом передбачено чітке просторове структурування лівої та правої сторін від головного входу та пішохідної доріжки.

Зліва від входу до будинку запроєктована рядова посадка Кипарису аризонського. Ці рослини мають чітку пірамідальну або колоноподібну форму крони та унікальне сріблясто-блакитне забарвлення глиці, що задає простору урочистого, архітектурного тону. Для розбивки монотонності ряду та створення об'ємно-просторового ритму, між кипарисами гармонійно інтегрована Туя західна «Глобоза» (Globosa) — кулястий сорт із щільною яскраво-зеленою текстурою. Нижній ярус цієї лінійної композиції, безпосередньо попереду вздовж доріжки, оформлюється щільним бордюром із Спіреї карликової японської “Літл принцес” (Little Princess). Цей листопадний чагарник вирізняється компактною подушковидною формою та рясним рожевим цвітінням у літній період, що пом'якшує строгі лінії хвойних насаджень.

Справа від доріжки створюємо змішану композицію з вічнозелених та листопадних рослин (міксбордер), яка побудована на принципах класичної ярусності, контрасту текстур та колористики. Рослини розміщені по висоті, що забезпечує ідеальний огляд кожного елемента:

- **Задній план (вищий ярус):** Складають вертикальні домінанти — Ялівець та Кипарис, які виконують роль щільної зеленої ширми та об'ємного тла всієї композиції.

- **Середній ярус (центр та бокові акценти):** Розміщені середні за розмірами чагарники — Бересклет та Сосни. Вони забезпечують плавний перехід висоти, додають об'єму та урізноманітнюють фактуру.

- **Передній план (нижній декоративний ярус):** Заповнюється Туєю шаровидною, Пухироплідником (що дає яскравий пурпуровий або золотистий кольоровий акцент) та Барбарисами з їхнім насиченим багряним листям.

• **Грунтопокровний ярус:** Безпосередній край композиції займають невибагливі квітучі багаторічники — Ясколка та Барвінок, які швидко розростаються та закривають вільні ділянки землі.

Для забезпечення довговічності насаджень та мінімізації трудовитрат, ґрунт під композицією повністю накриваємо корою дерев (мульчею). Шар органічної мульчі вирішує одразу кілька агротехнічних завдань: ефективно пригнічує ріст бур'янів, утримує необхідну вологу в кореневій зоні, захищає коріння від перегріву влітку та вимерзання взимку, а також надає композиції охайного, завершеного вигляду.

Ландшафтне зонування простору навколо житлового будинку спрямоване на розділення активних зон, зон відпочинку та господарського сектору.

Зліва від входу в будинок запланована ділянка з відкритим газоном. Рівний парадний газон виконує роль "зеленого дзеркала", яке візуально розширює територію та підкреслює красу навколишніх рослин. Під огорожею цієї зони передбачена посадка декоративних злакових трав — Вівсяниці та Пенісетуму. Ці трави додають ландшафту природної легкості, динаміки (завдяки руху від вітру) та красивих фактурних суцвіть-волотей восени. У лівому куті діляночки висаджується акцентне дерево — Блакитна ялина. Завдяки своїй монументальності та благородному кольору хвої, вона додасть декоративності протягом всього сезону, а під час зимових свят виконуватиме функцію головного живого новорічного дерева садиби. Безпосередньо за будинком, біля огорожі, висаджуються два кипариси, а простір між ними і далі заповнюється сортовими хостами (Hosta), які ідеально підходять для напівтінистих та тінистих місць, прикрашаючи ділянку своїм великим фактурним листям.

Справа від доріжки встановлена садова гойдалка. Місце для неї обрано не випадково: вона є головною видовою точкою на річку. При розробці дендроплану враховано цей фактор, тому розміщені неподалік дерева Гібіскуса та Верби не мають закривати вид на неї та водний простір, створюючи лише легке природне обрамлення панорами.

Організація території на схилі потребувала застосування методів терасування та чіткого лінійного планування посадок уздовж пішохідних маршрутів.

За будинком запланована господарська будівля з функціональним дровником. Простір між цією будівлею та підпірною стінкою раціонально використовується під спортивний майданчик. Для створення затишку та екологічного розмежування зон, від майданчика і до доріжки висаджується щільний ряд декоративних злаків. Далі, вздовж доріжки, що веде по схилу вниз, створюються структуровані насадження. Починаючи від підпірної стінки, по обидва боки висаджуємо Гібіскус та Вербу декоративну у шахматному порядку. Шахматна посадка дозволяє оптимально розподілити світлову площу для рослин та створює гарний ритмічний малюнок. Нижче по схилу, вздовж пішохідної зони, закладається лінійний розарій, де висаджується

Троянда чайно-гібридна в асортименті, що забезпечує тривале цвітіння та вишуканий аромат.

Таблиця 1

Садова (плодова) зона органічно інтегрована в периметр ділянки:

Локація	Тип та кількість насаджень	Особливості проєктування
Лівий бік ділянки (вздовж паркану)	8 плодових дерев (в асортименті), 2 кущі Фундука Варшавського Червонолистого	Кущі фундука висаджуються перед плодовими деревами, створюючи додатковий кольоровий ярус.
Правий бік ділянки (біля огорожі)	6 плодових дерев (в асортименті), дорослий волоський горіх	Зона інтегрує наявні великі дерева у загальну структуру саду.

Для відпочинку влітку справа від доріжки під горіхом проєктується затишна бесідка у східному стилі. Тінь від дерева захищатиме від сонця, а сама альтанка буде витончено обрамлена кущами Лаванди. Лаванда не лише підкреслить стилістику зони, але й створить приємний, заспокійливий мікроклімат, насичуючи повітря фітонцидами.

Для стабілізації нижньої частини схилу далі по рельєфу висаджуються Три сосни звичайних, які мають глибоку стрижневу кореневу систему, що ідеально зв'язує ґрунт. Під соснами заплановано розміщення п'яти кущів Бересклету Форчуна - невибагливого вічнозеленого чагарника, що виконує роль щільного нижнього ярусу.

Нижня частина присадибної ділянки зазнає найбільшого антропогенного та природного навантаження, тому тут створені ще дві підпірні стінки. Вони виконують важливу інженерну функцію - терасування рельєфу, запобігання зсувам ґрунту та розмиванню схилу під час злив.

Простір між цими двома підпірними стінками відведено під масивні насадження Бузку. Використання сортового бузку дозволить навесні отримати потужну кольорову та ароматичну хмару, яка приховає інженерні конструкції стінок. Також у цій зоні, надійно ізольованій від житлових та відпочинкових секторів декоративними кущами, облаштовується майданчик для компостерів. Це дозволяє організувати закритий цикл утилізації органічних садово-городніх відходів без шкоди для загальної естетики садиби. Таким чином, проєкт забезпечує повний баланс між функціональністю, екологічністю та високим ландшафтним мистецтвом.

ПРОЄКТНІ РІШЕННЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В МІСТІ ІРПІНЬ

МАРУЩЕНКО В.В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОСІПОВ М.Ю., кандидат с.-г. наук, доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

У сучасному ландшафтному проєктуванні присадибна ділянка сприймається як функціональний простір для проживання, відпочинку та взаємодії з природою. Для міста Ірпінь, де активно розвивається приватна забудова, особливо важливим є створення зручних і декоративних садових територій, які потребують раціонального планування та нескладного догляду.

Актуальність теми полягає у необхідності комплексного впорядкування присадибних ділянок, які тривалий час не мали належного догляду, чіткої планувальної структури та системи декоративного озеленення. У таких умовах ландшафтне проєктування має бути спрямоване не лише на створення естетично привабливого вигляду території, а й на відновлення її функціональної цінності, покращення санітарного стану, формування комфортного мікроклімату та забезпечення практичного використання окремих зон. Важливим завданням є поєднання рекреаційної функції з господарською, зокрема шляхом включення високих грядок, плодово-ягідних культур і пряно-ароматичних рослин у загальну композиційну структуру саду.

Метою роботи є розроблення проєктних пропозицій з озеленення та благоустрою присадибної ділянки в місті Ірпінь Київської області.

Під час виконання роботи застосовано методи аналізу літературних джерел, натурного обстеження території, інвентаризації існуючих насаджень, фотофіксації об'єкта, функціонального зонування та ландшафтно-композиційного проєктування. Такий підхід дав змогу оцінити вихідний стан території, визначити основні проблеми її використання та розробити проєктні рішення, спрямовані на формування сучасного присадибного простору.

Загальна площа досліджуваної присадибної ділянки становить 1200,0 м². На території розміщені житловий будинок площею 120,0 м² і господарська будівля площею 44,0 м². Решта площі може бути використана для формування функціонально організованого ландшафтного простору. Під час натурного обстеження встановлено, що територія тривалий час не мала належного догляду, дорожньо-стежкова мережа не сформована, функціональні зони не виділені, а значна частина ділянки вкрита спонтанною трав'янистою рослинністю та бур'янами.

Інвентаризація існуючих насаджень показала наявність одного екземпляра горіха чорного (*Juglans nigra* L.), двох дерев вишні звичайної (*Prunus cerasus* L.) та двох дерев яблуні домашньої (*Malus domestica* Borkh.). Більшість дерев перебуває у незадовільному фітосанітарному стані: у кроні спостерігаються сухі гілки, зниження облиственості, часткове всихання

верхівок, ознаки пригнічення росту та ураження омелою білою (*Viscum album* L.). Також на території виявлено самосів і парослеве поновлення клена та вишні, що свідчить про тривалу відсутність санітарного догляду. У зв'язку з цим існуючі дерева рекомендовано до видалення з подальшою заміною новими декоративними насадженнями.

Проектом передбачено поділ території на три основні функціональні зони: вхідну зону, центральну рекреаційну зону та садово-городню частину. Вхідна зона займає близько 180,0 м², або 15,0 % площі ділянки. Вона забезпечує зручний доступ до житлового будинку, організовує перше візуальне сприйняття території та виконує презентаційну функцію. У цій частині передбачено плиткове покриття, під'їзд, місце для паркування та декоративне озеленення, яке пом'якшує сприйняття твердих покриттів.

Центральна рекреаційна зона є найбільшою за площею і займає близько 720,0 м², або 60,0 % території. Вона формується навколо відкритого газонного простору, декоративних деревно-чагарникових композицій і водойми. Газон виступає головним просторовим елементом ділянки, створює відчуття відкритості, забезпечує місце для активного й пасивного відпочинку та візуально об'єднує різні частини саду. Декоративна водойма площею 5,9 м² виконує композиційну й мікрокліматичну функції, створює відчуття затишку, зволожує повітря та підвищує рекреаційну цінність території.

Садово-городня зона займає близько 300,0 м², або 25,0 % загальної площі. Її основним елементом є високі декоративні грядки площею 90,0 м². Таке рішення відповідає сучасним тенденціям поєднання декоративної та господарської функцій присадибної території. Високі грядки дають змогу впорядкувати вирощування овочевих, ягідних і пряно-ароматичних культур, полегшують догляд, покращують дренаж і роблять господарську частину більш естетично привабливою. Для цієї зони доцільно використовувати смородину чорну (*Ribes nigrum* L.), лохину високорослу (*Vaccinium corymbosum* L.), малину звичайну (*Rubus idaeus* L.) та пряно-ароматичні культури.

Баланс території сформовано з урахуванням потреб власників і функціонального призначення окремих частин ділянки. Житловий будинок займає 120,0 м², господарська будівля – 44,0 м², декоративна водойма – 5,9 м², плиткові покриття та доріжки – 234,0 м², високі грядки – 90,0 м², деревно-чагарникові насадження – 119,8 м², газонне покриття – 586,3 м². Найбільшу частку становить газон, що дозволяє зберегти відкритість простору й забезпечити достатню площу для відпочинку. Водночас декоративні насадження та високі грядки надають території структурності, сезонної виразності та практичного значення.

Асортимент рослин підібрано з урахуванням природно-кліматичних умов міста Ірпінь, зимостійкості, декоративності, довговічності, здатності адаптуватися до умов урбанізованого середовища. До складу листяних дерев включено клен гостролистий (*Acer platanoides* L.) – 2 шт., яблуню декоративну (*Malus hybrida* hort.) – 3 шт., вишню дрібнопильчасту (*Prunus serrulata* Lindl.)

– 2 шт. та липу дрібнолисту (*Tilia cordata* Mill.) – 2 шт. Ці рослини виконують роль вертикальних акцентів, забезпечують сезонну декоративність, цвітіння, затінення та покращення мікроклімату.

Хвойні рослини формують стабільний декоративний каркас саду впродовж усього року. У проєкті передбачено використання туї західної ‘Smaragd’ (*Thuja occidentalis* ‘Smaragd’) – 24 шт., ялівцю козацького (*Juniperus sabina* L.) – 18 шт., ялини звичайної (*Picea abies* (L.) H.Karst.) – 2 шт. та ялини колючої блакитної (*Picea pungens* Engelm.) – 2 шт. Туї доцільно використовувати для формування вертикальних акцентів, візуального екранування та структурного обрамлення, тоді як ялівці створюють нижній ярус і забезпечують декоративність композицій біля доріжок, водойми та зон відпочинку.

Декоративні чагарники представлені рододендром гібридним (*Rhododendron hybrida*) – 8 шт., гортензією волотистою (*Hydrangea paniculata* Siebold) – 12 шт., барбарисом Тунберга (*Berberis thunbergii* DC.) – 15 шт., деревом білим (*Cornus alba* L.) – 10 шт., чубушником вінцевим (*Philadelphus coronarius* L.) – 5 шт., спіреєю японською (*Spiraea japonica* L.f.) – 20 шт. та бузком звичайним (*Syringa vulgaris* L.) – 3 шт. Таке поєднання забезпечує різні строки цвітіння, кольорові контрасти, декоративність листя, ароматичний ефект і структурність насаджень.

Квітучі багаторічники та декоративні трави використовуються для формування нижнього ярусу композицій, оформлення переднього плану, країв доріжок, водойми й рекреаційних зон. У проєкті передбачено троянду чайно-гібридну (*Rosa hybrida* hort.) – 15 шт., ірис бородатий (*Iris germanica* L.) – 20 шт., лілійник гібридний (*Heimerocallis hybrida* hort.) – 15 шт., хосту гібридну (*Hosta hybrida* hort.) – 15 шт., бадан серцелистий (*Bergenia cordifolia* (Haw.) Sternb.) – 12 шт., нарцис гібридний (*Narcissus hybrida* hort.), тюльпан гібридний (*Tulipa hybrida* hort.), міскантус китайський (*Miscanthus sinensis* Andersson) і вівсяницю сизувату (*Festuca glauca* Vill.). Ці рослини забезпечують тривалу сезонну декоративність, різноманітність фактур і кольорів, а також підтримують природний характер композицій.

Благоустрій території передбачає створення зручної дорожньо-стежкової мережі, плиткових покриттів, зон відпочинку, водойми, високих грядок, малих архітектурних форм, системи автоматичного поливу та зовнішнього освітлення. Плиткові покриття площею 234,0 м² забезпечують функціональні зв'язки між будинком, вхідною зоною, рекреаційною частиною та садово-городньою зоною. Використання твердого покриття підвищує зручність експлуатації території, особливо в періоди підвищеного зволоження ґрунту.

Отже, запропоновані проєктні рішення дозволяють сформувати на присадибній ділянці в місті Ірпінь функціонально організований, декоративний і практично цінний садовий простір. Особливістю проєкту є поєднання рекреаційної зони, відкритого газону, декоративної водойми, багатоярусних рослинних композицій і садово-городньої частини з високими грядками.

СЕЗОННІ РИТМИ РОЗВИТКУ ВИДІВ РОДУ *RHUS* L. В УМОВАХ М. ВІННИЦЯ

КОЛІСНИК Б. П., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ПОЛІЩУК В. В., доктор с.-г. наук, професор
Уманський національний університет

Представники роду *Rhus* L. – це переважно невисокі швидкозростаючі дерева або прямостоячі кущі, які можуть бути одно- або дводомними та характеризуються невеликою кількістю опушених пагонів. Рід *Rhus* є одним з найбільших родини Anacardiaceae, а його представники мають істотне господарське значення для економіки багатьох країн світу. Рослини використовують у легкій та харчовій промисловості, медицині та озелененні територій, хоча значення окремих видів нині має радше історичний характер.

В Україні інтродуковано вісім видів роду *Rhus* L.: *R. aromatica* Ait., *R. chinensis* Mill., *R. coriaria* L., *R. potanini* Maxim., *R. punjabensis* J. L. Stewart ex Brandis, *R. trilobata* Nutt. і *R. typhina* L. Крім того, у культурі вирощують три декоративні форми *R. typhina* var. *dissecta* Rehd., *R. typhina* var. *laciniata* Alph. Wood. та культивар *R. typhina* cv. «Bailtiger».

Введення *R. typhina* в культуру на території України відбулося ще у середині XIX століття в акліматизаційному саду І. Н. Каразіна. Серед наявних декоративних форм найбільшого поширення в озелененні набули *R. typhina* var. *dissecta*, *R. typhina* var. *laciniata* та *R. typhina* cv. «Bailtiger». Завдяки оригінальній формі листків і їх декоративному забарвленню ці рослини ефектно виділяються в деревно-чагарникових композиціях. Водночас, попри значну декоративну цінність і невибагливість до умов вирощування, їх використання в озелененні поки залишається обмеженим.

Завдяки невибагливості до ґрунтових умов, високій зимостійкості, посухостійкості і світлолюбності, сумахи широко використовують в озелененні не лише рівнинних територій, а й сухих піщаних земель, укосів та схилів. Крім того, рослини цього роду ефективно використовують для рекультивациі та закріплення еродованих ґрунтів.

Дослідження видів роду *Rhus* та вивчення їх біологічних особливостей здійснювали упродовж 2024–2025 років на території міста Вінниця.

За оцінки основних фаз росту і розвитку *Rhus typhina* та його культиварів територію міста умовно поділено на зони (еколого-фітоценотичні пояси ЕФП), де I – характеризується незначним або відсутнім антропогенним навантаженням, II – рослинність лісопарків та парків (помірний урбогенний вплив); III – міські сади і сквери (значний теплоенергетичний вплив); IV – вуличні насадження.

Виявлено, що в різних адміністративних районах м. Вінниця переважають групові або поодинокі насадження. Найбільш пристосованим до місцевих умов та найпоширенішим видом є *Rhus typhina*. У міських

насадженнях цей вид має дві життєві форми: дерево заввишки до 10 м та чагарник до 3 м, залежно від умов зростання.

Температура повітря безпосередньо впливає на механізми, які регулюють ростові процеси рослин. Щорічна мінливість термінів настання та проходження фенологічних фаз зумовлена насамперед коливаннями температури. Показником кількості тепла, необхідного для проходження вегетаційного періоду, є сума ефективних температур, яка визначається як сума середньодобових температур.

За період спостережень вегетація у *Rhus typhina* та його культиварів починалася за середньодобових температур +6,6...+10,2 °C з набубнявіння вегетативних бруньок.

Фаза набубнявіння бруньок у зонах з меншим антропогенним навантаженням (II, III ЕФП), починалася на 3-4 дні раніше, ніж у вуличних насадженнях (IV ЕФП).

Оскільки умови зимово-весняного періоду за роками спостережень суттєво відрізнялися за температурою та вологістю, фаза набубнявіння бруньок наставала з I декади березня до I декади квітня.

Розпускання бруньок за роки спостережень відбувалося майже одночасно – у I-II декаді квітня, незалежно від термінів настання фази набубнявіння. Настання фази облистнення рослин у різних ЕФП відрізнялося на 3-5 днів і починалося у I-II декадах червня. Повне облистнення наставало у липні одночасно з початком формуванням генеративних органів.

Ріст пагонів у всіх досліджуваних рослин розпочинався з III декади квітня до I декади травня. Припинення росту пагонів співпадало з початком обпадання листя.

Початок цвітіння сумаху у м. Вінниця припадав на III декаду червня – I декаду липня. Рослини, які зростають в умовах з меншим антропогенним навантаженням (II–III ЕФП), починають цвісти на 2-3 дні раніше. Тривалість цвітіння за роками спостережень становила 26-35 днів.

Восени у сумахів спостерігається зміна забарвлення листків, яке триває близько місяця. Осінні заморозки обумовлюють початок фази листопаду, яка може тривати понад місяць та залежить від погодних умов.

Дозрівання плодів починається на початку осені, а супліддя залишаються на рослинах упродовж усієї зими.

Для сумахів, як і для більшості деревних рослин регіону, початок і завершення вегетаційного періоду визначаються кліматичними факторами. За період спостережень середня тривалість вегетаційного періоду становила 219 діб. Дослідженнями не виявлено прямої залежності між тривалістю вегетації та рівнем антропогенного навантаження у різних місцях зростання сумахів.

СТІЙКЕ УПРАВЛІННЯ ЛІСАМИ ЯК ОСНОВНИЙ ПРИНЦИП СУЧАСНОЇ ПРАКТИКИ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

КОСТЮКЄВИЧ Т.К., кандидат географічних наук
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Стійке управління лісами - це динамічна концепція, що спрямована на збереження та покращення економічної, соціальної й екологічної цінності всіх типів лісів для забезпечення добробуту для теперішніх і майбутніх поколінь. Ліси і дерева, за умови їх належного управління з урахуванням принципів сталого розвитку, відіграють ключову роль для людей і планети. Їх можна розглядати як природну інфраструктуру, яка забезпечує фільтрацію та вбирання води, скорочує ерозію ґрунтів, підвищує якість води, зменшує ризики паводків, підтримують біорізноманіття та допомагають адаптуватися до змін клімату.

Природні ресурси, включаючи ліси, формують більше половини світового ВВП, що еквівалентно приблизно 44 трлн доларів США. Попит на продукцію лісової промисловості сьогодні досяг рекордного рівня - щорічно у світі виробляється близько 4 мільярдів кубометрів деревини. Аналіз останніх досліджень показує, що зростання населення та перехід до використання відновлюваних ресурсів замість вуглецевих матеріалів призведе до збільшення виробництва ділового кругохвойного лісу на 1 мільярд кубометрів до 2050 року. Це наголошує на необхідності впровадження сталого управління лісами.

Крім деревини, значна частина населення Землі - близько 5,8 мільярда людей - використовує недеревну продукцію лісу, таку як їжа, лікарські засоби, смоли та декоративні рослини. Щорічний оборот цього ринку перевищує 9,4 мільярдів доларів США, демонструючи великий потенціал для подальшого зростання.

Факт того, що ліси забезпечують нас життєво важливою продукцією, наголошує на необхідності створення стійких механізмів використання та управління лісовими ресурсами. Це включає припинення процесу знеліснення, відновлення деградованих ландшафтів та збереження біорізноманіття.

Інвестиції у збереження, відновлення та раціональне використання лісів здатні забезпечити значну віддачу, тоді як втрата лісових територій призводить до ерозії ґрунтів, повеней, кліматичних проблем та зниження довгострокової продуктивності екосистем.

В Україні наразі впроваджується Державна стратегія управління лісами до 2035 року, спрямована на реформування галузі В ній «закріплено ключові цілі для вирішення цих проблем. Зокрема, передбачено: запровадження ефективного управління лісами шляхом реформування діючої системи; забезпечення стійкості лісів до зміни клімату; проведення цифровізації галузі; розвиток рекреації; розвиток наукового потенціалу та створення належної системи підготовки фахівців».

Стратегія показує реальний шлях для України у вирішенні питання ефективної реформи лісової галузі, закладаючи чіткі цілі та завдання. Її успішне виконання дозволить забезпечити сталий розвиток лісового господарства, реалізацію екологічних функцій лісів, а також збільшення внеску лісового сектора в валовий внутрішній продукт країни.

Планом передбачається досягнення таких результатів:

- зростання загального запасу лісів України щонайменше до 2,5 мільярда кубічних метрів;
- підвищення рівня абсорбції парникових газів українськими лісами до 75,6 мільйона тонн CO₂.
- оновлення деталізованих положень для не менше ніж 500 природних заказників;
- будівництво та ремонт 7,5 тисячі кілометрів лісових доріг;
- повна модернізація парку протипожежної техніки.

Крім того, реалізація Стратегії сприятиме зростанню туристичної активності, досягаючи показника у 10 мільйонів відвідувачів щорічно, які користуватимуться лісовою рекреаційною інфраструктурою.

Додатково передбачається впровадження прозорої електронної інформаційної системи у сфері управління лісами.

Також заплановано створення сучасної матеріально-технічної бази для науково-дослідних установ і вдосконалення системи підготовки фахівців, які працюватимуть у лісовій галузі.

Але її виконання стикається з серйозними викликами, такими як екологічні наслідки війни (замінування, пожежі, причиною яких стали обстріли, хімічне і біологічне забруднення, фізичне знищення лісових масивів та неможливість доступу до них) та екологічні загрози (незаконні рубки, шкідники та хвороби, а також зміни клімату, що призводять до засух та загибелі лісу).

Ще однією серйозною проблемою є відсутність прозорості у продажах деревини, що є головною перешкодою на шляху реформування сфери управління лісовим господарством. Попри те, що торгівля деревиною здійснюється через товарні біржі, вона все ще не відповідає високим стандартам прозорості та підзвітності, які український уряд намагається впроваджувати в інших галузях. Інформації про продаж деревини на цих платформах недостатньо для ефективного моніторингу корупційних ризиків. Існуючі механізми дозволяють зловживати процедурою продажу необробленої деревини та лісоматеріалів, створюючи простір для порушень. Крім того, відсутність належної прозорості сприяє виникненню інших корупційних ризиків, таких як маніпуляції з класифікацією сортів деревини.

Значні проблеми є й у впровадженні сучасних методів ведення лісового господарства - електронний облік деревини, використання супутникових знімків, дронів і геоінформаційних систем для інвентаризації лісових ресурсів і посиленого контролю за вирубкою.

Сьогодні в Україні активно впроваджуються сучасні підходи до ведення лісового господарства, які мають на меті забезпечення сталого розвитку, адаптацію до змін клімату та підвищення ефективності використання лісових ресурсів. Основний акцент робиться на застосуванні передових технологій, цифровізації процесів і екологічному управлінні лісовими територіями.

ПЛАНУВАННЯ ТА РЕКОНСТРУКЦІЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ВІЛЬШАНСЬКОЇ ДИТЯЧОЇ ШКОЛИ

КУДІН В. М., студент 31к-сп групи ОПП «Садово-паркове господарство»

БРОВДІ А. А., доктор філософії

Уманський національний університет

Озеленення територій навчальних закладів є важливою складовою формування комфортного, безпечного та екологічно збалансованого освітнього середовища. Зелені насадження виконують санітарно-гігієнічні, захисні, декоративні та рекреаційні функції, сприяючи покращенню мікроклімату території та зниженню рівня антропогенного навантаження. Наявність деревних, кущових і трав'янистих рослин позитивно впливає на психоемоційний стан учнів та працівників закладу освіти, підвищує естетичну привабливість території та створює сприятливі умови для навчання і відпочинку.

У результаті проведеного аналізу виявлено, що територія Вільшанської дитячої школи мистецтв характеризується значною часткою твердого покриття та відкритих газонних просторів. Асфальтовані поверхні займають майже третину території та формують простору вхідну зону перед будівлею. Водночас декоративне озеленення займає незначну площу, що негативно впливає на естетичне сприйняття території.

Внутрішньодворова частина має сформований плодовий сад, який виконує як декоративну, так і рекреаційну функцію. Значні площі газонів створюють потенціал для подальшої реконструкції та формування сучасного ландшафтного середовища із зонами відпочинку, декоративними насадженнями та творчими просторами для учнів школи мистецтв.

Інвентаризація зелених насаджень території Вільшанської дитячої школи мистецтв показала, що асортимент деревно-чагарникових видів рослин представлений здебільшого місцевими видами. Через недостатній та несистематичний догляд частина дерев і кущів втратила декоративність та має ознаки пошкодження. Наявний асортимент рослин є частково застарілим і не відповідає сучасним вимогам ландшафтного оформлення територій навчальних закладів. Насадження створено з порушенням композиційної єдності, що негативно впливає на естетичний вигляд території та цілісність її ландшафтної організації. Квіткове оформлення території характеризується

безсистемним розміщенням рослин відсутністю чітко вираженого композиційного рішення.

Проект реконструкції озеленення території передбачає створення естетично виразного, функціонального та комфортного простору з виділенням функціональних зон: вхідної перед головним фасадом школи, зони тихого відпочинку внутрішнього двору та плодового саду.

Перед головним входом передбачено реконструкцію асфальтного покриття із частковою заміною на декоративне мощення. Для пом'якшення великої площі твердого покриття пропонується створення групового декоративно-чагарникового насадження. Центральним акцентом насадження є верба цільнолиста сорту 'Hakuro Nishiki', яка завдяки кулястій формі крони та декоративному строкатому забарвленню листя створює ефект легкості та візуальної динаміки. Кулі туї західної 'Sunkist' формують ритм та створюють регулярні акценти насадження. Рослини туї західної на задньому плані формують виразний вертикальний фон, який акцентує увагу на вхідній зоні.

Проект реконструкції внутрішньодворової території дитячої школи мистецтв спрямований на створення багатофункціонального рекреаційного простору, який поєднує естетичність, комфорт та можливість творчого використання території. Основною ідеєю проекту є трансформація маловиразної відкритої ділянки у сучасне ландшафтне середовище з чіткою просторовою організацією, декоративними рослинними композиціями та зонами відпочинку для учнів і вчителів.

Існуючий стан території характеризується значною часткою відкритого газонного простору, вільним розташуванням плодкових дерев та відсутністю функціонального зонування. Насадження мають переважно утилітарний характер і не формують цілісної декоративної композиції. Газонний покрив місцями зріджений, а благоустрій території відсутній.

Проектом передбачено збереження найбільш цінних існуючих дерев із подальшим включенням їх у нову композиційну структуру. Зокрема, існуючий плодovий сад пропонується реконструювати у декоративно-плодовий простір із підкресленням сезонної декоративності цвітіння та плодоношення. Для цього передбачено санітарне й формувальне обрізування дерев, часткове доповнення новими декоративними сортами та впорядкування пристовбурних зон.

Центральним композиційним елементом внутрішнього двору є зона відпочинку округлої форми, що виконує функцію просторового акценту та місця для спілкування, пленерів і проведення творчих занять на відкритому повітрі.

Поблизу центральної зони передбачено створення декоративного насадження з багаторічників, декоративних злаків та квітучих кущів.

Основу насаджень проектної території формують листяні дерева, серед яких клен гостролистий, липа дрібнолиста та плодові - алича, яблуні і шовковиці. Виразними хвойними домінантами є рослини ялини європейської та туї західної. Чагарниковий ярус представлений форзицією, бузком звичайним, барбарисами Тунберга сортів 'Atropurpurea' та 'Aurea', бересклетом

Форчуна, а також різними видами та сортами гортензій і спірей. Квіткове оформлення представлено рослинами лаванди вузьколистої, шавлії дібровної, дельфініуму, котовника у поєднанні з декоративними злаками.

Отже, проєкт реконструкції озеленення території Вільшанської дитячої школи мистецтв спрямований на формування сучасного, естетично привабливого та функціонально організованого ландшафтного середовища, яке відповідає потребам навчального закладу та його відвідувачів. Запропоновані проєктні рішення передбачають комплексне оновлення насаджень, удосконалення благоустрою території, створення виразних композиційних акцентів і комфортних рекреаційних просторів для відпочинку та творчої діяльності учнів.

ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ЛАНДШАФТНА ЦІННІСТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ *PHILADELPHUS* L. В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОЗЕЛЕНЕННЯ

БІЛОЗОВИЧ О.В., студент 31к-сп групи
КУНПАН Л.В., доктор філософії, старший викладач
Уманський національний університет

Представники роду *Philadelphus* L. (родини *Hydrangeaceae*), посідають одне з важливих місць в асортименті квітучих чагарників завдяки гармонійному поєднанню високих естетичних якостей та екологічної пластичності [1]. Біологічні особливості цих листопадних рослин характеризуються інтенсивним темпом росту, здатністю до активного пагоноутворення та тривалим періодом цвітіння, що припадає на червень-липень [2].

Більшість видів та гібридів роду вирізняються вираженим ароматом суцвіть, що робить їх незамінними елементами при створенні тематичних садів. З екологічної точки зору *Philadelphus* L. демонструють значну адаптивність до умов середовища: вони є переважно світлолюбними, проте витримують напівтінь, віддають перевагу родючим дренованим ґрунтам і виявляють достатню морозостійкість в умовах помірного клімату [3]. Крім того, представники роду мають помірну стійкість до антропогенного навантаження, що дозволяє успішно використовувати їх у міських екосистемах із високим рівнем загазованості [4].

У сучасній ландшафтній архітектурі використання *Philadelphus* L. охоплює широкий спектр композиційних рішень. Завдяки різноманітності садових форм – від карликових до високорослих розлогих чагарників – рослини ефективно застосовуються як солітери на фоні газонів, а також у складі складних групових насаджень та міксбордерів. Висока здатність до регенерації та стійкість до стрижки дозволяють формувати з них щільні живі

огорожі, що виконують як декоративну, так і захисну функції. Особливо перспективним є впровадження сортів із махровими суцвіттями та нетиповим забарвленням листя для створення яскравих акцентів у присадибному та парковому озелененні [5].

Сучасні стратегії формування стабільних урболандшафтів передбачають розширення асортименту декоративних чагарників за рахунок таксонів із високим адаптивним та естетичним потенціалом. Рід *Philadelphus* L. є одним із ключових об'єктів для зеленого будівництва, проте ефективність його масового відтворення часто лімітується специфікою регенераційної здатності окремих культиварів [6]. Метою нашого дослідження було вивчення впливу різних типів екзогенних фіторегуляторів на морфометричні параметри кореневої системи живців.

Об'єктами дослідження є п'ять таксонів, а саме: *P. coronarius* L., 'Aureus', 'Gnom', *P. × lemoinei* 'Avalanche' та 'Virginal'. Для стимуляції коренеутворення застосовували два методи: опудрювання препаратом на основі ІМК («Корневін») та експозицію у водно-спиртовому розчині похідних піридину («Чаркор», 16 год). Контрольний варіант передбачав вкорінення живців без гормональної підтримки.

Під час проведених досліджень, встановлено, що регенераційний потенціал об'єктів дослідження чітко диференціюється залежно від генотипу та обраного регулятора росту. Доведено, що махровий сорт 'Virginal' є найбільш залежним від ауксинової стимуляції: за умови використання «Корневіну» показник приживлюваності зріс із 52% у контролі до абсолютного максимуму – 100%. Водночас сорт 'Gnom' ідентифіковано як «природний лідер» за вкорінюваністю (72% у контролі), що пояснюється його специфічним гормональним фоном та компактною структурою тканин.

Особливу наукову цінність становить виявлена закономірність формування архітекtonіки коренів під впливом різних препаратів. Встановлено, що «Чаркор» виступає специфічним ініціатором лінійного подовження коренів: сумарна довжина кореневої системи у сортів 'Virginal' та 'Avalanche' у цьому варіанті досягала 28,2–30,5 см, що на 15–18% перевищує показники інших стимуляторів. Це забезпечує кращу якість садивного матеріалу для висадки в умовах дефіциту вологи. Натомість «Корневін» сприяв закладанню максимальної кількості адвентивних коренів I-го порядку (до 24,5 шт.), формуючи потужну кореневу мичку, що є оптимальним для швидкого переходу рослини до автотрофного живлення.

Проведені дослідження дозволяють рекомендувати диференційований підхід до репродукування *Philadelphus* L. застосування «Корневіну» для гарантованого вкорінення примхливих махрових сортів та «Чаркору» – для отримання саджанців із підвищеною стійкістю до посухи. Впровадження цих методів дозволяє оптимізувати виробничий цикл у розсадниках Правобережного Лісостепу та підвищити якісний вихід декоративної продукції.

Список використаних джерел:

1. Калініченко О. А. Декоративна дендрологія : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2003. 199 с.
2. Кохно М. А., Курдюк О. М. Теоретичні основи і досвід інтродукції деревних рослин в Україні. Київ : Фітосоціоцентр, 1994. 188 с.
3. Шлапак В. П., Мусієнко С. І., Вітенко В. А. Декоративна дендрологія : навч. посіб. Київ : Основа, 2018. 456 с.
4. Гончаренко Я. В. Біологічні особливості видів роду *Philadelphus* L. в умовах Лісостепу України : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.05. Київ, 2005. 20 с.
5. Гончаренко Я. В., Бенгус Ю. В. Використання видів роду *Philadelphus* L. в озелененні міста Харкова. Роль ботанічних садів в зеленому будівництві міст : матеріали міжнар. наук. конф. Одеса, 2002. Ч. I. С. 180–182.
6. Меженський В. М. Методика проведення експертизи сортів чубушника (*Philadelphus* L.) на декоративність. Охорона прав на сорти рослин. 2012. № 1. С. 45–51.

АНАЛІЗ ВИДОВОГО СКЛАДУ НАСАДЖЕНЬ ПАРКОВОЇ ЗОНИ СЕЛИЩА ЛЮБАШІВКА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

МУРАВЧЕНКО М. С., студент 31к-сп групи ОПП «Садово-паркове господарство»

БРОВДІ А. А., доктор філософії
Уманський національний університет

Інтенсивна урбанізація та зростання антропогенного навантаження на міське середовище зумовлюють необхідність збереження та розвитку зелених насаджень як важливого елемента екологічної інфраструктури населених пунктів. Паркові насадження виконують важливі екологічні, рекреаційні та естетичні функції, сприяючи покращенню мікроклімату, підвищенню якості повітря та створенню комфортних умов для населення. Їх ефективне формування потребує науково обґрунтованого добору видового складу деревних рослин з урахуванням декоративних, екологічних та адаптаційних властивостей.

Деревні та чагарникові рослини є основою більшості садово-паркових насаджень і відіграють важливу роль у формуванні екологічно стійкого та естетично привабливого середовища. Завдяки значному видовому різноманіттю вони широко використовуються в озелененні населених пунктів, створенні парків, скверів, алей, захисних насаджень та інших об'єктів ландшафтної архітектури

Об'єктом дослідження є паркова зона селища Любашівка Подільського району Одеської області. Вона розташована в межах житлової та адміністративної забудови селища Любашівка, що зумовлює її високу

доступність для населення. Просторова структура парку сформована за комбінованим типом із поєднанням алейних, групових та поодиноких насаджень.

Дендрофлора паркової зони представлена як аборигенними, так і інтродукованими видами деревних рослин. Основу насаджень складають клен гостролистий (*Acer platanoides* L.), клен ясенелистий (*Acer negundo* L.), липа дрібнолиста (*Tilia cordata* Mill.), ясен звичайний (*Fraxinus excelsior* L.), каштан кінський (*Aesculus hippocastanum* L.), акація біла (*Robinia pseudoacacia* L.), ялина європейська (*Picea abies* L.), горіх волоський (*Juglans regia* L.), шовковиця біла (*Morus alba*), вишня звичайна (*Prunus cerasus*). Чагарниковий ярус представлений ялівцем козацьким (*Juniperus sabina*).

Аналіз видового складу насаджень паркової зони селища Любашівка показав, що основу деревостану формують листяні породи, які добре адаптовані до ґрунтово-кліматичних умов Одеської області та широко використовуються в озелененні населених пунктів степової зони України. Домінуючим видом є робінія звичайна (*Robinia pseudoacacia* L.), яка походить з Північної Америки та становить понад третину всіх насаджень. Висока поширеність цього виду пояснюється його швидким ростом, посухостійкістю, невибагливістю до ґрунтових умов і здатністю витримувати антропогенне навантаження. Значну частку насаджень також формують клен гостролистий (*Acer platanoides* L.), клен ясенелистий (*Acer negundo* L.) та каштан кінський звичайний (*Aesculus hippocastanum* L.), які є традиційними видами для міського озеленення України.

Клен гостролистий є аборигенним видом для лісової та лісостепової зон Європи й цінується за довговічність, декоративність та стійкість до міських умов. Натомість клен ясенелистий походить із Північної Америки і характеризується високою екологічною пластичністю, хоча вважається інвазійним видом і здатний швидко поширюватися за межі культурних насаджень. Липа дрібнолиста (*Tilia cordata* Mill.) є цінним місцевим видом, який відзначається високими декоративними, санітарно-гігієнічними та медоносними властивостями, тому традиційно використовується для озеленення вулиць, скверів і парків. Каштан кінський звичайний, природний ареал якого пов'язаний із Балканським півостровом, є одним із найпоширеніших деревних видів у містах України завдяки ефектному цвітінню та густій кроні. Ясен звичайний (*Fraxinus excelsior*) є цінною аборигенною деревною породою, яка відзначається високою декоративністю, довговічністю та екологічною пластичністю. Завдяки цим властивостям він широко використовується в садово-парковому будівництві, озелененні населених пунктів і створенні захисних насаджень.

Хвойні породи представлені ялиною європейською (*Picea abies*) та ялівцем козацьким (*Juniperus sabina* L.). Ялина європейська походить з Європи та високо цінується за декоративність упродовж року завдяки густій кроні та насичено-зеленій хвої. Ялівець козацький походить з гірських і степових районів Центральної та Південної Європи, Кавказу, Малої та Центральної Азії та широко використовується в озелененні завдяки своїй декоративності, невибагливості та високій стійкості до несприятливих умов середовища. Невелику частку в насадженнях займають шовковиця біла (*Morus alba* L.), вишня звичайна (*Cerasus*

vulgaris Mill.) та горіх волоський (*Juglans regia* L.), які мають не лише декоративне, а й господарське значення. Загалом видовий склад насаджень характеризується переважанням інтродукованих видів північноамериканського та європейського походження, які добре пристосувалися до місцевих умов, проте для підвищення біологічної стійкості та екологічної цінності насаджень доцільним є збільшення частки аборигенних видів деревної рослинності.

Отже, паркова зона селища Любашівка характеризується різноманітним видовим складом деревних рослин, основу якого формують листяні породи, добре адаптовані до ґрунтово-кліматичних умов степової зони України. Переважну частку в насадженнях становлять інтродуковані види, зокрема *Robinia pseudoacacia* L., *Acer negundo* L. та *Aesculus hippocastanum* L., які відзначаються високою екологічною пластичністю та стійкістю до умов міського середовища. Для підвищення біологічної стійкості, екологічної цінності та довговічності паркових насаджень доцільним є поступове збільшення частки аборигенних видів деревної рослинності у структурі насаджень.

ОЦІНЮВАННЯ ВИДІВ РОДУ *FORSYTHIA* VAHL. ЗА ДЕКОРАТИВНИМИ ЯКОСТЯМИ

ПАЙЦЬКА Д. О., студентка 31к-сп групи ОПП «Садово-паркове
господарство»

БРОВДІ А. А., доктор філософії
Уманський національний університет

У сучасних умовах змін клімату та зростаючого антропогенного навантаження особливого значення набуває використання стійких і адаптованих декоративних рослин. Завдяки ранньому та рясному цвітінню, можливості використання у різних типах насаджень і невибагливості до умов вирощування види роду *Forsythia* Vahl. є перспективними для декоративного садівництва.

Представники роду *Forsythia* Vahl. характеризуються високими декоративними властивостями, які зумовлені яскравим ранньовесняним цвітінням та декоративним пурпурово-червоним забарвленням листків в осінній період. Завдяки цьому форзиції широко використовують у міському озелененні. Окрім декоративної цінності, деякі види форзиції мають лікувальні властивості та застосовуються в медицині.

Форзиції належать до листопадних декоративних кущів, що певною мірою знижує їх естетичну виразність в осінньо-зимовий період. Водночас поєднання раннього початку вегетації, рясного цвітіння та інтенсивного забарвлення квіток забезпечує цим рослинам високий рівень декоративності. Декоративні якості форзицій змінюються не лише під впливом сезонної динаміки, але й у процесі вікового розвитку рослин їх

прояв значною мірою залежить від особливостей умов місцезростання, а також від правильного композиційного використання форзицій у структурі насаджень.

Функціональна роль форзицій у міському середовищі пов'язана з їх використанням у різних типах насаджень — від солітерних до групових і живоплотів. Завдяки щільній кроні та здатності добре переносити формувальне обрізування ці рослини широко застосовують в оформленні парків, скверів і вуличних насаджень.

Різні види форзицій відрізняються між собою за висотою, формою, забарвленням листків та квіток, а також за габітусом куща. Так, для *F. suspensa* 'Aurea' характерні дугоподібно пониклі пагони та більш розлога форма крони, тоді як *F. ovata* 'Robusta' і *F. intermedia* 'Linwood' формують компактні щільні кущі з вертикальними пагонами. Рясність цвітіння також різна - найбільш інтенсивне та рівномірне цвітіння спостерігається у *F. ovata* 'Robusta' і *F. intermedia* 'Linwood', тоді як у *F. europaea* 'Goldzauber' воно є менш рясним та розтягнутим у часі.

Дослідження декоративних особливостей видів роду *Forsythia* Vahl. проводили упродовж 2024-2025 рр. в умовах міста Умань. Об'єктами досліджень були види роду *Forsythia* Vahl.: *F. intermedia* 'Linwood', *F. suspensa* 'Aurea', *F. ovata* 'Robusta', *F. europaea* 'Goldzauber', *F. viridissima* var. *koreana* 'Kumson'.

Визначено, що досліджені види рослин характеризуються помірним ростом пагонів. У результаті досліджень виявлено чіткі міжвидові відмінності інтенсивності росту пагонів у форзицій. Найбільший річний приріст спостерігали у *F. intermedia* 'Linwood' - 32-35 см. Високі показники росту також відзначено у *F. viridissima* var. *koreana* 'Kumson' з середнім приростом довжини пагонів за роками - 31,5 см. Середній рівень приросту зафіксовано у *F. suspensa* 'Aurea' та *F. ovata* 'Robusta' у яких приріст пагонів був дещо нижчим та становив 27,5-29,0 см. Найнижчі показники приросту пагонів зафіксовано у *F. europaea* 'Goldzauber' – 22-24 см.

За роками досліджень виявлено інтенсивніший приріст пагонів у всіх досліджених видів у 2025 р., що може бути пов'язано з дещо вищими температурними показниками та кількістю опадів, а також загальною тривалістю вегетаційного періоду у рослин. Більшим приростом, залежно від умов, характеризувалися швидкорослі види *F. intermedia* 'Linwood' та *F. viridissima* var. *koreana* 'Kumson', тоді як повільнорослі форми демонстрували більш стабільну динаміку росту.

Важливою декоративно-господарською ознакою рослин є рясність цвітіння, відповідно до якої визначається загальна декоративність виду. Враховуючи, що форзиції зацвітають у ранньовесняний період, коли більшість квіткових рослин лише вступають у фазу активного росту, сила або рясність їх цвітіння має важливе значення для загальної декоративності об'єкту озеленення.

У результаті досліджень визначено, що усі досліджені види форзиції мають добру або високу яскравість цвітіння, що відповідає 4-5 балам. Найбільш яскраво цвіли *F. intermedia* 'Linwood', *F. ovata* 'Robusta' та *F. viridissima* var. *koreana* 'Kumson', тоді як сила цвітіння *F. suspensa* 'Aurea' та *F. europaea* 'Goldzauber' була дещо нижчою, що відповідало 4 балам.

Тривалість цвітіння більшості сортів оцінено у 5 балів, дещо нижчою вона була у *F. suspensa* 'Aurea', що відповідало 4 балам. У цілому результати підтверджують високу декоративність усіх видів форзицій за ознакою цвітіння у ранньовесняний період.

Отже, форзиції є цінними декоративними рослинами, що поєднують високу естетичну привабливість із важливими функціональними властивостями в умовах міського озеленення. Їх раннє та яскраве цвітіння забезпечує виразний сезонний ефект і підвищує декоративність насаджень у ранньовесняний період.

МОРФОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИДІВ І СОРТІВ РОДУ *BERBERIS* L.

ПОРХУН Я. Д., студент 31к-сп групи ОПП «Садово-паркове господарство»

БРОВДІ А. А., доктор філософії

Уманський національний університет

Рід *Berberis* L. (Berberidaceae Juss.) об'єднує велику групу листопадних або вічнозелених кущів, які характеризуються високою морфологічною різноманітністю та широкою екологічною амплітудою. Представники роду поширені переважно в помірних і субтропічних регіонах Північної півкулі та демонструють значну адаптивність до різних умов зростання.

У сучасному озелененні барбариси використовуються як універсальні декоративні рослини. Їх цінують за щільну крону, колючі пагони, декоративне листя та яскраві плоди, які зберігаються до пізньої осені. Вони добре переносять стрижку, що дозволяє формувати з них живоплоти.

Найбільш поширені види роду *Berberis* L. - *B. thunbergii*, *B. vulgaris* та їх гібриди - є перспективними рослинами для впровадження у декоративне садівництво та поєднують естетичну привабливість і екологічну стійкість, що має важливе значення для сучасного міського озеленення.

Дослідження морфобіологічних особливостей рослин є важливим напрямом сучасної ботаніки та декоративного садівництва, оскільки дозволяє оцінити адаптаційний потенціал видів у конкретних ґрунтово-кліматичних умовах і визначити перспективи їх використання в озелененні територій. Аналіз морфологічної будови та особливостей росту вегетативних органів, зокрема пагонів і листків, дозволяє визначити

закономірності росту і розвитку рослин та їх стійкості до несприятливих факторів середовища. Отримані результати є важливою теоретичною та практичною основою для інтродукції та селекції нових декоративних сортів.

Дослідження проводили з видами та сортами роду *Berberis* L.: *B. thunbergii* 'Atropurpurea Nana', *B. thunbergii* 'Aurea', *B. vulgaris* 'Atropurpurea', *B. vulgaris* 'Albo-variegata', *B. ottawensis* 'Superba', *B. ottawensis* 'Auricoma' в умовах міста Кропивницький.

У результаті досліджень виявлено суттєві відмінності між досліджуваними видами та сортами барбарисів за габітусом куща. Визначено, що серед досліджених сортів барабарису у одного габітус – сланкий (*B. thunbergii* 'Atropurpurea Nana'), у двох – прямий (*B. vulgaris* 'Atropurpurea' та *B. ottawensis* 'Auricoma'), у трьох – напівпрямий (*B. thunbergii* 'Aurea', *B. vulgaris* 'Albo-variegata', *B. ottawensis* 'Superba').

Серед досліджених видів та сортів роду *Berberis* L. найменшу висоту мали рослини *B. thunbergii*: у сорту 'Atropurpurea Nana' вона становила 55 см, а у сорту 'Aurea' - 80 см. Діаметр куща цих сортів рослин також був найменшим та становив 70 см та 85 см, відповідно. Кількість пагонів у рослин *B. thunbergii* 'Atropurpurea Nana' у середньому становила 24 штук, що забезпечувало формування щільної добре облиствленої крони, тоді як у рослин *B. thunbergii* 'Aurea' кількість пагонів була дещо меншою - 18 штук, у результаті чого крона була розрідженою.

Рослини *B. vulgaris* характеризувалися значно більшою висотою. Так, у *B. vulgaris* 'Atropurpurea' висота куща досягала 198 см, а діаметр — 171 см. Кількість пагонів становила 32 шт. Висота кущів *B. vulgaris* 'Albo-variegata' була дещо нижчою та становила 191 см, а діаметр — 166 см. На рослинах у середньому утворювалося 28 пагонів.

Найвищі біометричні показники кущів барбарису визначено у рослин *B. ottawensis*. Сорт 'Superba' формував найпотужніші кущі серед усіх досліджуваних рослин, висота яких досягала 210 см, а діаметр - 190 см. Кількість пагонів у середньому становила 38 шт. Рослини даного сорту формували щільну крону та характеризувалися інтенсивним галуженням. Значною силою росту вирізнявся і сорт *B. ottawensis* 'Auricoma', у якого висота куща становила 207 см, діаметр — 188 см. Хоча біометричні параметри даного сорту були дещо нижчими, ніж у 'Superba', рослини також формували потужні кущі з щільною кроною, що вирізнялися високою декоративністю.

Найменший приріст пагонів (10,0 см) за період досліджень спостерігали у низькорослого сорту *B. thunbergii* 'Atropurpurea Nana', що пов'язано з генетично обумовленою компактністю куща. Найбільший приріст пагонів зафіксовано у сортів *B. ottawensis* 'Superba' та 'Auricoma' - 35,5 см і 31,5 см, відповідно, які характеризувалися значною силою росту.

Аналіз динаміки приросту пагонів сортів *Berberis* L. упродовж 2024-2025 рр. показав, що в усіх досліджуваних видів та сортів барбарисів у 2025 році спостерігалось збільшення інтенсивності росту, порівняно з 2024. Так, у рослин *B. thunbergii* для яких були характерні найменші показники приросту пагонів за роками дослідження, приріст пагонів у 2025 році був на 1,1-1,8 см більшим, порівняно з 2024.

Найвищі показники приросту пагонів встановлено у рослин *B. ottawensis*. У рослин сорту 'Superba' приріст пагонів у 2024 році становив 33,3 см, а у 2025 році — 37,7 см, що на 4,4 см більше. У сорту 'Auricoma' приріст пагонів збільшився з 28,8 до 34,2 см, а середнє значення становило 31,5 см.

Отже, представники роду *Berberis* L. характеризуються значною різноманітністю морфобіологічних показників, що визначає широкі можливості їх використання в озелененні та ландшафтному дизайні. Найвищі показники росту та розвитку встановлено у сортів *B. ottawensis* 'Superba' і 'Auricoma', тоді як сорти *B. thunbergii* вирізнялися компактними розмірами, що свідчить про доцільність їх застосування в різних типах насаджень залежно від композиційного призначення.

ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ СТВОРЕННЯ ТЕРАПЕВТИЧНОГО САДУ НА ТЕРИТОРІЇ УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

РУДАС А.О., студентка 31к-сп групи
ПУШКА І. М., к. с.-г. н., доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

Сучасне урбанізоване середовище характеризується високим рівнем психоемоційного навантаження, що негативно впливає на фізичний та психологічний стан людини. Особливо актуальною ця проблема є для студентської молоді, яка зазнає значних розумових, емоційних та соціальних навантажень під час навчання. Одним із перспективних напрямів покращення психоемоційного стану населення є впровадження терапевтичних садів, що поєднують природні компоненти з рекреаційними та реабілітаційними функціями. Такі об'єкти сприяють зниженню рівня стресу, покращенню концентрації уваги, соціальній адаптації та створенню комфортного середовища для відпочинку. У зв'язку з цим актуальним є розроблення проєктних рішень щодо створення терапевтичних садів у структурі університетських кампусів.

Мета дослідження Методом цього дослідження є розроблення проєктних пропозицій щодо створення терапевтичного саду на території Уманського національного університету з урахуванням принципів садотерапії, функціональності, інклюзивності та декоративної виразності насаджень.

Методики дослідження Використано аналіз наукових, літературних джерел, вітчизняного та зарубіжного досвіду. Проведено натурне обстеження території, ландшафтно-планувальний аналіз, функціональне зонування за принципами Izabela Krzeptowska-Moszkowicz та Karolina Porada, оцінку природно-кліматичних умов. Добір рослинного асортименту за принципами О. І. Кучерявого, В. П. Кучерявого та Л. Б. Лунц. Розроблення проєктних рішень відображено через графічне моделювання у програмі Realtime Landscaping Architect.

Територія проєктування розташована в межах Уманського національного університету та характеризується сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами для створення терапевтичного саду. Загальна площа досліджуваної ділянки становить 170 м², з яких для реалізації проєктних рішень відведено 90 м². Під час натурного обстеження проведено інвентаризацію існуючих насаджень, у результаті якої виявлено 157 екземплярів деревних і чагарникових рослин. Аналіз території засвідчив доцільність її використання для формування багатофункціонального терапевтичного простору, орієнтованого на психоемоційне відновлення та рекреацію користувачів (рис. 1) [1].

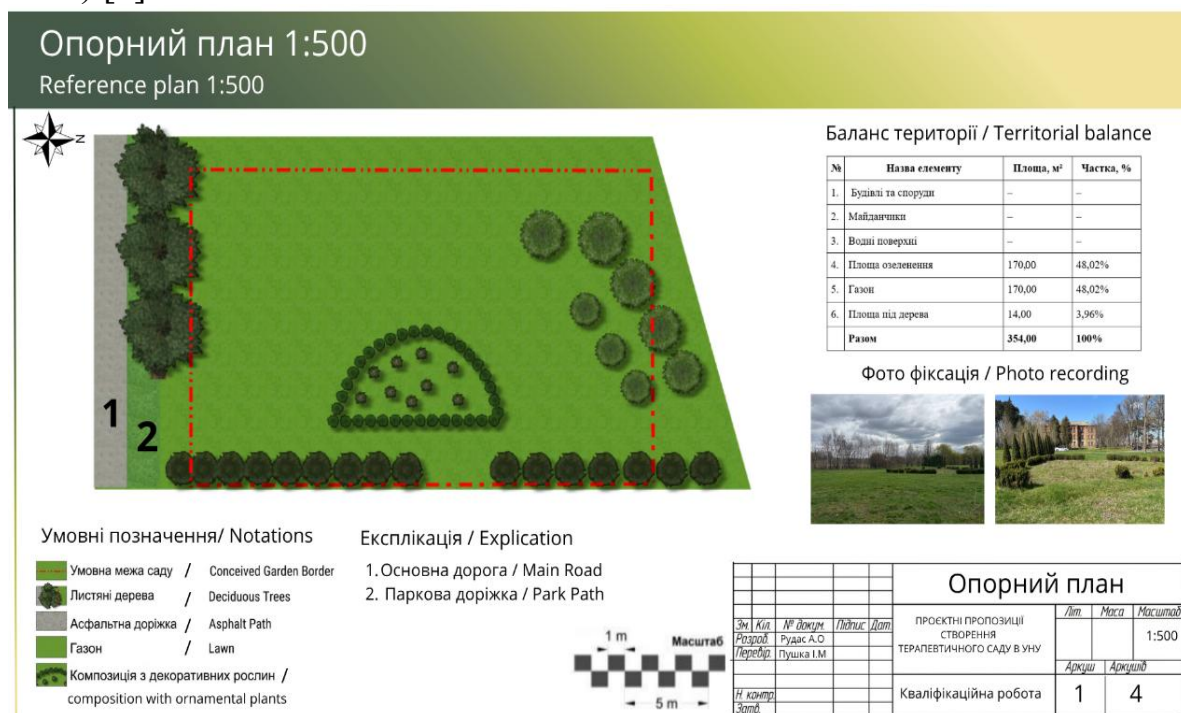

Рис. 1. Опорний план ділянки терапевтичного саду

Основою проєктного рішення стало функціональне зонування території відповідно до сучасних принципів формування терапевтичних садів. У межах проєкту передбачено створення центральної, ароматичної, арт-терапевтичної, слухової зон та зони терапевтичного садівництва [2, 3]. Таке планувальне рішення забезпечує різноманітність сенсорного впливу, комфортність перебування та можливість залучення відвідувачів до різних видів діяльності (рис. 2).

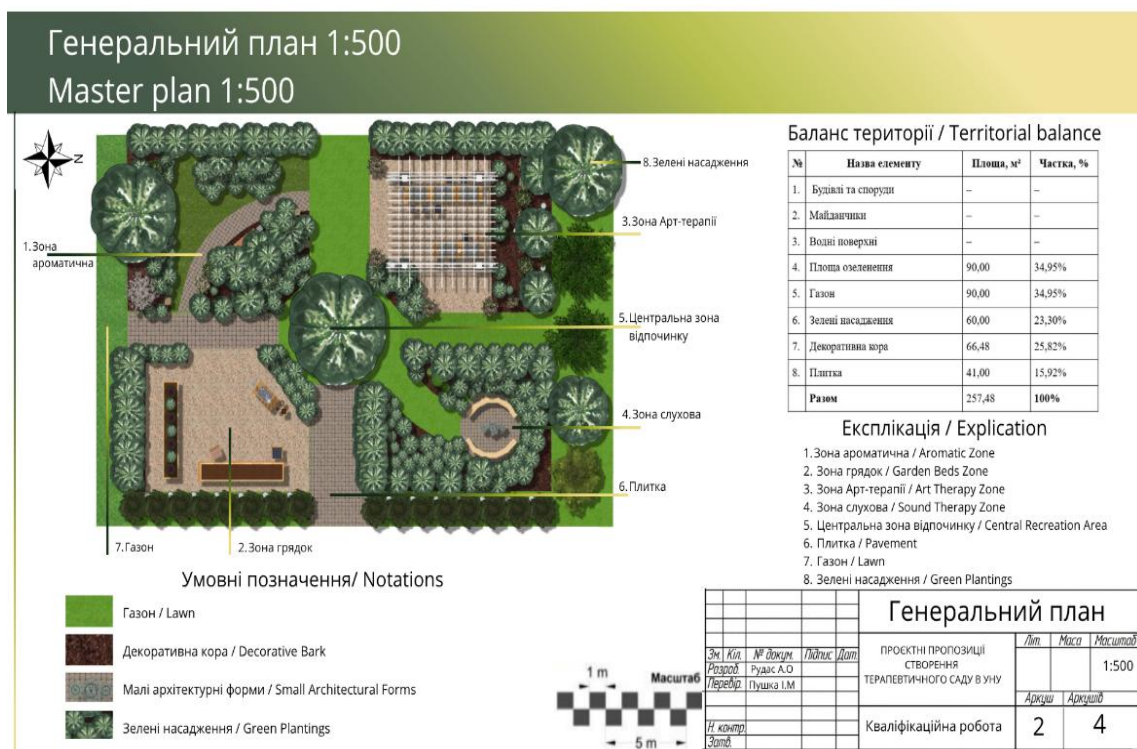

Рис. 2 . Функціональне зонування території терапевтичного саду

Центральна зона виконує функцію короточасного відпочинку та є композиційним ядром саду. Основним акцентом виступає *Magnolia stellata*, яка забезпечує високу декоративність у весняний період та формує виразний візуальний центр композиції [3, 4].

Ароматична зона представлена 68 рослинами, з яких 51 є акцентними. Простір сформовано за допомогою міксбордерних композицій із декоративних та ароматичних видів. Основними акцентами виступають лаванда іспанська *Lavandula stoechas* 'Madrid Blue', *Lavandula stoechas* 'Otto Quast', *Mentha suaveolens* та *Melissa officinalis*. Поєднання рослин із вираженими ароматичними властивостями сприяє створенню сприятливого сенсорного середовища та позитивно впливає на психоемоційний стан відвідувачів [3].

Арт-терапевтична зона налічує 45 рослин і призначена для творчої діяльності, спілкування та відпочинку. Основний композиційний акцент створює різносортова група троянд, представлена сортами *Rosa floribunda* 'Anne Harkness', *Rosa* 'Minnie Pearl' та *Rosa floribunda* 'Simplicity'. Доповнення композиції декоративними багаторічниками та елементами вертикального озеленення забезпечує високий рівень естетичної виразності простору [3,4].

Слухова зона включає 95 рослин. Акцентними видами є декоративні злаки та багаторічники, серед яких міскантус китайський *Miscanthus sinensis* 'Anderss', ліатрис колосистий *Liatris spicata* та *Astilbe chinensis* 'Visions in Pink'. У поєднанні з декоративним фонтаном вони формують природні звукові ефекти, що сприяють релаксації та психологічному розвантаженню користувачів [3].

Зона терапевтичного садівництва представлена 24 рослинами та передбачає влаштування традиційних і піднятих грядок для вирощування декоративних, овочевих і пряно-ароматичних культур. Дана зона не має

Запропонований асортимент формує естетично виразне, функціональне та терапевтично спрямоване середовище відповідно до призначення об'єкта. Загальний проєктний асортимент налічує 321 рослину, що забезпечує різноманітність композиційних рішень та безперервну декоративність насаджень протягом вегетаційного періоду (рис. 3).

59

забезпечує поєднання рекреаційної, соціальної та терапевтичної функцій у межах єдиного простору. Підібраний асортимент із 321 рослини сприяє формуванню комфортного сенсорного середовища та забезпечує безперервну декоративність насаджень протягом року. Передбачені елементи благоустрою та принципи безбар'єрності підвищують доступність і зручність використання території для різних категорій відвідувачів. Реалізація проєкту сприятиме покращенню психоемоційного стану користувачів, підвищенню рекреаційної цінності університетського середовища та популяризації садотерапії як ефективного засобу психологічної реабілітації.

Список використаних джерел

1. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць : підручник. Львів : Світ, 2008. 456 с.
2. Кучерявий О. І. Фітодизайн : навчальний посібник. Львів : Новий Світ-2000, 2019. 540 с.
3. Krzeptowska-Moszkowicz I., Porada K. Therapeutic Gardens – Design Principles and Contemporary Trends. Kraków : Politechnika Krakowska, 2021. 214 p.
4. Marcus C. C., Sachs N. A. Therapeutic Landscapes: An Evidence-Based Approach

ОСОБЛИВОСТІ ОСНОВНИХ ШКІДНИКІВ АЙСТРИ КИТАЙСЬКОЇ (*CALLISTEPHUS CHINENSIS* (L.) NESS.) У ЛІСОСТЕПОВІЙ ЗОНІ УКРАЇНИ

ПОЛІЩУК В.В., доктор с-г наук, професор кафедри садово-паркового господарства

СВИЩ Д.В., аспірант кафедри садово-паркового господарства

КУНПАН Л.В., доктор філософії, старший викладач кафедри садово-паркового господарства

Уманський національний університет

Ефективне вирощування сортових айстр вимагає дотримання комплексу агротехнічних норм, серед яких пріоритетним напрямком є захист насаджень від фітопатогенів та комах-фітофагів.

Значною загрозою для культури є соняшникова вогнівка. Імаго цього шкідника являє собою світло-сірого метелика (розмах крил сягає 20–27 мм), а його личинки мають аналогічне забарвлення з трьома вираженими темно-коричневими позовжніми смугами. Фазу зимівлі гусінь проводить у ґрунтовому шарі (на глибині 4–6 см), формуючи павутинні кокони, а заляльковування відбувається у весняно-травневий період. Етап масового льоту імаго синхронізований із фазою цвітіння будяка. Самиці відкладають

яйця поштучно у щільні суцвіття: спершу заселяються бур'яни, згодом – посіви соняшнику, а на фінальному етапі – айстри [1].

Трофічна активність гусені зосереджена у внутрішній частині квіток. Личинки виїдають вміст насінин (частково або повністю) та пошкоджують листові пластинки з країв. У процесі життєдіяльності шкідник густо обплітає кошики павутинням, що візуально нагадує брудну повсть. Уражені суцвіття змінюють колір на жовто-бурий і передчасно відмирають, причому одна особина здатна знищити чотири і більше кошиків. Найбільшу небезпеку для айстри становить друга генерація гусені, масова поява якої припадає на другу-третю декаду серпня. За умов дощового літа пошкоджені суцвіття додатково вражаються гнилями. Особливо критичних збитків вогнівка завдає насінницьким плантаціям.

Не менш небезпечним шкідником є озима совка. Дорослі особини – це жовтуватого-сірого метелики з розмахом крил 35–45 мм, передні крила яких мають специфічний малюнок із трьох плям (круглої, овальної та брунькоподібної). Личинки відрізняються землісто-сірим забарвленням. Зимує фітофаг також у ґрунті. Весняний літ імаго відбувається переважно у сутінковий та нічний час, тоді як вдень метелики перебувають в укриттях під листям чи грудками землі. Самиці розміщують яйця як на поверхні ґрунту, так і на нижньому боці листків чи суцвіттях. Відроджена гусінь активно поїдає вегетативні органи (листя та стебла), що призводить до катастрофічних втрат на насіннєвих ділянках: до моменту збирання врожаю кошики можуть бути повністю виїденими [2].

Серйозну загрозу для розсади та посівів культури становить капустяна совка. Імаго має темно-буре забарвлення з розмахом крил 45–50 мм; специфічною морфологічною ознакою є наявність сріблястої хвилястої лінії на зовнішньому краї крил. Період льоту триває з першої декади червня і до кінця літа. Яйцекладка здійснюється групами по 10–15 штук на нижню (абаксальну) поверхню листових пластинок. Гусінь молодших віків (світло-зеленого кольору) спочатку тримається скупчено на нижньому боці листка, згодом мігрує по всій рослині, вигризаючи характерні округлі отвори та пошкоджуючи квітколоже. Зимує шкідник у стадії лялечки, яка залягає в ґрунтовому профілі на глибині до 10 см.

У ранньовесняний період, безпосередньо після висаджування розсади у відкритий ґрунт, фіксується ураження рослин попелицями. Шкідник характеризується високими темпами розмноження, швидко колонізує всю надземну частину. Через інтенсивне висмоктування клітинного соку спостерігається деформація та скручування листя, гальмування ростових процесів, а за відсутності своєчасних захисних обробок – повна загибель рослини.

До категорії найбільш небезпечних видів належить звичайний павутинний кліщ (*Tetranychus urticae* Koch). Трофічну активність проявляють як імаго, так і личинкові стадії. Дорослі особини мають овальну форму, зеленувато-жовте забарвлення та дві виражені темні плями на дорсальній стороні. Самиці, що відходять на зимівлю, набувають червонувато-

оранжевого відтінку. Місцями їх резервації слугують рослинні рештки, ґрунтові грудки та конструкційні щілини парників. Живлячись соком, кліщі провокують критичні збої фізіолого-метаболических процесів: уражене листя хлоротизується (жовтіє) та некротизується. Додатковою проблемою є рясне виділення павутини, що різко знижує декоративні якості культури [3].

Підвищенню резистентності айстр до цього фітофага сприяє оптимізація агротехнічних умов. Ключовими превентивними заходами є осіння утилізація (спалювання) бур'янів та пожнивних залишків, а також внесення фосфорно-калійних добрив, що суттєво пригнічує популяцію кліща.

Польовий клоп (*Lygus pratensis* L.) вирізняється овальним світло-зеленим тілом, вкритим дрібними світлими волосками. Пошкодження завдають як імаго, так і личинки, що призводить до викривлення молодих пагонів та загальної деформації листового апарату. Рослини демонструють ознаки відставання у розвитку. За умов високих температур (у спеку) спостерігається спалах розмноження клопів, що генерує високу загрозу для насаджень. Фундаментальним методом контролю їх чисельності є ретельна ліквідація рослинних решток у весняний та осінній періоди [4].

Суттєвої шкоди однорічним айстрам завдають також голі слизуни. Зокрема, сітчастий слизун досягає 70 мм у довжину; його слизисте тіло забарвлене в сірий або жовтуватий колір, має дві пари щупалець на голові та локомоторну підошву на вентральній (нижній) частині. Польовий слизун відрізняється світло-сірим забарвленням та дещо меншими габаритами (до 50 мм). Усі вікові групи цих моллюсків активно об'їдають листя та генеративні органи (бутони, суцвіття). Максимальна харчова активність припадає на нічний час, проте за умов похмурої погоди вони живляться і вдень.

Особливу небезпеку становить галова нематода. Плодючість однієї самиці становить 300–400 яєць. Постембріональний розвиток личинок протікає всередині специфічних кореневих новоутворень – галів (здуття діаметром 3–4 мм). Патогенез супроводжується загниванням кореневої системи, оскільки пухка тканина галів стає «воротами» для проникнення вторинної хвороботворної мікрофлори [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рубан М. Б., Ткачов В. В. Шкідники і хвороби квітково-декоративних рослин. Київ : Аграрна наука, 2007. 184 с.
2. Доля М. М., Положевець О. В., Сюдюкова К. В. Основи сільськогосподарської ентомології : підручник. Київ : Арістей, 2005. 336 с.
3. Довідник із захисту рослин / за ред. М. П. Лісового. Київ : Урожай, 1999. 744 с.
4. Марков І. Л. Практикум із сільськогосподарської ентомології. Київ : НУБіП України, 2010. 340 с.
5. Сігарьова Д. Д. Фітонематодологія : навчальний посібник. Київ : Аграрна наука, 2008. 256 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РОКАРІЮ, ЯК ЕЛЕМЕНТУ ДЕКОРАТИВНИХ САДІВ РІЗНИХ СТИЛЬОВИХ НАПРЯМКІВ

БАКЛАН Є. В., студентка 31к-сп групи
ПУШКА І. М., к. с.-г. н., доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

Сучасні тенденції ландшафтної архітектури все більше орієнтуються на створення екологічно стійких, функціональних та естетично привабливих просторів. У часи кліматичних змін та дефіциту водних ресурсів штучні кам'яні сади (рокарії, альпінарії) виступають раціональним рішенням, адже вони потребують мінімального поливу та є стійкими до несприятливих погодних умов. Крім того, такий елемент дозволяє ефективно використовувати проблемні ділянки зі складним рельєфом, бідними ґрунтами або значними схилами, перетворюючи їх на головні акценти садового простору. Актуальність дослідження зумовлена також стрімким розвитком різностильових напрямків у дизайні середовища та необхідністю систематизації специфічних підходів до вибору гірських порід і асортименту рослин для уникнення стилістичного дисонансу в умовах Правобережного Лісостепу України.

Метою дослідження є комплексне оцінювання видового різноманіття, еколого-біологічних параметрів та естетичного потенціалу флори, що використовується при створенні кам'янистих садів різних стилів ландшафтної архітектури.

Об'єкт дослідження: рослинні компоненти та дендрофлора кам'янистих садів і рокаріїв міст Сміла, Умань та Черкаси.

Предмет дослідження: комплекс екологічних, біологічних властивостей та естетичних показників фітоматеріалу кам'яних композицій в умовах Правобережного Лісостепу України.

Методи дослідження: аналітичні, польові маршрутно-експедиційні, флористичного опису, феноспостережень, морфолого-біометричного вимірювання та математично-статистичної обробки даних у середовищі Microsoft Office Excel.

У межах комплексного вивчення штучних гірських ландшафтів проведено детальне естетико-архітектурне оцінювання 85 кам'янистих садів, розташованих на об'єктах загального та обмеженого користування в містах Умань, Черкаси та Сміла. Методологічною основою дослідження слугувала адаптована інтегральна 5-бальна шкала оцінки загальної композиції ландшафтних елементів. Загальний індекс декоративності (ІД) визначався як сума балів за п'ятьма базовими критеріями: композиційна цілісність, колористична виразність і сезонна динаміка, життєвий стан фітокомпонентів, якість та природність укладання інертних матеріалів, а також рівень забур'яненості та загального догляду. Відповідно до отриманих балів об'єкти розподілено за трьома класами декоративності: високий (22–25 балів),

задовільний чи середній (15–21 бал) та низький (менше 15 балів).

Обробка накопиченого матеріалу дала змогу згрупувати результати оцінювання та виявити регіональну специфіку якісних показників цих ландшафтних утворень (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл досліджуваних кам'янистих садів за класами декоративності та функціональним призначенням

Місто та тип об'єктів за користуванням	Висока (22–25 балів)	Середня (15–21 бал)	Низька (≤ 15 балів)	Загальна кількість об'єктів, шт.
м. Умань				
Загального користування	8	12	3	23
Обмеженого користування	2	4	2	8
м. Черкаси				
Загального користування	9	15	4	28
Обмеженого користування	1	5	3	9
м. Сміла				
Загального користування	2	6	4	12
Обмеженого користування	0	2	3	5
УСЬОГО	22	44	19	85

Узагальнені результати свідчать, що у структурному співвідношенні домінує середній (задовільний) клас декоративності, який охоплює 51,8 % від усієї вибірки (44 об'єкти). Високими естетичними параметрами відзначаються 25,9 % кам'янистих садів (22 об'єкти), більша частина яких територіально зосереджена в межах насаджень загального користування міст Умань та Черкаси. Це зумовлено функціонуванням потужних науково-просвітницьких та садово-паркових центрів у цих містах (зокрема впливом традицій інтродукції НДП «Софіївка» в Умані), які задають високі стандарти для формування міських насаджень.

Низький рівень декоративності зафіксовано на 19 об'єктах, причому їхня частка помітно зростає на територіях обмеженого доступу та в умовах меншої міської агломерації — м. Сміла. Головними чинниками зниження балів стали порушення первинної композиційної цілісності через забур'яненість, безсистемне розростання агресивних рослин, відсутність формування крон хвойних таксонів, а також використання неформатних будівельних матеріалів (уламків місцевих порід) замість природного фактурного каменю.

У стильовому аспекті на досліджених територіях виявлено поляризацію

двох ключових напрямів:

1. *Пейзажний (ландшафтний)* — домінує в історичних паркових зонах (Умань, Черкаси). Характеризується використанням великих гранітних брил місцевих порід, заглиблених у ґрунт, та підбором рослин за принципом імітації природних гірських фітоценозів (*Pinus tugo*, *Juniperus communis*, *Sedum acre*, *Vinca minor*).

2. *Модерністичний (еклектичний)* — поширений серед сучасних рокаріїв у скверах та біля адміністративних споруд. Базується на штучній геопластиці, використанні привізного каменю (кварцит, туф, сланець), мульчуванні кольоровою крихтою та високій насиченості сортового матеріалу (*Picea abies* 'Nidiformis', *Berberis thunbergii* 'Atropurpurea', *Hosta lancifolia*).

Висновки. Комплексне оцінювання кам'янистих садів у Правобережному Лісостепу України засвідчило переважання середнього класу декоративності. Найвищі естетичні параметри (25,9 %) концентруються переважно в межах насаджень загального користування міст Умань та Черкаси (рр. 36, 39). Подальше підвищення естетичного потенціалу рокаріїв у регіоні потребує оптимізації підбору асортименту за принципами екологічної сумісності, розширення використання стійких інтродукованих культиварів та забезпечення системного професійного догляду за композиціями.

Список використаних джерел:

1. Дударець В. М. Ландшафтне проектування кам'янистих садів у сучасному дизайні середовища. Київ, 2018. 185 с.
2. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць: підручник. Львів: Світ, 1999. 460 с.
3. Пушкар В. В. Архітектурно-композиційні прийоми та колористика кам'яних елементів у ландшафтному дизайні. Одеса, 2021. 210 с.

БІОЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИКОРИСТАННЯ В ОЗЕЛЕНЕННІ ВИДІВ РОДУ РОАСЕАЕ

КАЧУР О. Л., студент 41-сп групи

ПУШКА І. М., к. с.-г. н., доцент, науковий керівник

Уманський національний університет

Сучасний стан ландшафтного будівництва потребує розширення асортименту декоративних рослин за рахунок введення стійких трав'янистих багаторічників. Високі декоративні злаки відіграють важливу роль у створенні екологічно стабільних та естетично привабливих урбанізованих ландшафтів. Інтеграція представників родини злакових у міське середовище дозволяє оптимізувати витрати на утримання насаджень, оскільки ці культури виявляють високу адаптивність до посухи та температурних коливань. Дослідження біоекологічних особливостей злаків в умовах інтродукції є

необхідною умовою для їхнього обґрунтованого використання у ландшафтній архітектурі.

Мета дослідження: комплексне вивчення біоекологічних особливостей високих декоративних злаків родини Poaceae та обґрунтування науково-практичних рекомендацій щодо їх раціонального та високоестетичного використання в об'єктах сучасного ландшафтного будівництва .

Об'єкт дослідження: біоекологічні параметри високих декоративних злаків родини Poaceae та практичний досвід їх інтеграції в сучасне урбанізоване середовище .

Предмет дослідження: особливості сезонного розвитку, екологічна стійкість, біометричні характеристики та ландшафтно-композиційний потенціал видів *Miscanthus sinensis*, *Calamagrostis* × *acutiflora*, *Panicum virgatum* та *Pennisetum alopecuroides* в умовах культури .

Протягом дворічного періоду досліджень проведено детальний моніторинг сезонного ритму розвитку чотирьох модельних видів декоративних злаків . Експериментальний аналіз сезонних ритмів розвитку виявив чітку диференціацію міжфазних періодів органогенезу залежно від типу метаболізму рослин . Представник групи з раннім типом росту, а саме кунічник гостроквітковий, демонструє ранньовесняне відновлення вегетації на початку квітня та завершує формування генеративної сфери вже у червні . Це дозволяє рослині ефективно використовувати весняні запаси вологи у ґрунті . Натомість теплолюбні види, до яких належать пеннісетум лисохвостий, просо лозовидне та міскантус китайський, відновлюють активний ріст значно пізніше, у травні . Проте вони демонструють інтенсивні темпи наростання надземної фітомаси впродовж літнього періоду, зміщуючи етап максимальної декоративності та масового цвітіння на серпень і вересень . Календарні терміни настання основних фенологічних етапів наведено у таблиці 1 .

Таблиця 1

Календарні терміни настання фенологічних фаз модельних видів злаків

Назва модельного виду злаку	Початок вегетації	Активне куціння	Вихід у трубку	Колосіння або волосіння	Початок цвітіння	Масове плодоношення	Осіньне забарвлення та підсихання
<i>Calamagrostis</i> × <i>acutiflora</i>	02.04	18.04	14.05	05.06	18.06	24.07	12.10
<i>Pennisetum alopecuroides</i>	05.05	22.05	28.06	29.07	14.08	18.09	24.10
<i>Panicum virgatum</i>	08.05	25.05	22.06	22.07	08.08	12.09	28.10
<i>Miscanthus sinensis</i>	12.05	29.05	05.07	12.08	27.08	02.10	05.11

Аналіз тривалості вегетаційних фаз підтверджує можливість

формування безперервного міжвидового ландшафтного конвеєра . Сорти з різними термінами цвітіння забезпечують тривалий експозиційний ефект від початку літа до настання зимових заморозків . Дозрівання насіння та підсихання надземної частини зафіксовано у період з кінця липня до початку листопада, що безпосередньо корелює з індивідуальними біологічними особливостями кожного виду . Найбільш тривалим життєвим циклом характеризується міскантус китайський, який зберігає привабливий вигляд навіть у зимовий період завдяки стійкості архітекtonіки куща до снігових навантажень .

Висновки. Дослідження біоекологічних особливостей декоративних злаків довело їхню високу адаптивність та перспективність для використання в ландшафтному будівництві . Підбір видів із різними термінами проходження фенофаз дозволяє забезпечити безперервну декоративність композицій протягом усього сезону . Теплолюбні види злаків демонструють високу жаростійкість у літні місяці, тоді як кунічник гостроквітковий виступає стабільним ранньовесняним вертикальним каркасом насаджень . Створення багаторушних злакових масивів є екологічно та економічно виправданим кроком для покращення міських екосистем .

Список використаних джерел:

1. Горобець В. Ф. Декоративні злаки в озелененні. Київ: Наукова думка, 2012. 145 с.
2. Кучерявий В. П. Фітодизайн та ландшафтна архітектура. Львів: Світ, 2005. 380 с.

ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІЇ ПРИЛЕГЛОЇ ДО КАРТИННОЇ ГАЛЕРЕЇ М. УМАНЬ

ПОРОЩУК В. В., студент 41-сп групи

ПУШКА І. М., к. с.-г. н., доцент, науковий керівник

Уманський національний університет

В сучасних умовах, коли вплив людини на природне середовище постійно зростає, а умови проживання у зв'язку із зростанням шуму, загазованості та запиленості повітря погіршуються, екологічна роль зелених насаджень в місті суттєво збільшується. Система озеленення в місті Умань була сформована переважно в радянські часи, через що наразі загальна ситуація є доволі складною. Реконструкція та інженерно-естетична модернізація окремих ділянок міської забудови, у тому числі й території, прилеглої до картинної галереї, є без сумніву актуальною. Простір навколо подібних культурних установ перестає бути просто транзитною зоною, перетворюючись на відкриті експозиційні майданчики, зони інтелектуального

відпочинку та естетичної медитації. Ландшафтна організація буферної зони біля пам'ятки архітектури класицизму вимагає делікатного пристосування під нові соціокультурні функції, поліпшення екологічних параметрів мікроклімату та розширення біологічного різноманіття без спотворення первісного художнього образу та порушення конструктивної цілісності старовинних фундаментів.

Метою дослідження було розробка проекту реконструкції насаджень та благоустрою території, прилеглої до картинної галереї міста Умань, що сприятиме поліпшенню екологічного середовища для жителів та гостей міста.

Об'єкт дослідження: територія, прилегла до картинної галереї по вулиці Андрія Кизила, 2 у місті Умань Черкаської області.

Предмет дослідження: прийоми формування ландшафтно-архітектурного комплексу, стан зелених насаджень, планувальна структура та елементи інженерного благоустрою прилеглої території.

Методи дослідження: комплексні натурні обстеження, подеревна та поурочна інвентаризація насаджень, фотофіксація, історико-архітектурний аналіз містобудівної ситуації, бальне оцінювання технічного стану інфраструктури та камеральне ландшафтне проектування.

Для встановлення точного кількісного, видового та якісного складу рослинного покриву на прилеглій до картинної галереї території площею озеленення 1664 м² було виконано повну інвентаризацію насаджень (табл. 1).

Таблиця 1

Інвентаризаційна відомість насаджень території картинної галереї

Латинська назва виду	Українська назва виду	Кількість, шт.	Загальний фітосанітарний стан
<i>Cerasus avium</i> Mill.	Вишня пташина або черешня	3	Задовільний
<i>Corylus columna</i> Mill.	Ліщина деревовидна або ведмежий горіх	8	Незадовільний
<i>Tilia cordata</i> Mill.	Липа серцелиста	3	Задовільний
<i>Tilia tomentosa</i> Mill.	Липа срібляста або повстяна	2	Задовільний
<i>Forsythia suspensa</i> Vahl.	Форзиція поникла	8	Задовільний
<i>Juniperus horizontalis</i> Moench.	Ялівець горизонтальний	30	Задовільний
УСЬОГО		54	

Аналіз просторового розміщення рослинності дозволив детально описати структуру наявних насаджень на досліджуваній ділянці. Основний дендрологічний центр сформований з групового масиву з умовно східного

боку історичної будівлі колишнього костелу Успіння Пресвятої Богородиці. До складу цього рослинного угруповання входять липа серцелиста, форзиція поникла, вишня пташина, ліщина деревовидна та липа срібляста. Композиційне рішення цієї групи визначено як незавершене, оскільки рослини висаджені хаотично без урахування їхнього архітектонічного габітусу та біологічної сумісності.

Вздовж межі ділянки зафіксоване контурне рядове насадження, сформоване з ліщини деревовидної. Планувальне та просторове вирішення цього лінійного елемента ландшафту є невдалим. Біологічні особливості форми росту ведмежого горіха не забезпечують належної щільності та декоративності рядової посадки, а самі вісім екземплярів наразі перебувають у технічно незадовільному фітосанітарному стані через повну відсутність систематичного формування крон.

З тильного боку пам'ятки архітектури розміщений монокультурний масив із ялівця горизонтального, представлений 30 екземплярами. Вони перебувають у задовільному стані й утворюють щільне вічнозелене покриття. Трав'яний ярус, представлений газонним покриттям на площі 1327 квадратних метрів, перебуває у занедбаному стані, характеризується високим ступенем забур'яненості та фрагментарною деградацією дернини з поширенням рудеральної флори в зонах інтенсивного пішохідного навантаження. Поточна структура озеленення позбавлена композиційної цілісності та лише частково виконує декоративні й сануючі функції.

Висновки. Результати інвентаризації та інженерно-естетичної оцінки виявили глибокий дисонанс між монументальною архітектурою класицизму та занедбаним станом прилеглої благоустрою й насаджень. Хаотичне розміщення рослинності, незадовільний стан ліщини деревовидної, відсутність квіткового оформлення та деградація газону доводять необхідність капітальної реконструкції простору. Нові проектні пропозиції мають базуватися на принципах гармонійної еkleктики регулярного та пейзажного стилів, рекультивації дернини за допомогою посухостійких травосумішей, введенні стійких декоративних чагарникових інтродуцентів та створенні довгоквітучих міксбордерів під загальним мульчуванням мармуровою крихтою.

Список використаних джерел:

1. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць. Львів: Світ, 1999. 460 с.
2. Рубцов Л. І. Проектування садів і парків. Київ: Будівельник, 1979. 184 с.
3. Горобець В. Ф. Культура декоративних рослин в ландшафтному дизайні. Київ, 2015. 210 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОЕКТ ЛАНДШАФТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В УМОВАХ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА (НА ПРИКЛАДІ ОБ'ЄКТА ПО ВУЛ. СХІДНІЙ, М. УМАНЬ)

ЄРМАКОВ Д.М., студент 31 к-сп групи
ЗАМОРСЬКИЙ О. О., к. с.-г. н., доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

Гармонія природи біля дому: Чому озеленення присадибної ділянки - це інвестиція у майбутнє

Сучасний темп життя усе більше віддаляє людину від природи, замикаючи її в просторі з бетону, асфальту та цифрових екранів. У таких умовах власна присадибна ділянка стає не просто територією навколо будинку, а унікальним містком між урбанізованим світом та живою екосистемою. Грамотне та естетичне озеленення подвір'я вже давно вийшло за межі звичайного садівництва. Сьогодні це свідомий підхід до створення комфортного, здорового та екологічного життєвого простору.

Рослини на ділянці виконують роль природного щита та кондиціонера. Деревя, кущі та газони суттєво покращують якість повітря, затримуючи пил, абсорбуючи вуглекислий газ і збагачуючи простір киснем. Окрім того, багато рослин (особливо хвойні, такі як ялівець чи туя) виділяють фітонциди — леткі речовини, що пригнічують розвиток хвороботворних бактерій.

Не менш важливим є регулювання температурного режиму. У спекотні літні дні зелені насадження знижують температуру повітря навколо будинку на кілька градусів порівняно з голим асфальтом чи бруківкою. Тінь від розлогих дерев захищає стіни будівлі від перегріву, а живі огорожі виступають надійним бар'єром від сильних вітрів та утворюють природну звукоізоляцію, поглинаючи вуличний шум.

Вплив зелені на психоемоційний стан людини підтверджений численними дослідженнями. Споглядання природних ландшафтів, яскравих квітів та соковитої зелені знижує рівень стресу, уповільнює пульс і допомагає відновити душевну рівновагу після виснажливого робочого дня.

Власна ділянка, де ростуть декоративні та плодові культури, стимулює до здорової фізичної активності. Догляд за садом — обрізка кущів, догляд за газоном чи збір власного врожаю — це м'яке кардіонавантаження на свіжому повітрі, яке замінює виснажливі тренування та дарує відчуття задоволення від результатів своєї праці.

Озеленення дозволяє повністю трансформувати простір, розділивши його на функціональні зони:

- Зона відпочинку (затишна галявина або тераса в оточенні квітників);
- Господарська зона (прихована за живим парканом);
- Садово-городня зона (де естетика поєднується з користю).

Якісний ландшафтний дизайн суттєво підвищує ринкову вартість самої нерухомості. Будинок, оточений доглянутим садом із багаторічними рослинами, виглядає привабливо, статусно та затишно, що робить його ліквідним капіталом.

Сучасна ландшафтна архітектура приватних територій базується на принципах екологічності, функціональності та високої естетичної цінності. Проектування ландшафту на етапі зведення архітектурних споруд є найбільш раціональним підходом, оскільки дозволяє заздалегідь інтегрувати інженерні комунікації (системи дренажу, автоматичного поливу, освітлення) та оптимізувати ґрунтовий субстрат під конкретні біологічні групи рослин.

Метою роботи є розробка та обґрунтування просторово-планувального рішення та дендрологічного наповнення присадибної ділянки за адресою: м. Умань, вул. Східна, 14.

Об'єкт проектування розташований у місті Умань (Черкаська область), що географічно належить до зони Правобережного Лісостепу України. Клімат району помірно-континентальний з м'якою зимою та теплим (інколи посушливим) літом. Ґрунтовий покрив представлений переважно глибокими малогумусними чорноземами та темно-сірими лісовими ґрунтами, які мають сприятливі фізико-хімічні властивості для вирощування широкого спектра декоративних та плодових культур.

Проектом передбачено чітке розмежування території на п'ять основних функціональних зон:

1. Парадна (фасадна) зона — репрезентативна частина, орієнтована на зовнішнє сприйняття.
2. Зона тихого відпочинку (релаксації) — локалізована за будинком, містить водний об'єкт та малі архітектурні форми (МАФ).
3. Активно-розважальна зона — включає дитячий майданчик та велику альтанку з зоною барбекю.
4. Господарсько-утилітарна (агрокультурна) зона — зосереджена у тильній та бічній частинах ділянки (плодовий сад, ягідник, овочеві грядки).
5. Буферно-ізоляційна зона — периметральні насадження вздовж огорожі для захисту від вітру, шуму та візуального ізолювання від сусідніх ділянок.

Для фасадної зони обрано регулярний стиль із використанням топіарних та штамбових форм рослин, що підкреслює геометрію будівлі. На двох симетричних клумбах передбачено висадку кленів червонолистих (*Acer platanoides*) та сосен (*Pinus* sp.) на штамбах. Композицію доповнюють кулясті туй (*Thuja occidentalis* 'Danica'), карликові форми спіреї японської (*Spiraea japonica*) та акцентна сакура (*Prunus serrulata*). Як інертний матеріал покриття застосовується мармурова або гранітна відсипка по геотекстилю.

Праворуч від будинку формується архітектурний акцент — сосна у стилі нівакі. Вздовж огорожі запроектовано ярусні посадки: вертикальні доміанти у вигляді стрижених спіралеподібних туй, середній ярус із гортензій та рододендронів, а також лінійні посадки туй біля стовпчиків. Передній план

займають міскантуси, вейгели та злакові трави із ґрунтопокривним ярусом з роговики білоповстого (*Cerastium tomentosum*).

Для створення візуального бар'єра та ізоляції від суміжних ділянок вздовж тильної огорожі висаджується сосна звичайна, а сама конструкція паркану вертикально озеленюється виноградом Вічі. На відсіпці з правого боку паркану розміщується група карликових троянд. За будинком проектується мала альтанка в оточенні трьох екземплярів магнолії. Композиційним ядром зони є штучна водойма з фонтаном та струмком.

У лівому верхньому куті ділянки формується плодовий сад: кісточкові вздовж огорожі, яблуні та груші ближче до дому. Поруч розташовано дитячий майданчик, який межує з ягідником та міні-городом. Вся вільна площа засівається газоном.

Запропонований проект демонструє збалансоване поєднання декоративної, екологічної та утилітарної функцій саду. Рациональне зонування забезпечує високий рівень комфорту, а підібраний асортимент рослин гарантує всесезонну декоративність.

Список використаних джерел

1. Кучерявий В. П. Ландшафтна архітектура. Львів: Новий Світ-2000, 2021. 520 с.
2. Рубцов Л. І. Проектування садів і парків. К.: Будівельник, 1979. 184 с.

БІОЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИКОРИСТАННЯ В ОЗЕЛЕНЕННІ ВИДІВ РОДУ SYRINGA L.

СОЛОВЕЙ О.Ю., студентка 31к-сп групи
ПУШКА І. М., к. с.-г. н., доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

Розвиток сучасних міст потребує нових підходів до створення зелених зон. Сьогодні рослини в містах стикаються з серйозними викликами: клімат стає більш посушливим, літня спека посилюється, а повітря та ґрунти сильно забруднені автомобілями й підприємствами. У таких складних умовах багато звичних декоративних кущів втрачають свою красу або гинуть. Чагарники з роду Бузок є одними з найулюбленіших у садово-парковому мистецтві. На жаль, зараз у парках і скверах України найчастіше висаджують лише бузок звичайний, який через спеку та хвороби часто втрачає свій гарний вигляд уже в середині літа. Водночас ремонтантні види та сорти, наприклад бузок Мейєра, набагато краще витримують міський стрес і цвітуть повторно, але їх потенціал в озелененні досі використовують дуже мало. Дослідження їхнього росту та розвитку в умовах конкретного регіону допоможе розширити асортимент міських рослин та зробити зелені насадження довговічнішими.

Мета дослідження: дослідження таксономічного складу видів і сортів роду *Syringa*, які зростають в місті Умань, вивчення їх еколого-біоекологічних особливостей та запропонування шляхів використання в озелененні .

Об'єкт дослідження: процес інтродукції, сезонного розвитку, адаптації та композиційного використання сортів бузку Мейєра 'Palibin', 'Josee', 'Bloomerang Purple' та бузку звичайного в урбанізованому середовищі.

Предмет дослідження: біоморфологічні характеристики, терміни сезонних фенофаз, оцінка екологічної стійкості, фітосанітарний стан та використання в озелененні сортів бузку Мейєра порівняно з контрольним таксоном в умовах міста Умань.

Методи дослідження: загальнонаукові та біологічні експедиційні, порівняльні методи, моніторинг сезонного ритму розвитку за Бейдеман, оцінка зимостійкості за Лапіним, визначення посухостійкості за Кушніренком та фітосанітарний облік за Горбом.

На основі детальних фенологічних спостережень, проведених у період двох років, було встановлено чітку біологічну диференціацію між трьома сучасними кутивованими сортами бузку Мейєра та контрольним видом бузком звичайним у специфічних гідротермічних умовах міста Умань . Календарні терміни настання та тривалість основних фенологічних фаз чагарників зафіксовано у таблиці 1.

Таблиця 1

Фенологічний календар розвитку досліджуваних таксонів роду *Syringa* L. в умовах м. Умань

Назва таксона / сорту	Набряк ння бруньок	Розпускан ня листя	Початок бутонізації	Перша хвиля цвітіння	Друга хвиля цвітіння	Початок листопа ду
Бузок звичайний (контроль)	02.04	12.04	26.04	02.05 – 16.05	відсутня	15.10
Бузок Мейєра 'Palibin'	08.04	19.04	02.05	14.05 – 02.06	24.08 – 20.09	24.10
Бузок Мейєра 'Josee'	09.04	21.04	04.05	16.05 – 03.06	22.08 – 18.09	22.10
Бузок Мейєра 'Bloomerang Purple'	07.04	18.04	01.05	13.05 – 01.06	20.08 – 05.10	28.10

Процес весняного відновлення вегетації у всіх чотирьох досліджуваних об'єктів безпосередню залежить від динаміки накопичення ефективних температур . Контрольний об'єкт першим вступає у фазу сокоруху в перших

числах квітня. Сортові форми бузку Мейєра розпочинають активний сокорух із запізненням на кілька діб, що пов'язано з їхніми вищими вимогами до весняного тепла.

Найбільші фенологічні розбіжності виявлено під час аналізу репродуктивних фаз розвитку. Бузок звичайний демонструє ранні терміни бутонізації та вступає у фазу масового цвітіння вже на початку травня, проте період його декоративності є короткочасним і обмежується двома тижнями. Натомість група сортів бузку Мейєра продемонструвала значно вищий ступінь репродуктивної гнучкості. Перша хвиля цвітіння у них розпочинається із запізненням на два тижні, що дозволяє генеративним органам повністю уникнути руйнівного впливу пізніх весняних приморозків. При цьому тривалість первинного весняного цвітіння у сортових форм бузку Мейєра довша порівняно з контрольним таксоном.

Найбільш важливою відмінністю є наявність стабільної другої хвилі цвітіння у сортів бузку Мейєра наприкінці літа та восени, яка повністю відсутня у контрольного виду. Процес повторного формування бутонів розпочинається у третій декаді серпня після короткочасного літнього фізіологічного спокою рослин у липні. Сорт 'Bloomerang Purple' продемонстрував максимальний адаптаційний потенціал та пролонгацію ремонтантної фази, яка безперервно триває понад сорок діб завдяки закладанню квіток на молодих зелених пагонах поточного року. На завершальному етапі сезону сорти бузку Мейєра також показали триваліший період вегетації, оскільки контроль скидає листя значно раніше через літнє фізіологічне виснаження та сильне ураження грибковими хворобами.

Висновки. Фенологічні спостереження довели суттєві адаптаційні та декоративні переваги ремонтантних сортів бузку Мейєра порівняно з контрольним таксоном бузку звичайного. Пізніші терміни весняного цвітіння захищають генеративні бруньки від приморозків, а генетично закріплена здатність карликової групи до повторного літньо-осіннього цвітіння тривалістю до сорока шести діб дозволяє ліквідувати сезонні паузи в декоративності міських насаджень. Сорт 'Bloomerang Purple' визначено абсолютним лідером за тривалістю активної вегетації та ремонтантності, що обґрунтовує його широке впровадження в сучасну практику ландшафтного дизайну Лісостепу України.

Список використаних джерел:

1. Горб В. К. Бузки в Україні: інтродукція, селекція, сорти. Київ: КВЦ, 2004. 176 с.
2. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць. Львів: Світ, 1999. 460 с.
3. Бейдеман І. М. Методика вивчення фенології рослин і рослинних угруповань. Новосибірськ: Наука, 1974. 154 с.

ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРА РОСТУ НА СХОЖІСТЬ НАСІННЯ *HYDRANGEA L.*

ОСІПОВ М.Ю., к. с.-г. н., доцент
Уманський національний університет

Представники роду *Hydrangea L.* характеризуються високими декоративними якостями та широко використовуються в сучасному озелененні. Зростання попиту на гортензії підвищує потребу в якісному садивному матеріалі та актуалізує пошук ефективних способів удосконалення їх насінневого розмноження. Важливим етапом цього процесу є передпосівна підготовка насіння, спрямована на активізацію його проростання.

Для насіння багатьох деревних рослин характерне уповільнене або нерівномірне проростання, тому застосування різних способів передпосівної обробки розглядають як один із дієвих напрямів підвищення його посівних якостей [1]. Для представників роду *Hydrangea* також встановлено, що інтенсивність проростання та вихід насіння зі стану спокою можуть змінюватися залежно від виду та способу передпосівного впливу [2]. Водночас ефективність таких заходів значною мірою визначається біологічними особливостями конкретного генотипу.

Перспективним прийомом є використання регуляторів росту та біологічно активних препаратів, здатних стимулювати початкові процеси проростання. Позитивний ефект передпосівної обробки насіння біологічними препаратами встановлено й для інших культур, що підтверджує доцільність дослідження цього технологічного прийому [3].

Метою досліджень було визначити ефективність застосування регулятора росту «Насіння» для підвищення лабораторної схожості насіння різних сортів гортензії.

Дослідження виконували впродовж 2021–2024 рр. Для експерименту відібрали три генотипи, що належать до різних видів роду *Hydrangea*: *H. macrophylla* ‘Nikko Blue’, *H. paniculata* ‘Grandiflora’ та *H. arborescens* ‘Annabelle’.

Дослід включав контрольний та дослідний варіанти. У контролі насіння не обробляли регулятором росту. У дослідному варіанті застосовували препарат «Насіння» в концентрації 0,5 мл на 100 мл води. Насіння витримували в робочому розчині протягом 15 годин, після чого закладали на пророщування.

Лабораторну схожість визначали на зволоженому папері, складеному у два шари, за постійної температури 20 °С. Кожний варіант дослідів мав три повторності по 100 насінин. Статистичне опрацювання експериментальних результатів здійснювали методом дисперсійного аналізу відповідно до загальноприйнятих підходів [4].

Одержані результати засвідчили суттєві відмінності в лабораторній схожості насіння залежно від генотипу. У варіанті без застосування регулятора

росту найвищий середній показник за чотири роки встановлено для *H. arborescens* 'Annabelle' – 83,7 %. Майже на такому самому рівні перебувала схожість *H. macrophylla* 'Nikko Blue' – 82,6 %. Натомість насіння *H. paniculata* 'Grandiflora' характеризувалося значно нижчою здатністю до проростання – у середньому 63,0 %.

Використання препарату «Насіння» позитивно позначилося на схожості всіх досліджуваних генотипів. Для *H. macrophylla* 'Nikko Blue' середнє значення після передпосівної обробки становило 87,9 %, тоді як у контролі – 82,6 %. Отже, приріст показника становив 5,3 відсоткового пункта.

Подібну закономірність спостерігали у *H. arborescens* 'Annabelle'. Без обробки середня схожість насіння становила 83,7 %, а після застосування регулятора росту – 88,5 %. Різниця між варіантами дорівнювала 4,8 відсоткового пункта.

Найвиразнішу реакцію на застосування препарату зафіксовано у *H. paniculata* 'Grandiflora'. Саме цей сорт мав найнижчу вихідну схожість, однак після передпосівної обробки її середнє значення підвищилося з 63,0 до 69,4 %, тобто на 6,4 відсоткового пункта. За окремими роками досліджень схожість обробленого насіння коливалася в межах 68,3–70,3 %.

Таким чином, регулятор росту забезпечував підвищення лабораторної схожості насіння всіх досліджених генотипів на 4,8–6,4 відсоткового пункта. Найвищий абсолютний рівень схожості після обробки встановлено для *H. arborescens* 'Annabelle' – 88,5 %, тоді як найбільшу різницю між контролем та дослідним варіантом одержано для *H. paniculata* 'Grandiflora'.

Результати дисперсійного аналізу підтвердили визначальну роль генотипових особливостей у формуванні лабораторної схожості. Частка впливу фактора «сорт гортензії» становила 92,17 %. Вплив фактора «обробка насіння» був значно меншим – 7,17 %, проте його дія забезпечувала достовірне поліпшення досліджуваного показника. Взаємодія факторів «сорт × обробка насіння» була незначною і становила близько 0,5 %.

Отримані результати свідчать, що потенційна здатність насіння до проростання передусім визначається біологічними особливостями генотипу. Водночас використання регулятора росту як елемента передпосівної підготовки дає змогу додатково поліпшити посівні якості насіння. Особливо доцільним цей технологічний прийом може бути для генотипів із відносно низьким вихідним рівнем схожості, що підтверджено результатами, отриманими для *H. paniculata* 'Grandiflora'.

Водночас передпосівна обробка регулятором росту не забезпечила однаково високої схожості для всіх досліджуваних сортів. Це свідчить про необхідність подальшого пошуку комплексних способів підготовки насіння *Hydrangea* до пророщування. Перспективним напрямом може бути поєднання регуляторів росту з іншими технологічними прийомами, спрямованими на зменшення стану спокою насіння та оптимізацію температурного і водно-повітряного режимів його пророщування.

Список використаних джерел

1. Kumar M., Sarvade S., Kumar R., Kumar A. Pre-sowing treatments on seeds of forest tree species to overcome the germination problems. *Asian Journal of Environment & Ecology*. 2024. Vol. 23(5). P. 1–18.
2. Greer S. P., Rinehart T. A. In vitro germination and dormancy responses of *Hydrangea macrophylla* and *Hydrangea paniculata* seeds to ethyl methane sulfonate and cold treatment. *HortScience*. 2009. Vol. 44(3). P. 764–769.
3. Konovalov D., Polishchuk V., Konovalova S., Brovdi A. Yield and quality of winter wheat (*Triticum aestivum* L.) seeds depending on pre-sowing treatment of seed with biological preparations. *Grassroots Journal of Natural Resources*. 2024. Vol. 7(3). P. 22–38.
4. Fisher R. A. *Statistical Methods for Research Workers*. New Delhi: Cosmo Publications, 2006. 354 p.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОСТОРУ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ В МІСТІ ЗВЕНИГОРОДКА ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

СМІРНОВ Б.М., студент 31 к-сп групи
ЗАМОРСЬКИЙ О. О., к. с.-г. н., доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

Сучасний етап розвитку України характеризується значними соціальними трансформаціями, зумовленими як загальними процесами реформування системи охорони здоров'я, так і наслідками повномасштабної війни

Реабілітація перестає розглядатися як допоміжний етап лікування і трансформується у самостійну складову медичної допомоги, спрямовану на відновлення функціональних можливостей людини та її інтеграцію у суспільство. Це відповідає сучасним підходам Всесвітньої організації охорони здоров'я, які визначають реабілітацію як невід'ємну частину універсального охоплення медичними послугами [1].

Озеленення лікарень, профілакторіїв та реабілітаційних центрів сприяє створенню належних умов для лікування та відновлення здоров'я людини. Вихідними даними для проектування служать матеріали ландшафтного аналізу території, інвентаризаційної оцінки деревних рослин і трав'яного покриву, ґрунтово-геологічної характеристики території.

Мета роботи – розробка проекту організації простору на території Звенигородського будинку-інтернату для інвалідів та престарілих в місті Звенигородка Черкаської області. Для досягнення зазначеної мети визначено такі основні завдання дослідження: зробити комплексний

аналіз об'єкту озеленення; проаналізувати існуючі насадження на даній території; зробити проектні пропозиції організації простору на території.

В умовах України озеленення реабілітаційних центрів повинно враховувати як кліматичні особливості, так і специфіку використання територій. Одним із ключових принципів є функціональне зонування, яке передбачає виділення окремих зон для різних видів діяльності. До таких зон належать прогулянкові маршрути, зони активної реабілітації, тихі зони відпочинку, сенсорні сади та рекреаційні простори.

Особливе значення має створення терапевтичних садів, які є невід'ємною частиною сучасних реабілітаційних центрів. Вони формуються з урахуванням принципів доступності, безпеки та різноманітності сенсорних вражень. Використання рослин із різною текстурою, кольором та ароматом дозволяє стимулювати органи чуття, що особливо важливо для пацієнтів із неврологічними порушеннями.

При підборі рослинності необхідно враховувати екологічні умови, сезонну декоративність та функціональні властивості рослин. Перевага надається місцевим видам, які добре адаптовані до кліматичних умов та не потребують складного догляду. Водночас використовуються декоративні види, що забезпечують зміну ландшафтної картини протягом року. Важливим є уникнення алергенних та токсичних рослин, що може негативно вплинути на стан пацієнтів.

Під час проведення інвентаризації зелених насаджень на об'єкті встановлено, що деревна та чагарникова рослинність розміщена безсистемно, спостерігається значна кількість самосіву. Доглядові заходи за насадженнями здійснюються частково. Територія об'єкта вкрита різнотрав'ям, яке перебуває у скошеному стані. Отже, існуюче рослинне угруповання не відповідає вимогам культурного газону та не має високих естетичних характеристик.

Умови на території є сприятливими для озеленення. За результатами інвентаризації зелених насаджень встановлено, що частина дерев потребує заміни у зв'язку з невідповідністю їх розміщення та естетичним вимогам. Газонне покриття на ділянці відсутнє, у зв'язку з чим передбачено його створення. Територія загалом не має належного благоустрою і потребує суттєвого оновлення та впорядкування.

Проведений аналіз підтверджує задовільний стан існуючих насаджень і об'єкта в цілому, що зумовлює можливість їх збереження без проведення ландшафтної рубки.

З метою покращення стану території пропонується здійснити комплексну реконструкцію присадибної ділянки, що передбачає видалення небажаної рослинності та реалізацію проектних рішень. Крім того, доцільним є створення нового трав'яного покриття у вигляді звичайного садово-паркового газону.

Територію присадибної ділянки поділено на такі функціональні зони: вхідна зона; зона тихого відпочинку; прогулянкова зона. Поділ

ділянки на зони умовний, а тому не має чітких меж.

Планування вхідної зони на ділянці – це велика відповідальність, оскільки саме з неї починається знайомство з будинком і ділянкою. Вхідну зону плануємо вимостити плиткою вздовж будівлі, яка планується під реабілітаційний центр. Біля вікон зробити вхідні двері, і під'їзди до дверей зробити у вигляді пандусів, оскільки на території планується перебування людей з обмеженими можливостями руху, які будуть на інвалідних візках. Напроти входу під підпірною стінкою будуть розташовані лави для відпочинку, туї посаджені в контейнерах, а також сміттярки біля лавочок. Ескіз вхідної зони

Далі за будинком центру планується розташувати прогулянкову зону та зону відпочинку.

При розробці проекту озеленення території реабілітаційного центру заплановано паркову зону із зеленими насадженнями, прогулянкову зону та зону тихого відпочинку.

Від вхідної зони запроєктовано дві дугоподібні пішохідні доріжки, які ведуть до фонтану та альтанки для тихого відпочинку. Таке планувальне рішення забезпечує зручну навігацію територією та формує комфортні маршрути для прогулянок.

Крім того, вздовж огорожі по периметру паркової зони передбачено прогулянкову доріжку, яка дозволяє відвідувачам здійснювати безперервний рух територією, сприяючи відпочинку та реабілітації в умовах природного середовища.

Проектні рішення щодо озеленення території реабілітаційного центру сформовано з урахуванням функціонального зонування, санітарно-гігієнічних вимог, а також принципів безбар'єрності та терапевтичного впливу зелених насаджень. Відповідно до вимог ДБН В.2.2-10:2022 «Заклади охорони здоров'я» та ДБН Б.2.2-5:2011 «Благоустрій територій», озеленення виконує не лише декоративну, але й захисну, санітарно-гігієнічну та рекреаційну функції.

Біля першої дугоподібної доріжки передбачено рядову посадку туї західної (*Thuja occidentalis*), яка формує візуально впорядкований простір і виконує функцію направлення руху пішоходів. Аналогічна рядова посадка запроєктована біля пагорба за насосною станцією. Основною функцією даних насаджень є візуальна ізоляція та екранування непрезентабельної частини території, що відповідає вимогам формування комфортного середовища та принципам ландшафтної організації територій медичних закладів.

Існуючі на ділянці 22 сосни (*Pinus* spp.) збережені як цінний елемент сформованого ландшафту. Хвойні насадження виконують санітарно-гігієнічну функцію, зокрема виділяють фітонциди, які сприяють очищенню повітря, а також забезпечують цілорічну декоративність території, що є важливим для реабілітаційного середовища.

Уздовж дугоподібних доріжок передбачається висадка близько 50

рослин лаванди (*Lavandula angustifolia*), яка відноситься до пряно-ароматичних культур. Її використання обґрунтоване створенням сенсорного середовища, що позитивно впливає на психоемоційний стан пацієнтів, відповідаючи принципам терапевтичного озеленення. Також уздовж доріжок запроєктовано посадку троянд чайно-гібридної групи (*Rosa hybrida*), які забезпечують високий рівень декоративності та формують позитивне візуальне сприйняття простору.

У композиції озеленення передбачено висадку чотирьох кущів бузку звичайного (*Syringa vulgaris*), який виконує декоративну та ароматерапевтичну функцію в період цвітіння. Існуюче дерево горіха грецького (*Juglans regia*) зберігається як важливий елемент озеленення, що має фітонцидні властивості та сприяє покращенню якості повітря. Додатково проєктом передбачено висадку двох кущів фундука пурпурового (*Corylus maxima* 'Purpurea'), які виконують декоративну функцію завдяки контрастному забарвленню листя, а також однієї ялини блакитної (*Picea pungens*), яка виступає акцентним елементом у структурі насаджень.

Між дугоподібними доріжками передбачено формування багаторусних насаджень із використанням туї західної, ялівцю козацького (*Juniperus sabina*) та туї кулястої форми. Така композиція забезпечує просторову виразність, покращує мікроклімат території та відповідає принципам формування стійких декоративних груп насаджень.

Усі запроєктовані насадження розміщуються з урахуванням вимог безбар'єрності середовища: не допускається звуження пішохідних шляхів (мінімальна ширина 1,5 м відповідно до ДБН), забезпечується достатня висота підкоронового простору, а також виключається використання травмонебезпечних або алергенних рослин. Таким чином, проєкт озеленення спрямований на створення безпечного, функціонального та естетично привабливого середовища, що сприяє ефективному процесу реабілітації.

Територія об'єкта озеленення розташована на околиці міста та не зазнає значного впливу забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту. Крім того, ділянка знаходиться за основною будівлею, що забезпечує її додатковий захист від негативних зовнішніх факторів, зокрема шумового та пилового навантаження. Сукупність зазначених умов є сприятливою як для розміщення реабілітаційного центру, так і для формування ефективної системи озеленення території.

Список використаних джерел

1. Астахова Е. В., Крупа Т. Н. Ландшафтний дизайн: актуальні рішення. Х., 2007. 318 с.

АНАЛІЗ СОРТОВОГО РІЗНОМАНІТТЯ РАЕОΝΙΑСЕАЕ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В САДОВО-ПАРКОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

ЯНІШЕВСЬКА Є. В., студентка 41-з-сп групи
ПУШКА І. М., к. с.-г. н., доцент, науковий керівник
Уманський національний університет

Світовий селекційний процес розвивається надзвичайно динамічно, щороку пропонуючи нові міжвидові гібриди та садові форми. Проте більшість новітніх сортів закордонної селекції залишаються маловивченими в специфічних ґрунтово-кліматичних умовах різних регіонів України. Проведення комплексної інтродукційної та морфолого-біологічної оцінки наявних колекцій дозволить виявити найбільш адаптивні культивари, здатні повноцінно реалізувати свій біологічний потенціал. Особливого значення дослідження набуває у зв'язку з кліматичними аномаліями останніх десятиліть, які супроводжуються тривалими періодами літньої посухи та критичними коливаннями температури взимку. Вивчення рівня посухостійкості, зимостійкості та імунітету до поширених фітопатогенів є обов'язковим етапом для обґрунтованого відбору асортименту. Такий підхід гарантує зниження експлуатаційних витрат на догляд за насадженнями та запобігає передчасній втраті їхньої привабливості.

Метою роботи було дослідження сортового різноманіття *Raeoniaseae* в умовах Правобережного Лісостепу України для виявлення перспективного генофонду для інтеграції в урбанізоване середовище через порівняльний аналіз успішності вегетації.

Об'єкт дослідження: види та сорти *Raeonia* L. в умовах Правобережного Лісостепу України.

Предмет дослідження: морфологічні, екологічні, біологічні особливості видів та сортів *Raeonia* L.

Методи дослідження: загальнонаукові прийоми пізнання, а саме синтез, аналітичний метод, дедуктивно-індуктивні умовиводи та зіставлення, а також вузькоспеціалізовані ботаніко-екологічні методики, включаючи вивчення морфолого-біологічних ознак, фенологічні спостереження та оцінку екологічної пластичності.

Таксономічний склад та морфо-біологічні особливості представників роду *Raeonia* L. в умовах міста Умань визначаються специфікою помірно-континентального клімату Правобережного Лісостепу України. Поєднання родючих опідзолених чорноземів та достатньої кількості активних температур створює сприятливий гідротермічний режим для культивування широкого спектра садових груп.

Для аналізу сортів вивчалися найбільш вагомі показники для впровадження видів у зелене будівництво, а саме висота куща, забарвлення квітки, діаметр, тип квітки та міцність квітконосів (табл.1).

Таблиця 1

Морфометричні показники сортів *Raemonia* L. в умовах м. Умань

Сорт	Висота куща, см	Забарвлення квітки	Діаметр квітки, см	Тип квітки та будова	Міцність квітконосів
Sarah Bernhardt	90–100	Світло-рожеве	18–20	Махрова, трояндоподібна	Потребує опори
Coral Sunset	80–120	Насичено- коралово- вершкове	16–18	Напівмахрова	Дуже міцні, вертикальні
Cherry Red	80–100	Насичено вишнево- червоне	14–16	Махрова, куляста	Міцні
China Maid	80–90	Ніжно-рожеве з бузковим	15–17	Напівмахрова	Середня
Doreen	80–90	Яскраво- рожеве з жовтим центром	15–16	Японський тип	Міцні, не вилягають
Elie	80–100	Світло-рожеве з лавандовим	16–18	Махрова, бомбоподібна	Міцні
Gay Paree	80–90	Малинові пелюстки, кремовий центр	14–15	Японський тип	Міцні
Gold Standard	80–90	Білі пелюстки, жовті стамінодії	15–16	Японський тип	Міцні
Heritage	90–100	Яскраві малиново- червоні	14–15	Махрова, напівкуляста	Дуже міцні
Venus	80–90	Світло-рожеве з кремовим	16–18	Махрова, трояндоподібна	Потребує опори
Reine Elisabeth	120– 150	Рожеве	18–20	Махрова, щільна	Здерев'янілі, дуже міцні
Black Dragon	180– 200	Темно- червоне	20–25	Напівмахрова, гофрована	Масивні скелетні гілки
Bartzella	65–80	Лимонно- жовте	20–25	Махрова або Напівмахрова	Надзвичайно міцні
Cora Louise	80–90	Біло-кремове	18–22	Напівмахрова	Міцні, тримають квітку

Результати штучних замірів демонструють чітку взаємозалежність між приналежністю до садової групи та розміром квітки. Іто-гібриди та

деревовидні півонії формують найбільші за діаметром квітки на компактних або здерев'янілих пагонах. Водночас їхні пагони мають значно вищу механічну міцність порівняно з високими трав'янистими густомахровими сортами, які під великою вагою суцвіть часто вилягають та потребують встановлення додаткових штучних опор.

Висновки. Комплексний морфометричний аналіз 14 сортів півоній трьох садових груп підтвердив їхній високий потенціал для оптимізації та збагачення асортименту міського озеленення Правобережного Лісостепу України. Найбільші параметри діаметра квітки зафіксовані у деревовидних сортів та сучасних Іто-гібридів. Завдяки міцності квітконосів та стійкості до вилягання, Іто-гібриди та напівмахрові трав'янисті сорти є найбільш перспективними для створення стабільних ландшафтних композицій, тоді як важкі махрові культивари потребують обов'язкового врахування агротехнічних особливостей та підтримки під час цвітіння.

Список використаних джерел:

1. Горобець В. Ф. Півонії. Київ: Велес, 2007. 160 с.
2. Дудик Н. М., Харченко О. В. Культура півоній в Україні. Київ: Наукова думка, 2002. 128 с.

ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З ОЗЕЛЕНЕННЯ ПРИБУДИНКОВОЇ ТЕРИТОРІЇ В С. КАРАПИШІ ОБУХІВСЬКОГО РАЙОНУ

ТЕРТИЧНИЙ Є. О., студент 41-сп групи ОПП «Садово-паркове
господарство»

ПОЛІЩУК В. В., доктор с.-г. наук
Уманський національний університет

В умовах інтенсивної урбанізації та зростання антропогенного навантаження особливої актуальності набувають заходи, спрямовані на покращення стану довкілля. Одним із ключових напрямів є озеленення територій як ефективний засіб екологічної стабілізації. Сучасні тенденції свідчать про зростання попиту на якісне ландшафтне проєктування та використання декоративних рослин. Практика показує, що правильно підібрані та розміщені рослини здатні значно підвищити комфорт проживання, створити умови для відпочинку та психологічного відновлення людини.

Об'єкт озеленення знаходиться по вул. Садова, 33 в с. Карапиші Обухівського району Київської області.

У результаті проведеного аналізу прибудинкової території запропоновано її функціональне зонування з виділенням в'їзної зони у південній частині з під'їздом до дороги з твердим покриттям, зони тихого відпочинку у південно-східній частині між будинком і дорогою, господарської зони поблизу будинку з розміщенням господарських споруд і майданчика, а також зони саду з плодовими деревами та городу у північній частині ділянки.

Відповідно до проєкту найбільшу площу на присадибній ділянці займатиме зона тихого відпочинку. В'їзна зона, яка починається від воріт і хвіртки, включає під'їзну дорогу до гаража, гараж та майданчик для паркування автомобілів. До її складу також доцільно включити декоративні насадження у південно-західній частині ділянки та частину газонного покриття.

Зона тихого відпочинку зі сходу обмежена огорожею сусідньої ділянки, з півдня - дорогою та живоплотом, з півночі - житловим будинком, а із заходу - доріжкою, яка з'єднує будинок з дорогою. У межах цієї зони розміщено майданчик із плавальним басейном, декоративну водойму, а також декоративно-кущові насадження, які зосереджені переважно вздовж огорожі. Також передбачено створення газону з солітерними та груповими насадженнями.

У господарській зоні розміщено реконструйований житловий будинок, літню кухню, баню та вольєр для собаки. У межах зони саду зберігаються кілька старих яблунь, а також висаджено плодові дерева і кущі. Зона городу займає північну частину ділянки і використовується для вирощування овочів для поточних потреб господарів.

Згідно з проєктом, найбільшу площу займають відкриті ландшафтні простори, які поєднують город і газон без деревно-чагарникових насаджень. Водночас у перспективі площа відкритих і напіввідкритих територій поступово зменшуватиметься внаслідок росту та розширення крон дерев і кущів, які частково затінюватимуть газон.

Для озеленення присадибної ділянки запропоновано використати 17 найменувань декоративних рослин серед яких чотири види – це дерева, решта – кущі. Усього на території буде висаджено 207 рослин.

Підбір дерев, кущів та квітникових рослин для озеленення присадибної ділянки має бути таким, щоб забезпечити виконання рослинами своїх головних функцій, зокрема, створення комфортних мікрокліматичних умов, фільтрація повітря, зменшення шуму, підвищення естетичних якостей архітектурного середовища. Крім біоекологічних особливостей рослин необхідно враховувати їх декоративні якості: довговічність, стійкість до збудників хвороб і шкідників.

Враховуючи переваги хвойних рослин, зокрема їх цілорічну декоративність, різноманітність форм і невибагливість у догляді, запропоновано композицію з різних видів хвойних рослин, зокрема, ялівцю японського, лускатого, горизонтального та туї західної у поєднанні з спіреєю.

У композиції гармонійно поєднано різні форми рослин: пірамідальні та кулясті форми туї західної і горизонтальні, розлогі кущі ялівцю. Таке поєднання створює композиційний баланс, підсилює декоративний ефект і забезпечує привабливість насаджень упродовж року.

З огляду на високі декоративні якості барбарису, зокрема виражену зміну забарвлення листя упродовж вегетації та здатність формувати яскраві кольорові акценти, композицію сформовано з акцентом на його динамічну роль у насадженні. Додаткові декоративні акценти створено з красиво-квітучих кущів форзиції, гортензії та спіреї, які забезпечують безперервність цвітіння від ранньої весни до літа. Насадження вирізняється виразною колористикою, ритмічністю форм і високою декоративністю упродовж вегетації.

Фоном для композицій є садово-парковий газон з костриці червоної, райграсу пасовищного та тонконога лучного, який формує рівномірний, стійкий до витоптування трав'яний покрив, підкреслюючи декоративність основних насаджень.

Отже, відповідно до потреб власників розроблено раціональну функціонально-просторову організацію території. Зонування території забезпечує ефективне використання площі, де пріоритет надано зоні тихого відпочинку та декоративним насадженням. Запропонований асортимент рослин і прийоми їх розміщення сприяють створенню гармонійного, естетично виразного середовища з урахуванням біоекологічних особливостей видів.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ВИДІВ РОДУ *MAGNOLIA* L. В ОЗЕЛЕНЕННІ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

ЯЦЕНТЮК К. В., студентка 41-сп групи ОПП «Садово-паркове
господарство»

КУНПАН Л. В., доктор філософії
Уманський національний університет

У сучасних умовах озеленення населених місць спостерігається тенденція до розширення асортименту рослин за рахунок інтродукованих видів, які вирізняються високою декоративністю та оригінальністю. До перспективних для зеленого будівництва видів належать представники роду *Magnolia* L., які добре зарекомендували себе в озелененні на території України.

Магнолії вирізняються високими декоративними якостями завдяки ефектним квітам, привабливому листю та оригінальним плодам. Їх екзотичний зовнішній вигляд значною мірою формує високий естетичний ефект, що зумовлює їх широку популярність у декоративному садівництві.

Магнолії широко використовуються в озелененні різних кліматичних зон, зокрема й в Україні, де вони мають тривалу історію культивування та інтродукції.

У декоративному садівництві магнолії широко використовуються в озелененні прибудинкових територій, парків, зелених зон міст, а також використовуються у якості акцентів на фоні інших деревних порід або під пологом природних насаджень. Завдяки декоративним якостям їх можна використовувати за створення виразних садово-паркових композицій та оформлення парадних зон, архітектурних ансамблів та пам'ятних об'єктів.

Для вуличних насаджень зазвичай обирають більш стійкі, однак, менш декоративні види, такі як *M. kobus* D.C., *M. kobus* Sarg. var. *borealis*, *M. loebneri* Kache., *M. acuminata* L., *M. salicifolia* (Sieb. et Zucc.) Maxim., *M. kewensis* Pearce., *M. biondii* Pamp., *M. cylindrica* Rehd. et Wils. та інші.

Окрему групу становлять ранньоквітучі види, які є перспективними для контейнерної культури та використання у зимових садах, зокрема *Magnolia stellata* (Sieb. et Zucc.) Maxim. та *M. coco* (Lour.) DC.

Магнолії ефектно виглядають як в одиночних насадженнях, так і в невеликих групах по 3-5 екземпляри. Їх декоративність особливо підкреслюється на фоні хвойних порід, де контраст форм і кольорів робить композицію більш виразною.

Листопадні магнолії є справжньою окрасою присадибних ділянок, де вони часто виконують роль центрального акценту завдяки оригінальності форми, величезним квітам та ранньому й тривалому цвітінню. У таких умовах можуть використовуватися майже усі інтродуковані листопадні види, однак перевагу доцільно надавати найбільш зимостійким, зокрема *Magnolia salicifolia* SIEBOLD & ZUCC MAXIM., *M. × loebneri* Kache, *M. sieboldii* K. Koch., *M. kobus* D. C., *M. obovata* Thunb., *M. officinalis* Rehd. et Wils., *M. × soulangiana* Soul.

Тривале цвітіння різних видів, яке у середньому становить 60-80 днів та спостерігається з II декади квітня або початку травня (*M. kobus* D.C., *M. stellata* (Sieb. et Zucc.) Maxim., *M. salicifolia* SIEBOLD & ZUCC MAXIM.) до кінця червня чи середини липня (*M. sieboldii* K. Koch., *M. ashei* Weatherby, *M. grandiflora* Michx.), забезпечує тривалий декоративний ефект.

Нині магнолії у вітчизняних розсадниках представлені переважно обмеженим асортиментом (3-4 таксони) і в невеликій кількості, хоча саме там є можливість отримувати районований посадковий матеріал, адаптований до кліматичних умов України та стійкий до шкідників і хвороб. Значна частина саджанців надходить на український ринок із країн Західної та Центральної Європи, де клімат є м'якшим. У результаті такий матеріал часто недостатньо адаптований до умов вирощування.

Водночас у розсадниках Ботанічного саду ім. акад. О. В. Фоміна магнолії вирощуються понад 100 років (з 1905 року), що дозволило сформувати значний досвід інтродукції та адаптації цього роду. Тут

культивують зимостійкі саджанці близько 15 таксонів листопадних магнолій, переважно насіннєвого походження, отриманих у результаті багаторічної репродукції. Завдяки цьому рослини добре адаптовані до місцевих умов, а окремі види, зокрема *Magnolia kobus* D.C. та *M. tripetala* L., виявили здатність до акліматизації і навіть самовідтворення без участі людини.

У результаті досліджень визначено, що асортимент магнолій на території міста Вінниця є досить обмеженим і представлений переважно такими видами, як *Magnolia kobus* D.C., *M. obovata* Thunb., *M. × soulangiana* Soul., *M. acuminata* L., *M. tripetala* L. У насадженнях магнолії здебільшого використовуються як солітерні рослини або невеликі групи біля будівель.

Важливим аспектом застосування магнолій є формування завершених ландшафтних композицій, що можна досягти різними прийомами. Залежно від об'єкта озеленення використовують поодинокі насадження дерев, групові насадження, що формують суцільні декоративні масиви з виразною квітковою та листковою структурою, а також ритмічне розміщення окремих екземплярів із формуванням алейних композицій.

Однією з ключових умов формування завершених композицій із представників роду *Magnolia* є правильне розміщення дерев із урахуванням захисту від протягів, оскільки недотримання цієї вимоги може суттєво знизити декоративний ефект і порушити загальний композиційний задум.

Отже, представники роду *Magnolia* є цінними декоративними рослинами, які завдяки високій декоративності, тривалому цвітінню та різноманітності форм можуть широко використовуватися в озелененні населених пунктів України. Розширення асортименту магнолій за рахунок зимостійких і добре адаптованих таксонів сприятиме підвищенню естетичної привабливості міських насаджень та ефективнішому використанню цих рослин у ландшафтному дизайні.

Наукове видання

**«Сучасні тенденції ландшафтного дизайну: історія, сучасність
та перспективи розвитку»**

Тези доповідей учасників
Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет конференції

26 травня 2026 року

*За достовірність опублікованих матеріалів
відповідальність несуть автори*